

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Jurgita Kalašinskaitė

Edukologijos (specializacija – švietimo vadyba) studijų programos
magistrantūros studentė

**NEFORMALIOJO MUZIKINIO UGDYMO IR
ANKSTYVOSIOS PREVENCIJOS SĄSAJŲ OPTIMIZAVIMO
GALIMYBĖS**

Magistro darbas

Darbo vadovė:
Soc. m. dr. Doc. dr. Aušrinė Gumuliauskienė

Šiauliai, 2009

Darbas originalus .....Jurgita Kalašinskaitė

TURINYS

TURINYS	2
SANTRAUKA	2
SUMMARY	4
Įvadas	5
1. neformaliojo VAIKŲ ŠVIETIMO teoriniai pagrindai: tikslas, principai, uždaviniai	9
1.1. Neformaliojo muzikinio ugdymo aspektai: samprata ir bruožai.....	9
1.2. Neformaliojo muzikinio ugdymo: tikslas, principai, uždaviniai.....	14
1.3. Neformaliojo ugdymo organizavimas ir kokybė.....	17
1.4. Neformalus ugdymas vaikų laisvalaikio kontekste	20
2. Neformaliojo muzikinio ugdymo vaidmuo mokinių laisvalaikio kokybei ir ankstyvajai prevencijai	26
2.1. Neformalaus ugdymo vaidmuo vaiko socializacijai.....	26
2.2. Neformalus ugdymas kaip žalingų įpročių prevencijos priemonė.....	28
2.3. Prevencinės veiklos organizavimas ir vykdymas Šiaulių berniukų dainavimo mokykloje „Dagilėlis“	31
3. tėvų požiūrio į neformalaus ugdymo vykdomą prevencinę veiklą tyrimas	33
3.1. Tyrimo metodologija ir organizavimas	33
3.2. Duomenys apie respondentus.....	34
3.3. Tėvų požiūris į dainavimo mokyklos prevencinę ir neformaliąją veiklą	38
Išvados	78
LITERATŪRA	81
Priedai	84

SANTRAUKA

Šio magistro baigiamojo darbo tema – *neformaliojo muzikinio ugdymo ir ankstyvosios prevencijos sąsajų optimizavimo galimybės*.

Tyrimo objektas – tėvų nuomonė apie neformalaus muzikinio ugdymo ir prevencinės veiklos sąsajas.

Tyrimo hipotezė – *tikėtina, kad neformalaus muzikinio ugdymo organizuota prevencinė muzikinė veikla, tėvų nuomone, gali apsaugoti mokinius nuo žalingų įpročių*.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokia yra neformalaus muzikinio ugdymo svarba ankstyvajai prevencijai.

Lietuvoje veikia prevencinės veiklos mechanizmai, o sukurti jo modeliai yra realizuojami praktikoje, tačiau to neužtenka norint užtikrinti mokinių saugumą nuo žalingų įpročių ir nusikalstamumo. Neformalaus muzikinio ugdymo (berniukų dainavimo mokyklos „Dagilėlis“ atveju) organizavimas ir vykdymas gali padėti sumažinant riziką, jog vaikai nusikals ir didinant galimybę juos užimti produktyvia veikla. Šioje mokykloje prevencinės veiklos esmė – ankstyvoji prevencija arba tinkamas vaikų užimtumas, kurio metu siekiama visiems vaikams sudaryti sąlygas pagal galimybes gilinti ir vystyti savo muzikinius gabumus ir polinkius. Berniukų dainavimo mokyklos „Dagilėlis“ mokinių tėvų nuomonė apie šioje mokykloje organizuojamą prevencinės veiklos reikšmę mokinių ugdymui yra labai teigiama ir rodo tėvų pasitikėjimą šios mokyklos ugdymo kokybe ir pasiekimais. Tėvai yra patenkinti pastebimais pokyčiais mokinių elgesyje, bendravime ir nuolat gerėjančiais dainavimo įgūdžiais bei mokykloje organizuojamais prevenciniais projektais, kurie skatina mokinius nerūkyti, nevartoti alkoholio ir nesiimti smurto. Berniukų dainavimo mokyklos „Dagilėlis“ mokinių tėvų nuomonė apie šioje mokykloje organizuojamą prevencinės veiklos reikšmę mokinių ugdymui statistiškai reikšmingai nesiskiria lyginant atsakymus nei lyties nei išsilavinimo aspektu, kas rodo, jog tėvai laikosi vieningos nuomonės šiuo klausimu.

Aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai labiau akcentuoja meninės veiklos kompetencijų ugdymo privalumus teikiamus berniukų dainavimo mokykloje. Motinos kur kas labiau nei tėvai mano, kad berniukams šioje mokykloje ugdomi meninei gebėjimai ir saviraiška, tėvai labiau akcentuoja dainavimo ir socialinių įgūdžių lavinimo kokybę šioje mokykloje. Tėvai, turintys vidurinį išsilavinimą labiausiai mano, kad vaikų neužimtumas labai skatina žalingus nepilnamečių įpročius ir nusikalstamumą bei, kad smurtas ir aplinkinių prievarta skatina žalingus įpročius. Tačiau aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai kur kas labiau mano, kad vaikus žalingiems įpročiams paskatina vaikų ir tėvų susvetimėjimas ir negebėjimas spręsti kasdienių problemų skatina žalingus įpročius.

SUMMARY

The article of this master's work is called – the possibilities of optimizing links between informal musical education and early prevention. **The object of the research** – parents opinion about the links between informal musical education and preventive actions. **The hypothesis of the research** – it is possible that organized preventable practice of informal musical education according to parent' opinion could serve pupils from destructive addictions. **The goal of the research** is to learn the importance of informal musical education to early prevention.

There are various preventable alive practices in Lithuania, their models are being realized in practice but it is not enough aiming to protect pupils' security from destructive addictions and delinquency. It is possible to say that organization of informal musical education in boys' choir school could help educators to decrease the risk for delinquency of schoolchildren. Also this practice is fostering the possibility to organize the productive acting. The essence of preventable practice in mentioned school could be called as early prevention or as the right pupils' occupation. Parents' opinion about informal musical education and its organized preventable practice in boys choir "Dagilėlis" is very good, it is clear that parents are happy and glad by the organized preventable practice in this school. This shows the parents' tended to trust in the quality of education and in achievements of this school. Parents are satisfied because of the good changes in schoolchildren's behavior and they already noticed better singing skills, also, they are happy for the organized preventable projects that are stimulating not to smoke and not to use alcohol and not to behave delinquently. There are no statistically significances comparing parents' answers in sex and education aspects because all they are satisfied by the teachers' work in boys' choir "Dagilėlis" school.

Comparing various groups of parents in education aspect there were found out that parents who have university education are much more tended to accentuate the advantages of the artistic competences getting in boys' choir school. Comparing groups of parents in sex aspect there were found out that mothers are tended to think that boys are educating artistic skills and self-expression but fathers are thinking that pupils are educating singing and social skills. All parents agree with the opinion that there is high quality of education in informal boys' choir. Parents having secondary school education are thinking that pupils who have lot of free time and tended to have or to fall in to destructive addictions and fall into delinquency. Also they agree that violence and compulsion could foster to delinquency. Parents having further education are thinking that often alienation between parents and children could foster, also it could be done if pupils are not able to solve their problems.

IVADAS

Švietimo reforma suaktyvino mokslininkus ir pedagogus ieškoti naujų ir efektyvių neformaliojo ugdymo organizavimo būdų ir galimybių. Ypatingai reikšmingu tapo organizuoto laisvalaikio kūrimas ir organizavimas, kuris atitiktų visuomenės, mokinių ir jų tėvų poreikius bei neaplenktų mokyklos ar kitos atsakingos už ugdymą įstaigos veiklos. Neformalusis švietimas – kryptinga veikla, padedanti vaikui įgyti kompetencijos, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2005). Vaikų užimtumui daug dėmesio skyrė ir vyresniosios kartos Lietuvos pedagogai Vydūnas (1996), A. Maceina (2007), J. Vabalas-Gudaitis (1983), J. Laužikas (1993) ir kt.

Neformalus vaikų ugdymas yra labiau aktualus šiuolaikiniam mokiniui, kuriam švietimas kelia didesnius uždavinius, orientuotus į jo įgūdžių ir kompetencijų plėtojimą, kad jis užaugtų harmoninga asmenybe ir gebėtų savo gyvenime rasti tinkamą vietą ir saviraiškos priemones. Labiausiai šioje situacijoje svarbus yra vaikų saviraiškos poreikio tenkinimas, ypač tai liečia gabiuosius. Mokyklose popamokinė veikla yra nukreipta į mokinį, jo gabumų lavinimą, tačiau dažniausiai, tie būreliai apsiriboja trumpalaikiais ugdymo planais ir tikslais. Tuo tarpu neformaliosios mokyklos, tokios kaip sporto, dailės, muzikos mokyklos, labiau orientuotos į ilgalaikius tikslus ir įgimtų gabumų ugdymą. Labai svarbu, kad kiekvienas mokinys turėtų galimybę pasirinkti neformaliojo ugdymo įstaigą, kurioje ne tik būtų lavinami jo gabumai, bet ir prasmingai leidžiamas laisvalaikis.

Neformalus ugdymas yra plačiai analizuotas Lietuvos pedagogų (Bitinas, 1990; Vaitkevičius, 1995; Jovaiša, 1995; Dapkienė, 2002; Barkauskaitė, 2001; Kvieskienė, 2005 ir kt.). visus tyrinėtojus vienijo bendras tikslas – paskatinti visuomenę, pedagogus ir jų tėvus labiau atkreipti dėmesį į neformaliojo ugdymo prasmę, reikšmę, jo paskirtį vaiko asmenybės formavimui ir jo gabumų vystymui. Pabrėžtina, kad neformalus ugdymas gali būti reikšmingas prevencinėje veikloje prieš nepilnamečių nusikalstamumą ir jų žalingus įpročius. Kadangi kompiuterinės technologijos domina mokinius labiau nei prasminga veikla, būtina juos tinkamai nukreipti, kad būtų lavinami jų gabumai ir jie prasmingai leistų savo laisvalaikį. Manoma, jog neformalaus ugdymo prevencinis aspektas yra reikšmingas ir daugeliui šeimų, kurios išgyvena tarpusavio narių susvetimėjimą dėl nekontroliuojamų aplinkybių, tokių kaip tėvų nedarbas ar priverstinė migracija dėl sunkios ekonominės padėties. Visa tai žinant yra labai svarbu atkreipti dėmesį į aktyvios prevencinės veiklos vertinimus.

Berniukų dainavimo mokykla „Dagilėlis“ jau daugiau kaip penkerius metus vykdo įvairią prevencinę veiklą, kuri skatina mokinius domėtis pozityviais socializacijos aspektais ir

prasmingu laisvalaikiu bei atsisakyti žalingų įpročių. Manoma, kad šios neformalios įstaigos prevencinė veikla gali paskatinti mokinius labiau vertinti muziką, meną ir šiltus jausmus bei harmoningus santykius. Tačiau kol kas nėra aiški tėvų nuomonė tiriamu klausimu. Tad pagrindinis šio darbo tikslas – aptarti, kokie yra neformaliojo muzikinio ugdymo prevencinės veiklos aspektai berniukų dainavimo mokykloje „Dagilėlis“. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis ir moksline literatūra, buvo siekiama išanalizuoti neformaliojo muzikinio ugdymo sąsajas su ankstyvąja nepilnamečių nusikalstamumo ir žalingų įpročių prevencija.

Problema: atskleisti neformalaus muzikinio ugdymo svarbą ankstyvajai prevencijai.

Tyrimo objektas: tėvų nuomonė apie neformalaus muzikinio ugdymo ir prevencinės veiklos sąsajas.

Tyrimo hipotezė: *tikėtina, kad neformalaus muzikinio ugdymo organizuota prevencinė muzikinė veikla, tėvų nuomone, gali apsaugoti mokinius nuo žalingų įpročių.*

Tyrimo tikslas: išsiaiškinti, kokia yra neformalaus muzikinio ugdymo svarba ankstyvajai prevencijai.

Uždaviniai:

1. Išryškinti neformalaus ugdymo tikslus, uždavinius, principus ir reikšmingumą.
2. Atskleisti ankstyvosios prevencijos esmę ir vaidmenį vaiko socializacijai
3. Pagrįsti muzikinio ugdymo reikšmingumą ankstyvajai prevencijai.
4. Išanalizuoti tėvų nuomonę apie muzikinio ugdymo reikšmę vaikų laisvalaikio kokybei, jų socializacijai, ankstyvajai prevencijai.
5. Išanalizuoti, ar tėvų nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi lyginant juos pagal išsilavinimą ir lytį.
6. Atskleisti tėvų nuomonės koreliacinius ryšius

Tyrimo metodologija:

- 1) **Konstruktivizmo filosofija.** Ja darbe remiamasi, nes mokinių žinios yra formuojamos nuosekliai. Remiantis šia teorija, neformalaus muzikinio ugdymo procesas, kuriame organizuojami prevencinės veiklos projektai, turėtų palaipsniui suformuoti adekvačią ugdytinių apie žalingus įpročius, tokius kaip rūkymas, alkoholio vartojimas ir narkotinių medžiagų vartojimas. Taikant šios teorijos idėjas praktiniame lygmenyje, reikia prevencines veiklas organizuoti periodiškai, nes mokinių nuomonė, refleksijos ir patyrimas kaupiasi pamažu pagal jų suvokimo ir mąstymo galimybes. Tinkamai formuojant jų nuomonę ir pripažįstant prevencinės veiklos reikšmę neformaliajame ugdyme, galima tikėtis gerų ir praktikoje regimų rezultatų.

- 2) **Prevenčinės veiklos** organizavimo neformaliajame ugdyme aktualumu. Manoma, kad prevenčinė veikla gali padėti įprasminti laisvalaikį, kurio metu mokiniai turi galimybę suprasti, kad jie yra laisvi žmonės ir sąmoningai formuoja savo likimą. Produktiviai taikoma prevenčinė veikla užtikrintų, kad jos taikymas neformaliojo muzikinio ugdymo metu skatintų mokinius atsisakyti formuoti neigiamas nuostatas žalingų įpročių atžvilgiu.
- 3) **Holistine paradigma.** Ši mąstymo ir pasaulėžiūros sistema darbe akcentuojama todėl, kad ji turėtų apjungti mokinių, jų tėvų ir mokytojų nuomones bei viltis dėl bendro tikslo. Šiuo atveju formuotąsi pozityvistinis pasaulio suvokimas, realus objektų vertinimas ir objektyvi nuomonė apie žalingus įpročius, kurių reikia vengti. Holistine paradigma muzikinis ugdymas analizuojamas kaip kompleksinė problema, kai į harmoningos asmenybės formavimo procesą įtraukiami visi ugdymo proceso dalyviai.
- 4) **Nuolatinio mokymosi paradigma.** Šios paradigmos nuostatomis mokymasis turi trukti visą gyvenimą. Remiantis šia paradigma, galima sakyti, jog prevenčinė veiklos organizavimas neformalaus muzikinio ugdymo mokykloje turi turėti tęstinumo tradiciją, kuri apjungtų įvairius ugdymo proceso dalyvius, ypač nepilnamečius. Pasikartojantis prevenčinės veiklos organizavimas neformaliose muzikinėse įstaigose gali padėti suformuoti teisingą nuomonę apie žalingus įpročius tikslingai jų atsisakant dabartyje ir ateityje.

Tyrimo metodai:

Teoriniai: mokslinės, pedagoginės, psichologinės literatūros studijavimas, leidžiantis atskleisti teorinius tiriamosios problemos pagrindus.

Empiriniai: anketinė apklausa

Statistiniai: aprašomoji statistika, Studento *t* kriterijus, Pearsono koreliacijos koeficientas.

Tyrimo imtis ir tyrimo etapai: tyrimas buvo organizuojamas 2008 metų rudenį. Buvo apklausti "Dagilėlio" dainavimo mokyklos pirmokų, antrokų ir septintokų ugdytojai (tėvai arba mamos). Iš viso buvo apklausta 153 tėveliai ir mamytės. Daugiausiai yra moterų – jų yra net 73,9 procentai. Trečdalį respondentų sudaro tėčiai (26,4 procentai). 2009 metų pavasarį buvo koduojami tyrimo duomenys, skaičiuojama statistika ir analizuojama gauta medžiaga.

Tyrimo instrumentas: anketa. Duomenys apdoroti *Microsoft Excel* ir *Spēs (Statistical Package for Social Sciences)* programine įranga.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys skyriai, dešimt poskyrių, įvadas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, išvados, literatūros sąrašas ir priedai. Prieduose pateikta tyrimui naudota anketa. Darbe panaudotos 22 lentelės ir 36 paveikslai.

1. NEFORMALIOJO VAIKŲ ŠVIETIMO TEORINIAI PAGRINDAI: TIKSLAS, PRINCIPAI, UŽDAVINIAI

Šiuolaikinės technologijos išplėtė savo ribas, todėl dažniausiai mokiniai mėgsta sėdėti namuose ir žaisti kompiuteriu. Popamokinė veikla jiems darosi vis mažiau patraukli, tačiau esama mokinių, kurie domisi įvairias dalykais ir siekia savo laisvalaikį realizuoti prasmingai, turiningai, susirasti gerų draugų. Popamokinė veikla yra viena iš įdomiausių ugdymo procese, nes joje vaikai gali daryti tai, kas jiems labiausiai patinka ir tai, ką jie mėgsta. Dažniausiai neformalusis ugdymas yra svarbus mokiniams ir jų tėvams dėl vaikų užimtumo ir prasmingo laiko leidimo. Neformalusis ugdymas yra švietimo sistemos dalis, reikšminga kaip ir kitos sistemos dalys. Ugdymas yra ypatingas, nes skirtas įvairaus amžiaus vaikams pagal jų poreikius, norus, vertybes, sveikatą, protines galimybes, meninius gabumus (Miliūnienė ir kt., 2009) Neformaliajame ugdyme reikšmės turi ir tėvų poreikis. Labai svarbu plačiau paanalizuoti neformaliojo ugdymo sampratą, principus, kuriais remiantis yra organizuojamas šis ugdymas, apžvelgti tikslus ir uždavinius, kuriuos siekiama įgyvendinti neformaliajame ugdyme.

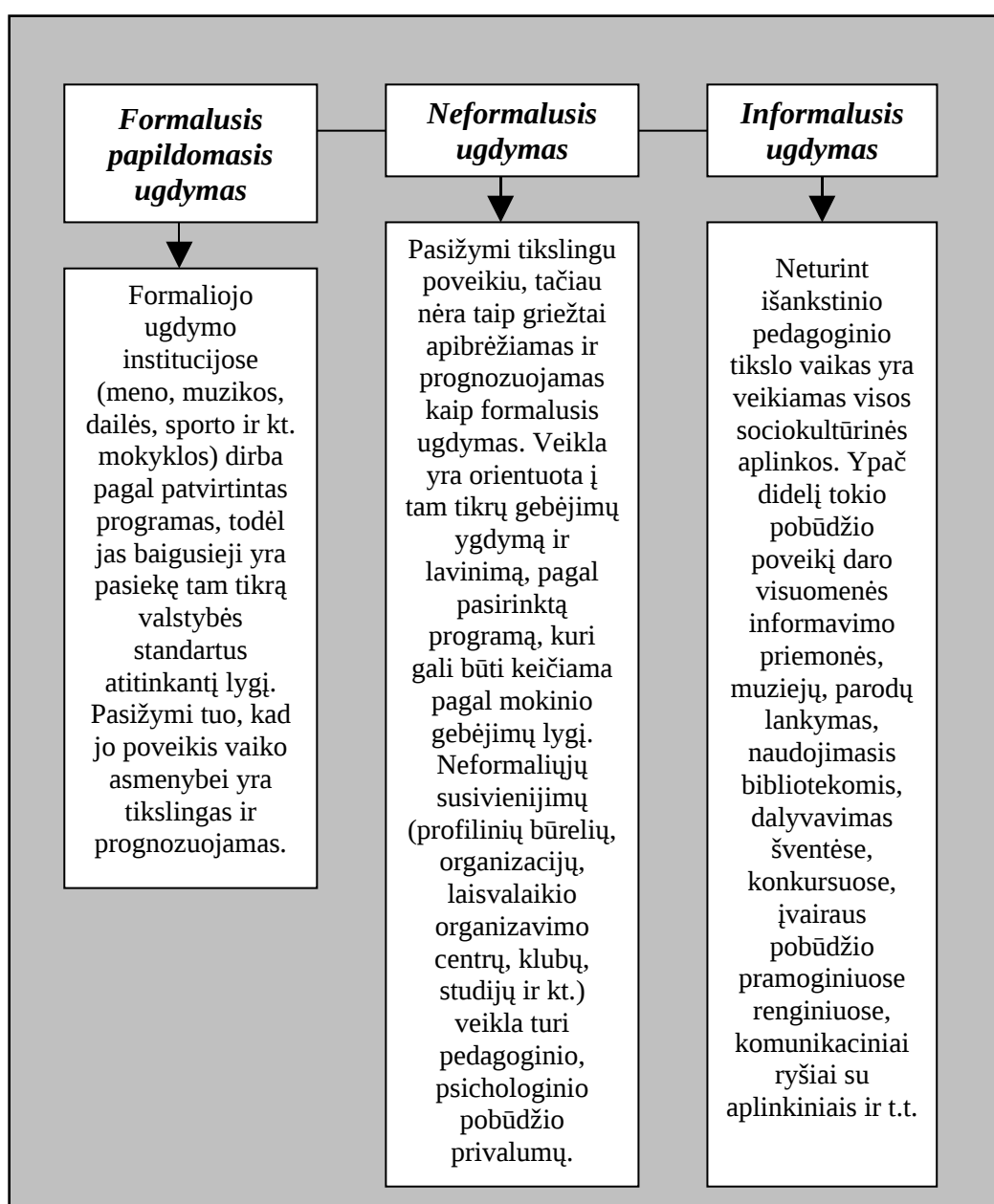
1.1. Neformaliojo muzikinio ugdymo aspektai: samprata ir bruožai

Neformalus ugdymas yra nevienareikšmiška sąvoka. Verta paanalizuoti jos kilmę, kuri padės suprasti sąvokos prasmę. Pasak Miliūnienės ir kt. (2009), neformalusis ugdymas Lietuvoje vadinamas papildomu ugdymu, užklausine veikla, užmokykline popamokine veikla, jaunimo veikla, paraleliniu ugdymu. Švietimo įstatymo redakcija papildomojo ugdymo sąvoką išplėtė iki *neformalaus švietimo* sąvokos. Šukytės (2007a) teigimu, neformalusis šveitimas – tai švietimas, kuris tenkina įvairius švietimo sistemos poreikius ir apima kvalifikacijos tobulinimą, papildomos kompetencijos programas (Cit. Miliūnienė ir kt. 2009). Galima sakyti, jog papildomas ugdymas mokyklose yra sudėtinė neformaliojo ugdymo dalis, kuri pasireiškia mokyklose kadangi neformalusis švietimas apima ne tik vaikų, bet ir suaugusiųjų saviraiškos realizavimo modelius bei programas, todėl neformaliojo ugdymo sąvoka gerokai praplečia savo reikšmę.

Neformalus ugdymas turi padėti mokiniams ir visiems, kurie nori lavinti savo gabumus ar prasmingai praleisti laisvalaikį, įgyti tam tikrų socializacijos įgūdžių, tam tikrų kompetencijų ar įgyvendinti savo saviraiškos poreikį. Kaip teigia L. Vaicekauskaitė (2000), papildomas ugdymas suprantamas kaip permanentinio ugdymo dalis, skirta vaikų ir paauglių intelektualiniams, techniniams, meniniams, sportiniams, socialiniams ir kt. gebėjimams ugdyti. Autorė išskiria formalųjį, neformalųjį ir informalųjį papildomą ugdymą, tačiau šis skirstymas yra sąlygiškas. A.Kernytė (2006) teigia, kad neformalaus ugdymo sektorius yra tarp formalaus ir informalaus

ugdymo sektorių, t.y. ugdymo procesui geriausia dirva yra popamokinė veikla. Nėra jokio prieštaravimo tarp formalaus ir neformalaus ugdymo. Jie abu vienas kitą papildo. Formalus ugdymas suteikia jauniems žmonėms akredituotą kompetencijų paketą, labai reikalingą tolimesnei karjerai, tuo tarpu neformalus ugdymas dėl savo patyrimo ir socialinio pobūdžio suteikia kompetencijas, kurios įgalina jaunos žmones aktyviau įsitraukti į bendruomenės gyvenimą, sėkmingiau įsitvirtinti studijose ir darbo rinkoje.

Bendro ir vienareikšmiško termino paaiškinimo nėra, tačiau akivaizdu, kad *jis jungia visą popamokinę veiklą, kuri yra susijusi su papildomu lavinimu ir saviraiškos realizavimu tam tikrame lygmenyje*. Neformalusis ugdymas realizuojamas per muzikos, sporto, dailės mokyklų veiklą. Taip pat pastaroji pasireiškia ir klubų, asociacijų, studijų veikloje.

1 pav. Sudaryta pagal A. Vaicekauskaitę (2000)

Ugdymą galima suskaidyti į tris dalis: formalųjį, neformalųjį ir informaliųjį. Formalusis ugdymas yra griežčiausia ugdymo dalis, kuri pasižymi aiškia mokymo proceso įteisinančia kanceliarine forma. Daugelis dalykų egzistuoja tik formaliai, nes ugdymo proceso dalyviai negali visų dokumentinių dalykų realizuoti, tačiau, stengiamasi tai padaryti. Mokymas ir mokinių įgyjamos žinios yra labai svarbios, jos yra kertinė ašis bendrojo lavinimo mokyklose, profesinėse ir aukštojo mokslo įstaigose. Formalusis ugdymas turi laiduoti besimokančiajam visas galimybes mokytis ir įgyti reikiamas žinias, kurios bus panaudojamos siekiant įgyti profesiją, amatą ar dirbant darbą. Formaliojo ugdymo veikla yra organizuojama remiantis ugdymo planais, kuriuos mokytojas rašo remdamasis švietimo sistemos dokumentais ir savo pedagogine patirtimi. Didžiausias tikslas yra paruošti mokinius egzaminams, todėl žinių formavimui skiriama daugiausiai dėmesio, lėšų, ekonominių bei mentalinių sąnaudų.

1 paveikslas rodo, kad Vaicekauskaitė A. (2000) neformalųjį ugdymą taip pat išskaidė į grupes. Akivaizdu, kad formalusis papildomas ugdymas turi labai daug panašumų su formaliuoju bendruoju lavinimu, nes jame ugdymo veikla yra griežčiau formalizuojama, mokytojai pildo daug dokumentų, egzistuoja mokinių vertinimo sistema, konkurencija tarp veiklos kokybės. Tokią veiklą vykdančios įstaigos duoda mokyklos baigimo pažymėjimus, mokiniai dažnai atlieka parodomąsias programas ar savo darbų (arba kompetencijų) pristatymą bendruomenei ar interesantų grupei ir dalyvauja aukšto lygio konkursuose.

Neformalusis ugdymas yra mažiau apribojamas dokumentais, kurie liudytų ir kontroliuotų pedagogo ir ugdytinių veiklą, todėl jo paskirtis yra orientuota į daugumos mokinių poreikių patenkinimą lengvesniais būdais ir priemonėmis. Ugdymo procesas yra skirtas mokinių gabumams lavinti, pomėgiams tenkinti ir laisvalaikio užimtumo realizavimo programoms įgyvendinti. Neformalusis ugdymas yra labiausiai mėgiamas mokyklose, kur vaikai gali laisvai pasirinkti įvairius būrelius. Daugelis mokyklų turi pakankamai geras sąlygas realizuoti mokinių poreikius, todėl samdo specialistus, kurie įdomiai organizuoja mokinių laisvalaikį. Mokiniai noriai lanko sporto būrelius (tinklinis, krepšinis, futbolas, aerobika, lengvoji atletika ir kt.), meno būrelius (teatras, vaidyba, muzikiniai ansambliai, chorai, soliniai dainavimai, džiazas ar folkloriniai ansambliai, šokis, dailė, keramika), socialinių mokslų būrelius (geografija visiems, Lietuvos istorija ir kt.). Neformalus ugdymas pastebimas ir privačių studijų, klubų veikloje.

Informalusis ugdymas yra mažiausiai susijęs su pedagogine veikla, nes mokinys mokosi pats, todėl turi daugiausiai laisvės lavinti savo gabumus ar patenkinti savo poreikius. Informali veikla labiausiai naudinga vasaros metu, kai mokiniai lanko skaityklas, skaito knygas, žurnalus, naudojami informacinėmis duomenų bazėmis. Tačiau labai dažnai jie domisi internetu namuose, kur informalusis mokymasis vyksta visą dėmesį nukreipiant į kompiuterinius žaidimus. Dėl šios

priežasties mokiniai turi turėti kuo daugiau prasmingo ir įdomaus neformaliojo ugdymo, kad galėtų realizuoti savo troškimus, svajones kūrybiškai ir naudingai.

Siekiant plačiau paanalizuoti neformaliojo ugdymo reikšmę ir bruožus, verta palyginti su formaliuoju ugdymu.

1 Lentelė

Formalus ugdymas	Struktūra	Neformalus
Ilgalaikiai ir bendri pagrindas yra kvalifikacija	Tikslai	Trumpalaikiai ir konkretūs Kvalifikacija nėra pagrindas
Ilgalaikis/ parengiamasis/ ištisos darbo valandos	Laikas	Trumpalaikis/ periodiškasis/ nereguliaros valandos
Standartizuotas/ svarbiausia indėlis Akademiškas Dalyviai pasirenkami pagal stojimo reikalavimus	Turinys	Individualizuotas/ svarbiausia – rezultatas Praktinis Dalyviai apibrėžia stojimo reikalavimus
Orientuota į įstaigą, izoliuota nuo aplinkos Griežtai struktūruota, orientuota į mokytoją ir intensyviai naudojami resursai	Pateikimo sistema	Orientuota į aplinką, susijusi su bendruomene Lanksti, orientuota į mokinių ir taupanti resursus
Išorinė / hierarchinė	Kontrolė	Savivalda/ demokratinė

Šaltinis www.nfe-network.org (cit. Miliūnienė ir kt. 2009)

Analizuojant lentelės duomenis galima teigti, kad neformalusis ugdymas yra kur kas laisvesnis nei formalusis, t.y., jis turi kur kas mažiau apribojimų. Pagrindinis akcentas, kad neformalus ugdymas turi sudominti kuo daugiau mokinių, todėl ugdymo procesas nebūtinai turi būti aukštos kokybės. Neformalaus ugdymo tikslas yra orientuotas į daugelį vaikų ir į jų privatų asmeninį laiką, kurį jie gali praleisti užsiimdami tam tikra organizuota veikla. Tai turint mintyje, kuriami būreliai, buriasi klubai, įsteigiamos meno ar kitos mokyklos. Svarbiausia yra prasmingas mokinių laukiamas užimtumas, o ne rezultatas. Pastarasis labiau reikšmingas neformaliosioms įstaigoms, tokioms kaip muzikos, dailės, sporto mokyklos. Jų veiklos kokybės gerinimui ir mokinių aspiracijų didinimui yra organizuojami vietiniai, apskrities, respublikiniai ir tarptautiniai konkursai, kuriuose ugdytiniai išbando savo jėgas, patiria įdomių įspūdžių, didina savo motyvaciją ir kelia kompetencijas pasirinktoje srityje.

Dažniausiai minėtos mokyklos yra suinteresuotos paruošti mokinius tolesniam tos srities studijavimui, todėl formuojami mokinių įgūdžiai yra labai aktualūs ir dėl jų tiek administracija, tiek pedagogai labai stengiasi. Realus praktinis pavyzdys galėtų būti muzikos mokyklų veikla, kuri tarsi orientuota į muzikinių gabumų ugdymą siekiant, kad mokiniai studijuotų

konservatorijose, akademijose ir taptų atlikėjais profesionalais. Tokių galimybių mokiniai tikrai neturi bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose, kaip matoma iš lentelės, vyrauja akademinė veikla, labai stipriai orientuota į pažintinių mokinio gebėjimų vystymą.

Didžiausią pasiūlą apima mokyklos, kurios turi pakankamai lėšų pasamdyti mokytojus, kurie po pamokų organizuotų ir užsiimtų neformaliąją veiklą, patinkančią mokiniams. Dažniausiai mokyklose yra įvairūs būreliai, klubai, studijos. Būreliai mokykloje yra laisvai pasirenkami, mokiniai patys pasirenka - kiek laiko reikia lankyti. Jei mokiniui pasirodė, kad būrelis neatitinka jo lūkesčių, jis gali jo nebelankyti.

Kaip žinoma, mokyklose nereglamentuota tvarka, kurios vedini mokiniai turėtų rašyti prašymus, kad jie nebenori lankyti vieno ar kito papildomojo ugdymo užsiėmimo, todėl išėjimas iš būrelio yra visiškai paprastas, nesaistantis mokinio ar jo tėvų. Tuo tarpu meno ir sporto mokyklose mokiniai laiko stojamuosius egzaminus ir nelankant užsiėmimų, jie privalo atnešti pažymą, kurios pateisintų jų nebuvimą neformaliojo ugdymo procese. Siekiant išstoti iš meno ar sporto mokyklos, ugdytiniai kartu su savo tėvais ar globėjais turi rašyti motyvuotą prašymą ir užpildyti kitus panašaus pobūdžio dokumentus. Tai apsunkina pasirinkimo laisvę, todėl daugelis mokinių mieliau renkasi lankyti būrelius mokyklose.

Bendrojo lavinimo mokyklose būreliai yra skirti trumpalaikiams planams įgyvendinti, nes mokytojai niekada nėra tikri, jog mokiniai lankys užsiėmimus visą laiką ir vykdys tai, kas sumanyta. Ypač praktikoje pasitaiko atvejų, kai mokiniai migruoja iš vieno būrelio į kitą, kai kuriame nors iš jų susiduria su sunkumais, kuriuos jiems "per sunku" arba neįdomu įveikti, jie pasirenka kitą laisvalaikio praleidimo būdą ir veiklą. Tai žinodami mokytojai kuria planus ir tikslus, kurie apsiribotų nedideliu mokinių veiklos indėliu ir tokiu būdu patys apsaugo savo būrelius nuo "išnykimo".

Analizuojant lentelę aiškėja, jog ir laiko ribotumas nėra būdingas neformaliajam ugdymui. Tai labai palengvina mokytojo ir mokinio situaciją ugdymo procese, nes kaip jau minėta, mokinys gali nebelankyti būrelio, pasikeitus tam tikroms aplinkybėms, ugdytinis gali paprašyti užsiėmimų kitu laiku. Nei mokančioji nei besimokančioji pusė nėra įpareigos vienodam darbo laikui. Be to, laikas, skirtas būreliams bendrojo lavinimo mokyklose nėra ribojamas. Esant sąlygoms ar būtinybei (pvz., ruošimasis konkursui), mokytojai aukoja savo asmeninį laiką ir moko mokinius, neprašydami už tai jokio papildomo atlygio.

Galima sakyti, kad neformaliojo ugdymo pedagogai kartais skiria daugiau dėmesio ugdytiniais nei disciplinų mokytojai. Tai galima paaiškinti neformaliųjų užsiėmimų organizatorių poreikiais, nes šie pedagogai visada yra suinteresuoti, kad jų ugdytiniai pasiektų svaresnių rezultatų, nuo kurių visuomenėje kyla būrelio, klubo ar neformalios mokyklos vardas ir taip pritraukiama daugiau mokinių.

Ugdymo turinys neformaliajame ir formaliajame ugdyme skiriasi. Formalusis ugdymas yra orientuotas į pažintinius mokinio pasiekimus, tuo tarpu neformalusis ugdymas daugiau skatina mokinio saviraišką, kūrybą, meninius ar sportinius gabumus bei prasmingo laisvalaikio praleidimą. Formaliajame ugdyme procesas yra griežtai reglamentuotas ir apibrėžtas, mokytojai metų pradžioje pristato ugdymo planus, kurie remiasi bendrojo lavinimo programomis ir išsilavinimo standartais. Mokytojai ruošia mokinius pagal pasirinktus ar turimus vadovėlius, parenkamos tikslingos užduotys, rečiau ugdymas diferencijuojamas, nes mokymas yra skirtas bendriesiems gabumams lavinti, todėl dirbama pagal bendrą klasės lygį. Antra, klasėse mokinių yra labai daug ir kiekvienam paaiškinti yra labai sunku.

Tuo tarpu neformaliajame ugdyme dažnai būna labai dėkingos sąlygos pedagogams: mokinių yra nedaug, planai yra preliminarūs ir gali kisti, mokytojas pagal galimybes (mokinių gabumus, jų poreikius, tėvų poreikius ir finansines sąlygas) kartu su mokiniu siekia konkurencingo pripažinimo, jei tai neįmanoma, apsiribojama nesudėtinga veikla, kuri skatina mokiniams pozityvias emocijas, o ne tarpusavio konkurenciją.

Ugdymo pateikimo sistema formaliajame ugdyme yra griežta. Mokytojas yra mokymo proceso organizatorius, kūrėjas ir vykdytojas, jis visada atsakingas už mokinių rezultatus. Mokymo procesas būna atviras tik per atvirų durų dienas ar tuomet, kai mokytojai veda atviras pamokas. Taip pat mokymo procesas mokyklose yra susaistytas mokymo metodais, būdais, priemonėmis, mokymo logika, nuoseklumu, integruotumu ir kitais svarbiais veiksniais, kurie varžo mokytoją ir įpareigoja jį labai atidžiai ruošti pamokoms ir atsakingai veikti mokant mokinius. Neformaliajame ugdyme galima pasirinkti veiklos formas, net ir meno mokyklose, kur ugdymas yra griežčiau reglamentuojamas ir stebimas bei vertinamas pagal mokinių veiklos rezultatus, mokiniai gali laisvai pasirinkti kūrinius, kuriuos jie gros, arba objektus, kuriuos nupieš. Kaip jau anksčiau minėta, neformalus ugdymas suteikia mokiniams daugiau pasirinkimo laisvės ir yra orientuotas į individualius mokinio poreikius, nes nuo jų patenkinimo priklauso ar mokiniai lankys būrelius.

1.2. Neformaliojo muzikinio ugdymo: tikslas, principai, uždaviniai

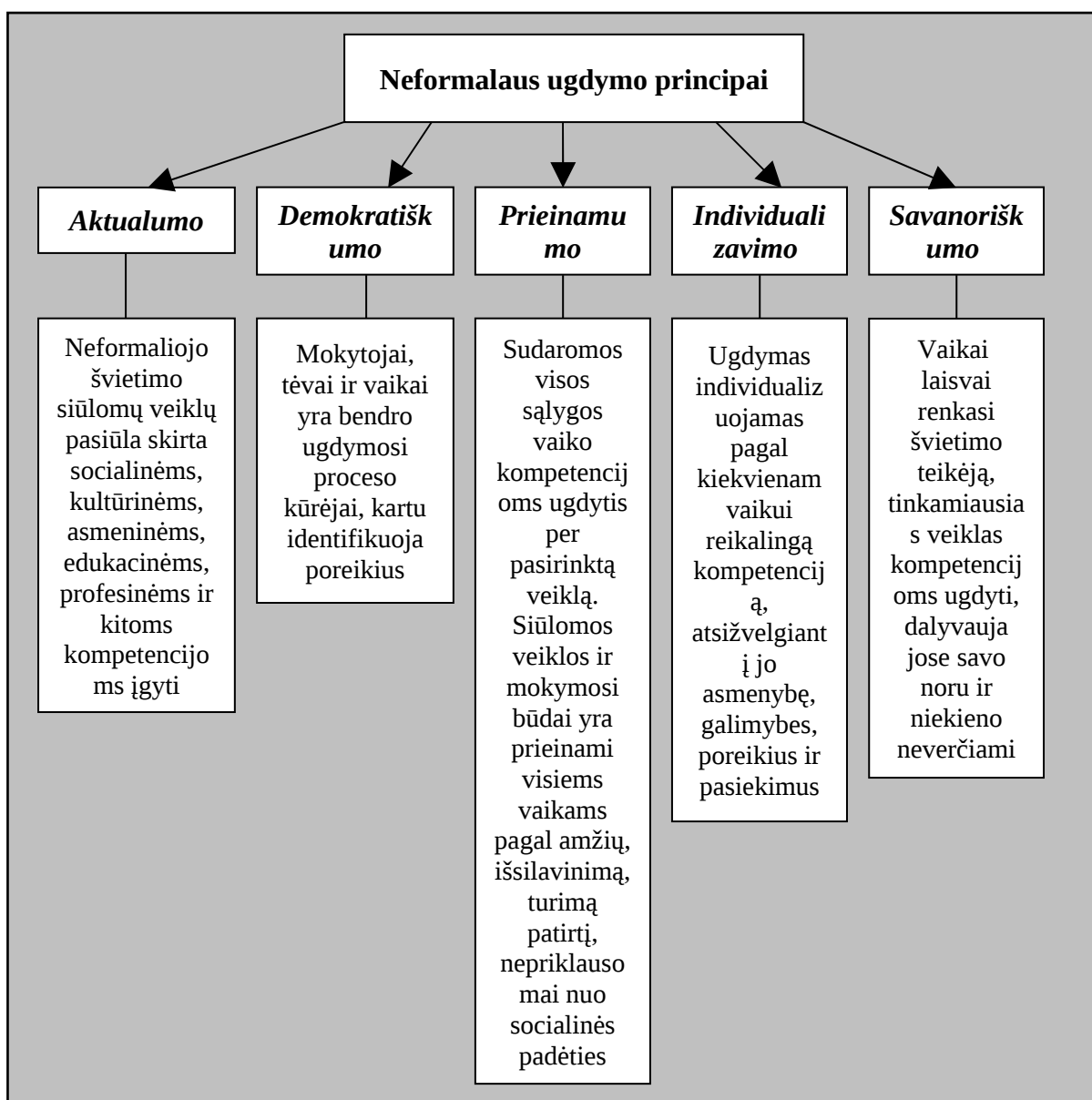
Neformalaus švietimo **tikslas** yra per kompetencijų ugdymą formuoti asmenį, sugebantį tapti aktyviu visuomenės nariu, sėkmingai veikti visuomenėje, padėti tenkinti pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius (Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija, 2005).

A. Kernytė (2006) išskiria net keletą neformalaus ugdymo tikslų, tai:

- bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių ugdymas;
- pasitikėjimo ugdymas (pasitikėjimo savimi ir kitu žmogumi);

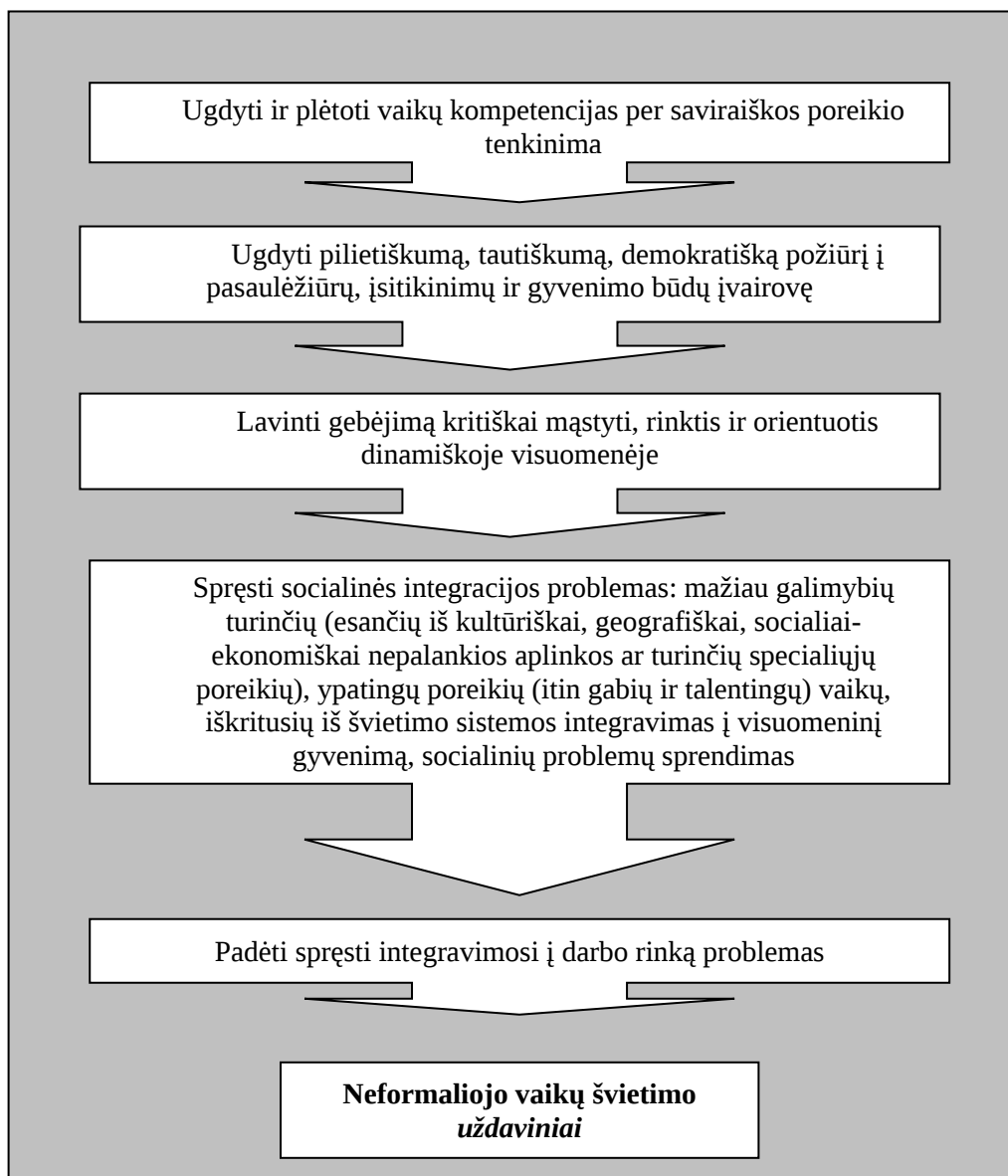
- atsakomybės ugdymas (atsakomybė už save, už kitą žmogų, už savo aplinką);
- saviraiškos ugdymas (savo galimybių atradimas ir įsisąmoninimas, idėjų iškėlimas ir įgyvendinimas).

Visi tikslai tarpusavyje glaudžiai siejasi ir yra orientuoti į harmoningos asmenybės ugdymą, kad suaugęs vaikas galėtų laisvai pasirinkti saviraiškos formą, turėti kritišką nuomonę meno ar sporto atžvilgiu, būti kompetentingu kultūros kūrėju ir socialiu asmeniu. Tokie siekiai realizuojami per aktyvias ugdytinių pastangas, kurios nėra dirbtinai iššaukiamos, bet tai daroma pačių ugdytinių noru, kai jie pasirenka savo mėgiamą sritį ir joje yra tobulinami atsižvelgiant į neformalaus ugdymo tikslus.

2 pav. Sudarytas remiantis Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005)

Neformalaus ugdymo principai (2 paveikslas) laiduoja mokiniams galimybes užsiimti laisvalaikiu mėgiama veikla, tobulinti savo gebėjimus ir tenkinti savo poreikius. Reglamentuojama, kad neformalus ugdymas prieinamas kiekvienam norinčiajam pagal amžių, gabumus, poreikius, lankymas yra savanoriškas, o pats mokymosi procesas yra laisvai keičiamas pagal situaciją.

3 pav. Sudarytas remiantis Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005)

Neformaliojo ugdymo uždavinius (3 paveikslas) gali įvykdyti tik labai aiškias darbo formas turinčios žmonių grupės, kurios turėtų turėti bent dalinai formalizuotus uždavinių ir tikslų įgyvendinimo metodikas, priemones ir sistemas, pvz., tą gali padaryti organizacijos, kurios savo veikla papildo formalią sistemą ir yra daugeliui žinomos ir prieinamos viso miesto ar rajono vaikams. Tokiomis įstaigomis yra muzikos, dailės, meno, sporto mokyklos, didesni klubai.

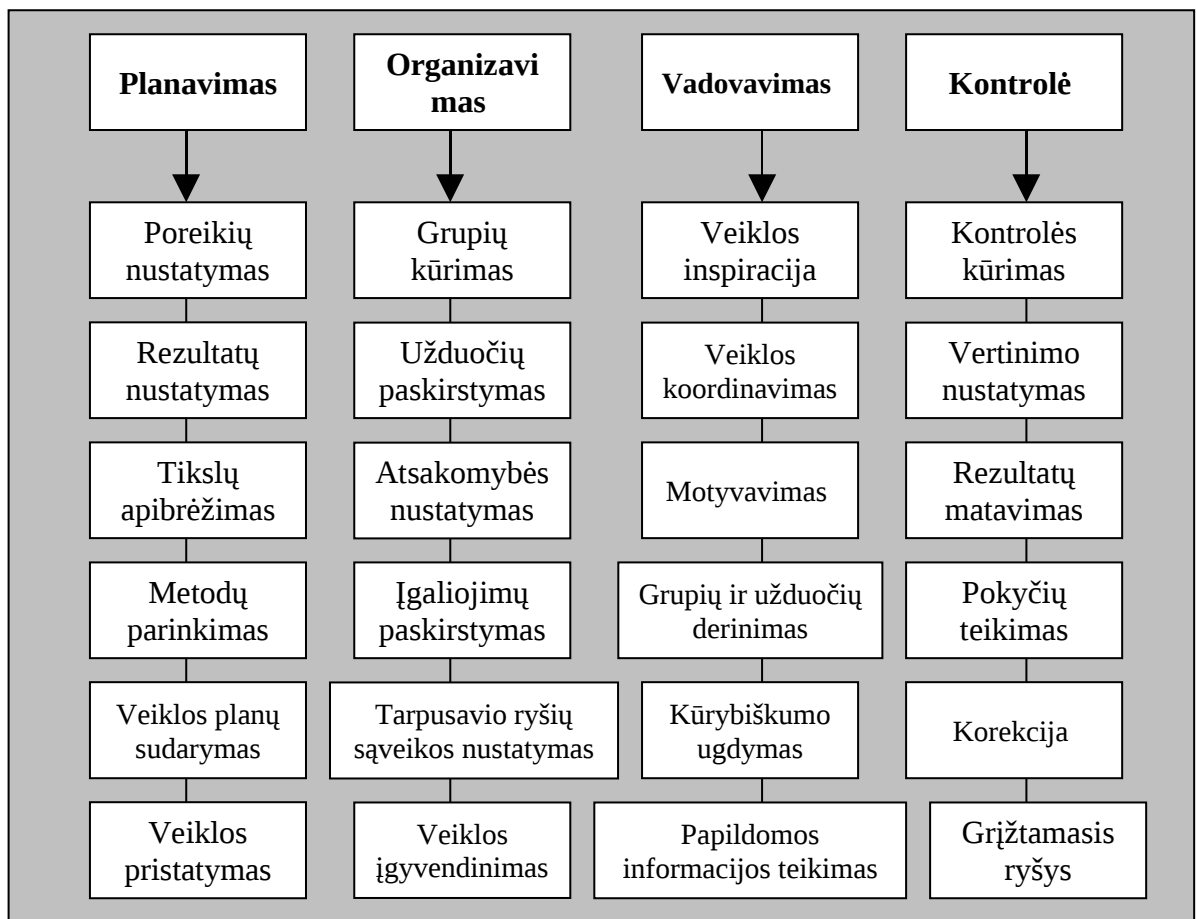
Neformaliojo ugdymo uždaviniai yra susiję su mokinių gebėjimų lavinimu, tačiau mokymo veikla yra labiau nukreipta į mokinio poreikius, nei į visuotinai priimtos valstybinės politikos nuostatos ar įsakymų vykdymą, kaip tą daro formalusis ugdymas.

Apibendrinant galima teigti, jog neformaliojo ugdymo tikslas yra lavinti vaikų gebėjimus, kuriems nėra sąlygų skirti pakankamai dėmesio formalaus ugdymo metu. Uždaviniai papildo tikslą ir yra nukreipti link mokinių poreikių tenkinimo, prasmingo laisvalaikio užimtumo ir įvairių kompetencijų lavinimo kūrybiškoje ir vaikams patinkančioje aplinkoje.

1.3. Neformaliojo ugdymo organizavimas ir kokybė

Neformalus ugdymas yra vienodai reikšmingas visuomenei kaip ir formalusis ugdymas. Žinant, kad formalusis ugdymas yra labai griežtai reglamentuotas, pastebima, kad ir neformalaus ugdymo veiklos užtikrinimui yra formalizuoti dokumentai. Svarbiausias klausimas, kuris skatina mokslininkus ir pedagogus aktyvinti savo pastangas neformalaus ugdymo veikloje, yra kokybė. Neabejotina, kad kokybės siekia tiek mokslininkai, tiek pedagogai, nes nuo jos priklauso ugdymo sėkmė. Kokybė, kaip fenomenas, yra suvokiama įvairiapusiškai. Organizuoto laisvalaikio specifiką sudaro daugybė darbų ir užduočių – veiklos planavimas, konkretaus atvejo poveikio plano sudarymas, jo įgyvendinimo kontrolė ir poveikio vertinimas (Šinkūnienė, 2005, p.125).

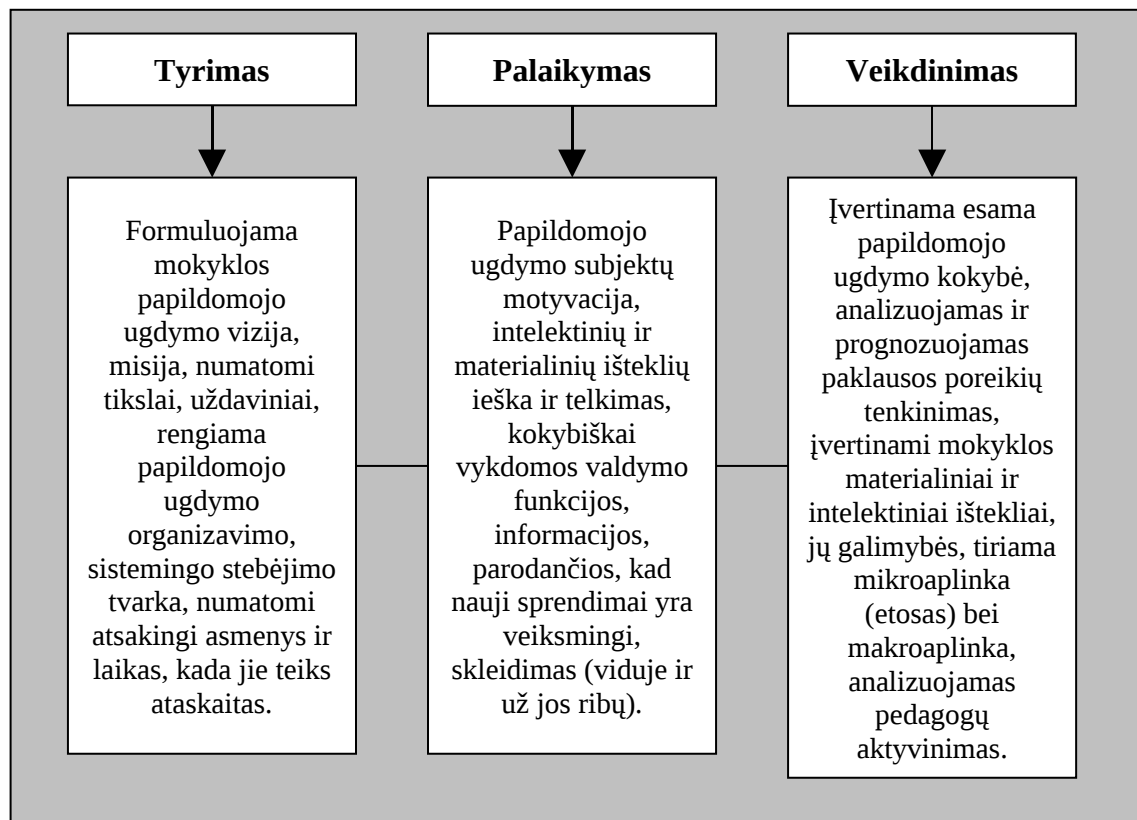
Mokslinėje literatūroje yra nurodoma, kad veiklos organizavimas gali būti vadinamas sėkmingu, jei mokymo procese yra įgyvendinamos keturios kartinės vadybos funkcijos. Šios funkcijos yra pateikiamos 4 paveiksle.

4 pav. Sudarytas pagal V. Mikoliūnienę (2002). Vadybos funkcijos pedagogo veikloje

Pagal 4 paveikslą matoma, kad egzistuoja keturios vadybos funkcijos, kurias reikia įgyvendinti ugdymo metu. Planavimas, pirmoji funkcija, nurodo, kad veikla ir visa, kas susiję su jos rezultatais yra labai svarbi. Neformalaus ugdymo pedagogas turi planuoti bent preliminarią savo veiklą, mokinių veiklą, priemones, būdus ir galimybes, paliekant daug vietos spontaniškiems ugdytinių saviraiškos būdams. Planuojant veiklą reikia atsižvelgti į nenumatytas sąlygas, kurios kinta organizuojant ugdymo procesą. Antroji vadybos funkcija garantuotą, kad pedagogas sukuria tinkamas sąlygas pradėti veiklos įgyvendinimui: kuriamos užduotys, apmąstomi jų paskirstymai. Vaikai pasiskirsto pareigas, darbus, apgalvoja, kaip atliks užduotis, ko reikės tų užduočių atlikimui. Vadovavimo funkcija padėtų į neformalaus ugdymo procesą įtraukti įvairius metodus, būdus, panaudoti kūrybiškumą ir grupių motyvavimą. Kontrolės funkcija pasireiškia kaip veiklos įvertinimas, diskusija apie rezultatus. Mokiniai gali pamatyti savo klaidas ir trūkumus, taip pat pastebėti ir pasidžiaugti veikla, kuri pasisekė. Dažniausiai neformaliajame ugdyme yra labai svarbu, kad mokiniai jaustų džiaugsmą dėl atliktų rezultatų. Jei mokytoja galėtų pasinaudoti šiomis vadybos funkcijomis organizuojant ir optimizuojant savo bei ugdytinių veiklą neformaliajame ugdyme, ugdymo rezultatai būtų geresni.

D. Survutaitės teigimu (2004), papildomojo ugdymo stebėseną leidžia stebėti, koordinuoti ir koreguoti pasirinktą veiklą ir pasiekimus, ji yra pagrindinė sąlyga ir priemonė, garantuojanti ugdymo kokybę. Autorė siūlo papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelį, kurį sudaro trys etapai, pateikti 5 paveiksle.

5 pav. Papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelio etapai pagal D. Survutaitę (2004)

Pirmasis etapas – tyrimas. Šiame etape neformalaus ugdymo pedagogai išsiaiškina tyrimo instrumentais, kokius būrelius vaikai nori lankyti, kokios veiklos jie tikisi, kas jiems labiausiai patiktų. Tai padeda suprasti mokinių poreikius ir įvertinti savo paslaugų teikėjų galimybes. Antrasis etapas – palaikymas (įnormavimas). Išanalizavus kiekybinę ir kokybinę informaciją, visi mokyklos bendruomenės nariai yra supažindinami su rezultatais. Tai leidžia pedagogams suprasti, kuri veiklos forma ir kurie užsiėmimai labiausiai susilauktų mokinių dėmesio ir būtų abiem pusėms naudingi – mokiniai lankytų būrelius, mokytojai gautų už tai atlyginimą. Trečiasis etapas – veikdinimas, susijęs su kvalifikuotų ir iniciatyvių darbuotojų kokybiškai atliekamu darbu. Šiame etape įvertinami pasiekti rezultatai, dažnai mokyklos administracija skiria apdovanojimus už geriausius pasiekimus ir mokytojams ir mokiniams. Skatinama motyvacija, nusimatoma tolesnė informacijos sklaida. Direktoriai numato – kokią materialinę bazę jie galės skirti kitais mokslo metais ir sudaro galimų būrelių sąrašus. Norint organizuoti kokybišką papildomąjį ugdymą, reikia jį atsakingai planuoti, organizuoti, vykdyti bei analizuoti.

Neformalaus ugdymo organizavimui yra svarbūs ne tik materialiniai ištekliai, bet ir intelektualiniai. L. Jovaišos teigimu (2001), ugdytojams keliami dideli reikalavimai, kurie ne visada aišku, kuo yra grindžiami. Dažniausiai surašomi tokie asmenybės bruožai, kurie tradiciškai pageidaujami, kad jais pasižymėtų ugdytojas. V. Rajeckas (2004) aptardamas svarbiausias pedagoginio meistriškumo ir su juo susijusias sėkmingos ugdomosios veiklos sąlygas, išskiria šiuos pedagogui keliamus reikalavimus:

- Būtinis gilios savo dėstomojo dalyko žinios.
- Reikalingas profesinis – pedagoginis pasirengimas.
- Domėjimasis mokslo naujovėmis, visuomeniniu gyvenimu.
- Reikšmingi ir specialūs gebėjimai (hobi).
- Mylėti vaikus.
- Reiklumas sau ir mokiniams.
- Pedagoginis taktas – ypatinga pedagoginio meistriškumo sąlyga.
- Mokytojo autoritetas (Rajeckas, 2004, p. 332-343).

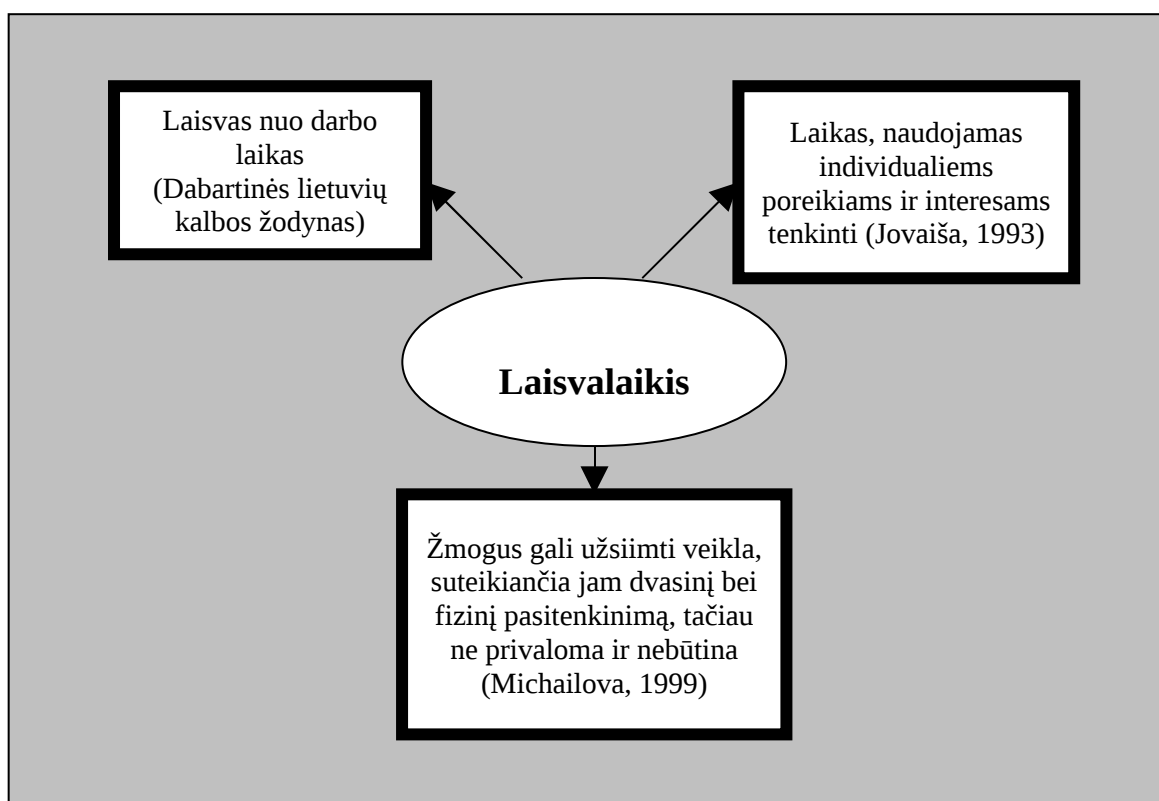
Apibendrinant galima teigti, kad norint sėkmingai organizuoti neformalaus ugdymo procesą, reikia laikytis bendrųjų šveitimo vadybos reikalavimų, atsižvelgti į vadybinius principus ir funkcijas, atlikti kokybės vertinius stebint ugdymo procesą ir sumuojant veiklos rezultatus. Neabejotinai, mokytojai turi turėti pageidaujamas savybes bei kompetencijas, kurios padėtų pritraukti mokinius ir ugdymo procese jiems padėtų pasiekti gerų rezultatų, kuri paskatintų ne tik ugdytinius, bet ir mokyklos bendruomenę bei tėvus, skatinti, tobulinti ir gerinti neformalaus ugdymo procesą ir sąlygas, laiduojančias socializaciją, resocializaciją ir mokinių saviraiškos poreikių tenkinimą.

1.4. Neformalus ugdymas vaikų laisvalaikio kontekste

Populiariausi laisvalaikio praleidimo būdai tampa televizijos žiūrėjimas ir naršymas internete, kas, pasak autoriaus, gali sukelti rimtus sveikatos sutrikimus. Jei žmogus visą laiką sėdi prie rašomojo stalo, neatsitraukia nuo kompiuterio ar televizoriaus net ir grįžęs namo, tai dažnai kartojasi, jau galima pranašauti tam tikrą pavojų sveikatai, nes nesant fiziniam aktyvumui ji negerėja, o dažniausiai blogėja, todėl žmogaus savijauta tampa prasta.

Dalyvavimas įvairių būrelių, klubų veikloje mokiniams sudaro galimybes parodyti tai, ką jie sugeba ir būti įvertintiems, kas skatina vaiko pasitikėjimą savimi, teigiamą požiūrį į darbą, norą tobulėti, ieškoti prasmingų laisvalaikio praleidimo būdų. Neorganizuotas laisvalaikis gali daryti neigiamą įtaką mokiniams, ypatingai tais atvejais, kai mokiniai patys renkasi laisvalaikio praleidimo formas, atsižvelgdami į bendraamžių nuomonę, kuri ne visuomet daro teigiamą įtaką.

Laisvalaikio užsiėmimų metu formuojamas ir savo kultūros patyrimas, įsisavinamos svarbiausios vertybės, jų orientacijos. Svarbu, kad vaikai bei jaunimas tuo metu įgytų platų sociokultūrinį potencialą. Ši veikla neturi būti varginanti ar kelianti rūpesčių, atvirkščiai, ji turėtų būti skirta joms atsikratyti ir naujoms teigiamoms emocijoms įsisavinti. Laisvalaikis – tai tas laikas, kurį žmogus praleidžia pagal savo norus, pomėgius, kurio metu jis atsipalaiduoja, pamiršta kasdienes rūpesčius, pasisemia jėgų naujiems darbams. Spartėjantis gyvenimo tempas, mokslo, kultūros, ekonomikos pokyčiai, bei naujų technologijų įdiegimas priverčia žmogų ieškoti naujų horizontų bei neatskleistų platybių ne tik visuomeniniame gyvenime, bet ir poilsio bei laisvalaikio srityse.

6 pav. Laisvalaikio apibrėžimai

Anot Paplausko-Ramūno, „laisvalaikis, kuris tarnauja blogiui, yra blogas; laisvalaikis, kuris ugdo neigiamą charakterį, yra ydingas; laisvalaikis, kuris formuoja nedorą sąžinę, yra nusikaltimas“ (Paplauskas-Ramūnas, 1996, p. 99). Todėl svarbiausia siekti, kad laisvalaikis tarnautų gėriui, kad laisvalaikis padėtų ugdyti visapusišką, dorą, sąžiningą asmenybę. Kaip V. V. Ozolaitė (2006) rašo: „Vaiką į meno pasaulį veda mokytojas: skaitomi ir nagrinėjami grožinės literatūros kūriniai, aptariami dailininkų darbai, kiti dailės kūriniai, lankomi muziejai ir teatrai, stebimas supančio pasaulio grožis, moksleiviai skatinami kurti, o ne griauti. Dalyvavimas šioje veikloje verčia auklėtinį susimąstyti, kas gyvenime gražu ir teisinga, ir kas atmestina, nepriimtina, moko mylėti artimą“ (Ozolaitė, 2006, p.53).

Laisvalaikio praleidimo formų įvairovė

Pažangus įdirbis ir pasiekimai	Nepanaudotos galimybės, ribotumai ir veiklos deficitai
<ul style="list-style-type: none"> • Kai kuriose įstaigose pastebima laisvalaikio praleidimo įvairovė (dalyvaujama nevyriausybinių organizacijų veikloje, ekskursijose, išvykose į sportinius, meno renginius, diskotekų renginius), tai ganėtinai efektyviai motyvuoja palankią ugdytinių elgseną. • Mokyklose yra švenčiamos pagrindinės kalendorinės šventės, kai kur ir vaikų gimtadieniai. • Veikia sportiniai bei meninės pakraipos būreliai (dramos, dailės, muzikos), kai kur ir dalykiniai būreliai (informatikos, matematikos, tikybos). • Kai kuriose įstaigose ugdytiniai gali pasiūlyti savo idėjų ir sulaukti palankaus atsako bei patys organizuoti laisvalaikį. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažnai mokyklose rengiami masiniai renginiai, popamokinė veikla neatitinka vaikų poreikių, interesų, amžiaus ar gebėjimų. • Nepakankama laisvalaikio užsiėmimų pasiūla ir neįdomi forma. Vaikai pageidautų kovos menų, vairavimo, psichologijos, aerobikos, drožinėjimo, kompiuterių ir kt. būrelių, taip pat periodinės spaudos, tačiau galimybės tai realizuoti yra labai menkos. Viena vertus, tai susiję su materialine baze, tačiau kita vertus, tai susiję su menka mokytojų motyvacija, kūrybiškumo stoka, abejingumu ir netinkama organizavimo forma. • Formalus laisvalaikio organizavimas. • Popamokinę veiklą ir laisvalaikį auklėtojai organizuoja pagal individualius auklėjamojo darbo planus, tačiau kai kuriose įstaigose rečiau ji vyksta, todėl vaikai užsiima netinkama veikla. Kita vertus užimtumo organizavimas priklauso nuo auklėtojų išsilavinimo, kompetencijos, gebėjimo bendrauti su ugdytiniais.

Lentelė sudaryta remiantis D. Alifanoviene, O. Šapelyte. Knygos sud. G. Merkys, J. Ruškus, A. Juodraitis (2002). Nepilnamečių resocializacija. Šiauliai. (cit. Miliūnienė ir kt., 2009).

Kadangi žmonijos ateitis siejama su jaunąja karta, labai svarbu išmokyti vaikus sumaniai planuoti ir turiningai leisti laisvalaikį. Laisvalaikis gali būti panaudotas pozityviems ir negatyviems tikslams įgyvendinti. Pozityvios laisvalaikio praleidimo formos padeda asmenybei doroviškai tobulėti, sudaro sąlygas kūrybinių galių plėtotei, bendravimo kultūros ugdymui. Kultūrinis gyvenimas turi būti artimas žmogaus sielai, jo dvasiniam identitetui. Kultūringas žmogus visada domėsis savo tautos palikimu, bus naudingas visuomenei, ją saugos, puoselės ir

gerbs. Mokytojai gali padėti organizuoti laisvalaikį sudomindami mokinius užklasinę, popamokine veikla, pasiūlydami vaikų amžių bei poreikius atitinkančius laisvalaikio praleidimo būdus. Jei mes vaikus pradėsime pratinti prie kultūros pasaulio nuo pat mažens, tikėtina, kad šie ir užaugę išliks ir pajus kultūros vertę, labiau suvoks estetinio požiūrio reikalingumą svarbą, meno poveikį gyvenime. Laisvalaikis tenkina pozityvius tikslus tik tuomet, kai jis tinkamai organizuotas. Tai gali padaryti pats žmogus, atsižvelgdamas į savo pomėgius ir poreikius bei galimybes. Vaikų laisvalaikį dažniausiai organizuoja jų tėvai ar mokytojai, tačiau laikui bėgant, patys vaikai imasi iniciatyvos organizuoti savo laisvalaikį. Mokykla turėtų tapti ta aplinka, kurioje skleidžiamos kultūros vertybės, turėtų galimybę pakviesti nemažai profesionalių dramos teatrų su savo pastatytais spektakliais, folkloro, estrados ar kitos meno rūšies ansamblių, dažniau išvykti į ekskursijas, turistinius žygius ir pan.

Mokytojai, klasės auklėtojai turėtų „pakalbėti su mokiniais apie racionalaus laiko panaudojimo, naudingos veiklos pasirinkimo asmeninę ir visuomeninę reikšmę, priminti draugų, vyresniųjų žmonių pasiektus rezultatus, supažindinti su paprasčiausiais darbo organizavimo elementais, aiškinti, kad žmogaus prigimtis yra turtinga, bet joje vystosi tik ta dalis, kuri stimuliuojama, o kitos – lieka prigimtyje, ir praktiškai stengtis, kad moksleiviai aktyviai imtųsi tvarkyti savo laiką, susidomėtų saviuokla“ (Dapkienė, 1998, p. 13).

Laisvalaikis gali būti organizuotas ir neorganizuotas. Organizuotas laisvalaikis siaurąja prasme – tai klasės auklėtojo organizuota popamokinė veikla. Ją auklėtojas organizuoja atsižvelgdamas į savo mokinių amžių, poreikius, interesus, klasės mikroklimatą. Toks organizavimas pratina ugdytinius naudingai leisti laisvą laiką, tobulėti. Teigiamai vertinamas toks laisvalaikis, kai mokinys gilinasi į kurios nors mokslo, meno, technikos srities dalykus. Turiningas ir toks laisvalaikis kai vaikas sportuoja, keliauja, lanko parodas, spektaklius, skaito knygas, dalyvauja meno saviveikloje.

Grinevičienės (1996) nuomone, „nesudarant atitinkamų sąlygų mokinių laisvalaikio leidimui (papildomajam ugdymui, organizuotam ir savarankiškam laisvalaikiui), sutrinka asmenybės sankloda ir vidinė darna. Kai kurie vaikai renkasi gatvę, kur jie gali jaustis laisvi ir savarankiški, o nesant papildomojo ugdymo ir organizuoto laisvalaikio teikiamų tam tikrų įgūdžių, žinių ir mokėjimų, jie pasiduoda gatvės poveikiui, leidžia laiką laiptinėse ir rūsiuose, kur jų laukia neformalieji lyderiai“ (Grinevičienė, 1996, p. 207).

Vaitkevičiaus teigimu (1995), laisvalaikio metu atsiskleidžia asmenybė, jo intelektualinė, dorovinė, dvasinė nuostatos, galimybės, vidinis pasaulis, vertybės, idealai ir kiti žmogaus motyvai. Laikui bėgant, laisvalaikio leidime atsiranda nauji užsiėmimai ir vertybinės orientacijos. Tam turi įtakos gyvenimo aplinkybės, besireiškiančios kaip laisvalaikio leidimo veiksniai ir tai kaip žmonės priima atsiradusių veiksnių poveikį. Susiklosto tam tikros

laisvalaikio leidimo tradicijos. Laisvalaikio užsiėmimai atskleidžia tam tikras vaikų ir jų tėvų dorines vertybes. Koks tėvų požiūris kultūrinį gyvenimą, tokį požiūrį sau formuoja ir vaikai. I. Leliūgienės (2003) nuomone, vaikų, paauglių kultūrinis laisvalaikis naudingas daugeliu požiūriu: jų akiračio, draugų rato plėtimu, santykių stiprinimu su šeima (pasitikėjimu ja), troškimu įgyvendinti kūrybinius sumanymus. Kultūrinė veikla remiasi varžytuviniais, geresnio pasirodymo siekiu, tarpusavio pagarbos, partnerių pasitikėjimo, abipusio dėmesio principais.

N. Grinevičienė (1997) pažymi, kad mokslininkai, atskleisdami socialinę kultūrinę laisvalaikio esmę, pagrindiniu aspektu laiko visuomenės išsivystymo kriterijų, kuris lemia asmenybės tobulėjimo galimybes, tačiau tik kryptingai, t. y. racionaliai panaudojamas. Galima paminėti kryptingo užimtumo, narkomanijos prevencijos programas ir kt. Mokiniai yra skatinami dalyvauti tokioje veikloje, patys organizuoja renginius, kalba apie problemas su savo bendraamžiais. Be abejo svarbu, kad ir tėvai bei mokytojai paremtų ir įsitrauktų į panašių programų veiklą. Nors tėvų teigimu, jie jaustųsi ramiau, žinodami, kad jų vaikus prižiūri mokytojai, kad vaikai pramogauja mokyklos teritorijoje (Stonkienė, 2002). D. Mockevičienė (2002) įvardija, jog tie, kurie turi intensyvius laisvalaikio užsiėmimus, prasmingus projektus, socialiai ir pilietiškai praturtina save ir turi mažiau problemų. Svarbiausia, ką galima padaryti, – žmones mokyti racionaliai ir protingai jų praleisti, nors tai ir nelengvas darbas, bet ypatingas asmeninės, visuomeninės, valstybinės reikšmės uždavinys.

Ne paslaptis, kad didelę įtaką šiuolaikiniam jaunimui daro vakarų kultūra, spartus technologijų tobulėjimas. Mokiniai labiau domisi kompiuteriniais žaidimais ir kitais panašiais užsiėmimais. Jiems įdomu kai filmuose smurtaujama, rodomas žiaurus elgesys. V. Baršauskienė, I. Leliūgienė (2001) įvardija, kad sociokultūrinė veikla – specifinė bendruomeninio ugdymo sritis, kuri sudaro palankias sąlygas įvairios socialinės padėties, įvairių tautybių ir įvairaus amžiaus žmonėms realizuoti savo socialinius, kultūrinius, švietimo poreikius, siekiant sėkmingai integruotis į aplinką. Z. S. Petrikienė (2002), remdamasi Jovaišos samprata, sociokultūrinio atžvilgiu kultūrą įvardija kaip visuomenės gyvenimo ir veiklos būdą.

A. Kličiaus (1999) nuomone, kultūra ir laisvalaikis – glaudžiai susijusios sąvokos. Šių sąsajų analizė ir padeda atskleisti, kad laisvalaikis yra kūrybinės, kultūrinės ar kitos veiklos pasirinkimas, kuris ne tik atkuria fizines ir dvasines jėgas, bet ir padeda toliau jas tobulinti ir gausinti. G. Kviesskienė (1996) laisvalaikio kultūrą įvardija kaip kasdieninę kultūrinę veiklą laisvalaikiu, kuri reiškia asmenybės savikūrą, laisvalaikio bendravimą, kūrybinių poreikių tenkinimą.

Apibendrinant laisvalaikio reikšmę ir jo panaudojimo prasmingumą neformaliajame ugdyme, galima sakyti, jog neformalusis ugdymas labiausiai iš visų ugdymo formų gali padėti organizuoti mokinių laisvalaikį taip, kad mokiniams jis būtų įdomus, turiningas ir lavintų jų

gebėjimus bei patenkintų poreikius. Neabejotina, kad laisvalaikis, kurio praleidimui skiriama mažai dėmesio didina riziką, jog mokiniai savo laisvalaikiu rūpinsis patys, vis daugiau klimdami į delinkventinį elgesį ar į virtualios kompiuterinės aplinkos sąlygas.

2. NEFORMALIOJO MUZIKINIO UGDYMO VAIDMUO MOKINIŲ LAISVALAIKIO KOKYBEI IR ANKSTYVAJAI PREVENCIJAI

Neformalusis muzikinis ugdymas Lietuvoje yra vykdomas per muzikos mokyklų veiklą, būrelių, klubų ir studijų veiklos užsiėmimus. Muzikinis ugdymas muzikos mokyklose yra kur kas griežčiau organizuojamas, nes šios mokyklos turi savo mokinių vertinimo sistemą, pažymių knygeles, ugdymo planus ir mokymasis trunka nuo 5 iki 7 metų. Jei mokinys nori savo įgimtus gebėjimus lavinti toliau, jam suteikiama galimybė mokytis pasirinktos programos užsiėmimuose, skirtose vyresniems mokiniams, pavyzdžiu galėtų būti - kai muzikos mokyklą pabaigę mokiniai lieka mokykloje dainuoti jaunių chore, groti mokyklos ansambliuose ar orkestruose.

Šiame skyriuje bus analizuojamas neformalusis ugdymas resocializacijos kontekste, neformalus ugdymas kaip žalingų įpročių prevencijos priemonė ir prevencinės veiklos organizavimas ir vykdymas Šiaulių berniukų dainavimo mokykloje „Dagilėlis“.

2.1. Neformalaus ugdymo vaidmuo vaiko socializacijai

Neformaliojo vaikų švietimo koncepcijoje (2005) laukiamas neformaliojo vaikų švietimo rezultatas asmeniui apibrėžiamas taip:

- vaikas įgis kompetencijų (asmeninę, edukacinę, socialinę ir profesinę), būtinų asmeniniam, visuomeniniam ir profesiniam gyvenimui;
- įgyjamos kompetencijos turės tiesioginės įtakos sėkmingam vaiko ugdymui(si) formaliojo švietimo sistemoje;
- įgytos kompetencijos padės vaikui tapti brandžia asmenybe, gebančia atsakingai spręsti savo problemas ir aktyviai veikti bendruomenėje, visuomenėje bei įsitvirtinti darbo rinkoje.

„Ypatingai svarbu užtikrinti neformaliojo švietimo prieinamumą socialinę atskirtį patiriantiems vaikams iš skurdžiai gyvenančių šeimų, beglobiams vaikams, nesimokantiems mokykloje vaikams, pabėgėlių vaikams, jaunuoliams grįžusiems iš perauklėjimo įstaigų, besigydantiems nuo alkoholizmo ir narkomanijos ir prie visuomenės nepritamantiems jaunuoliams“ (Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas, 2006, p. 9).

G. Kvieskienės teigimu (2005), mokyklose dažnai menkai plėtojamos moksleivių saviraiškos, laisvalaikio kultūros programos, dažnai ji yra nepakankama tapti vietos bendruomenės kultūros židiniu pamokų metu ir po jų, nes per menkai naudojami aktyvieji ugdymo metodai. Autorė išskiria, kad vis didesnis ir dažnesnis laisvalaikio praleidimo būdas

vaikams ir suaugusiems tampa televizijos žiūrėjimas, taigi televizija tampa vienu svarbiausių socializacijos agentų.

A. Paulavičiūtė (2000) pažymi, jog laisvalaikis turi didelę pedagoginę ir psichologinę reikšmę asmenybės ugdymo procese. Laisvalaikio metu atsiskleidžia paauglio intelektualinės, dorovinės nuostatos, atsiranda įvairių bendradarbiavimo galimybių. Be to, organizuotas laisvalaikis patenkina paauglių poreikius ir interesus, skatina jų kūrybiškumą, saviraišką. Neracionaliai praleidžiant laisvalaikį gali susiformuoti neigiami paauglių charakterio bruožai.

Z. S. Petrikienė (2002) nurodo, kad išugdyti kultūringą ir kūrybingą visuomenę yra labai aktualu. Dabartinio individo adaptacija visuomenėje socializacijos procese nuo darbo pasistūmėjo į laisvalaikio sritį, vadinasi mokykloje kiekvienas ugdytinis turi būti mokomas kultūringai praleisti laisvalaikį, žinoti, kokios jo formos atneša daugiau moralinio pasitenkinimo ir kokios teikia daugiau naudos, t. y. ar kultūra kaip verslas atitinka dabartinės visuomenės poreikius. Užsiėmimai skatina pasitikėjimą savimi bei teigiamą savęs vertinimą.

A. Juodaitytė ir L. Taroza (2001) analizavę vaikų nusikalstamumo raiškos socialines - edukacines dimensijas, teigia, kad egzistuoja kelios priežastys, kurios gali įtakoti nusikalstamumo tendencijas:

- suaugusiųjų dėmesys vaikams, kuris turi būti pastiprinamas ir valstybės dėmesiu ugdantiems ir auginantiems vaikus;
- tinkamas vaikų užimtumas, o kartu ugdomasis laisvalaikis, sąlygų vaikams dirbti ir užsidirbti sudarymas.

Juos analizuojant paaiškėja, jog didžiausia atsakomybė tenka suaugusiems asmenims, kurie yra vienaip ar kitaip atsakingi už mokinių paruošimą visuomenei. Svarbiausią vaidmenį vaidina mokytojai ir vaikų tėvai, šiek tiek mažesnis atsakomybės svoris tenka valstybei. Todėl tinkamas popamokinio ugdymo, neformalaus ugdymo organizavimas gali užkirsti mokinių nusikalstamos veiklos pradžiai bei padėti jiems atrasti save, savo gebėjimus. Tai nuomonei pritaria ir kiti mokslininkai. M. Gaigalienė, L. Lukšienė (2002) teigia, kad tinkamas papildomojo ugdymo organizavimas ir įvairi tos ugdymo veiklos formų įvairovė ugdo mokinių išradingumą, kūrybiškumą, savarankiškumą, padeda formuoti mokinių praktinius įgūdžius, kurie prisideda prie moksleivių saviraiškos ir gerina asmenybės socializaciją. Nusikaltusių vaikų ir jaunimo laisvalaikio organizavimas yra ne tik puiki užimtumo forma. Dažniausiai veikla, kurioje nusikaltę vaikai ir jaunimas dalyvauja laisvu laiku, yra puikiausia pilietiškumo ugdymo, asmenybės tobulėjimo priemonė. Nusikaltusių vaikų ir jaunimo kūryba ir dalyvavimas kultūrinuose renginiuose gali tapti geriausia nusikaltusių vaikų ir jaunimo moralinio atsinaujinimo priemone.

Neabejotina, kad nusikalsti linkę vaikai ir paaugliai, yra savimi arba visuomenės nariais nepatenkinti, todėl labai svarbu, kad jie susidarytų adekvačią nuomonę apie žmones ir save. Dažnai paaugliai, paaštrėjus santykiams su tėvais, ima maištauti ir ekspresyviai perteikia savo emocijas, kurios užgožia racionalų mąstymą. Tokių vaikų ir jaunimo saviraiška gali tapti viena iš pagrindinių priemonių, sudarančių sąlygas jaunam asmeniui savo veiklos pagalba pažinti save, įgyti pasitikėjimo, įprasminti savo buvimą visuomenėje.

Apibendrinant galima sakyti, kad mokiniai turi turėti pasirinkimo laisvę – kaip jie gali leisti savo laisvalaikį. Ypač šito reikia delinkventinio pobūdžio mokiniams, kad socializacijos ir gabumų lavinimo veikloje jie turėti galimybę stebėti gerą socialų elgesį ir formuoti teigiamas nuostatas apie žmogaus vietą pasaulyje. Neformalaus ugdymo organizavimas ir vykdymas gali padėti sumažinant riziką, jog vaikai nusikals ir didinant galimybę juos užimti produktyvia veikla.

2.2. Neformalus ugdymas kaip žalingų įpročių prevencijos priemonė

Visuomenėje prieinama ne tik informacija, bet ir daugelis objektų, kuriuos reikėtų teikti tik su specialiais leidimais ar apskritai, uždrausti. Kai kurie vartojami produktai ar medžiagos yra draudžiamos Lietuvoje – pvz., narkotikai. Tačiau daugelis žmonių žino, kur galima įsigyti šių psichotropinių medžiagų ir bet kuriuo metu tai gali padaryti. Atlikti įvairūs tyrimai rodo, kad į tokių medžiagų vartojimą įsitraukia nepilnamečiai. Remiantis Davidavičienės (2001) tyrimais, galima teigti, kad Lietuvoje 2001 metais narkotikus vartojančių asmenų sąrašas labai stipriai išaugo. Mokyklose tokių reiškinių taip pat galima pastebėti. Panašu, kad į mokyklas atkeliauja ne tik kompiuterinių technologijų poreikis, kuris okupuoja mokinių laiką, tačiau alkoholis ir narkotikai taip pat konstatuojami kaip progresyvūs.

Žalingi įpročiai yra būdingi beveik visai visuomenei. Alkoholi vartoja daugelis suaugusiųjų, ypač didžiuosiuose miestuose. Rūko taip pat labai didelė visuomenės dalis. Vyriausybė priėmė sprendimą, kad ant alkoholio ir tabako pakuočių būtų skelbiama apie šių medžiagų kenksmingumą žmogaus sveikatai ir visuomenei. Parduotuvėse ir kitose prekybos vietose taip pat kabo įspėjamieji ženklai, kad tabakas labai kenkia sveikatai. Tačiau dauguma žmonių į tokias pastabas nereaguoja ir tęsia savo žalingų įpročių maratoną.

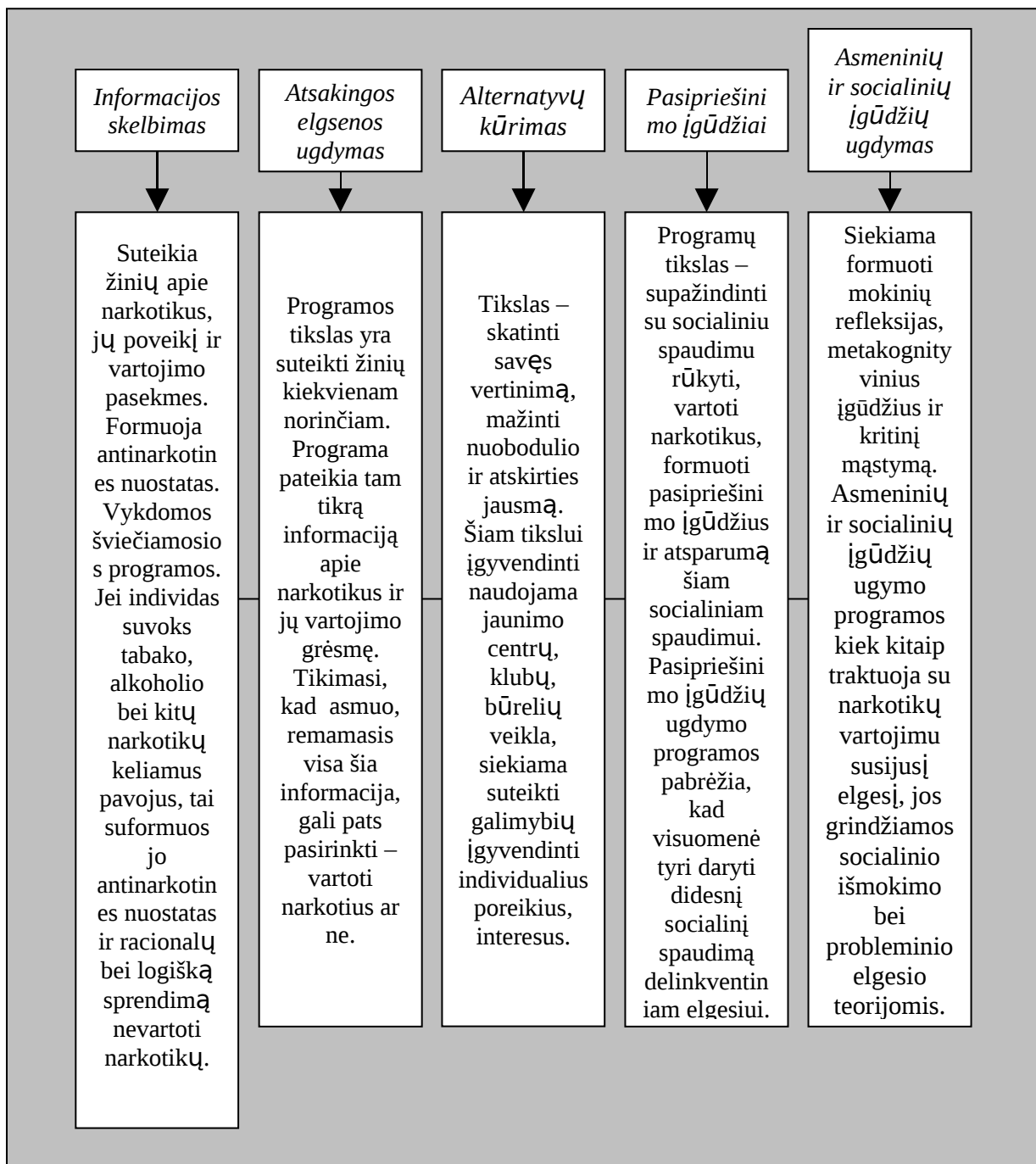
Mokyklose mokytojai skundžiasi, kad trūksta priemonių, kurios padėtų sustabdyti mokinių rūkymą, kuris ypač yra paplitęs tarp nepilnamečių. Rūkoma visur – mokyklos kiemeliuose, prie mokyklos esančių gyvenamųjų namų kiemuose, įvairiuose patalpose, kurios yra mokyklos teritorijose. Toks rūkymo būdas įtraukia vis daugiau vaikų ir jų amžius progresyviai mažėja. Norint, kad mokiniai nevartotų svaiginamųjų medžiagų ir nerūkytų, reikia aktyvios prevencinės veiklos, kuri užtikrintų prasmingą mokinių užimtumą ir jų dėmesio

nukreipimą ir naudingus dalykus. Tokiems tikslams yra pasitelkiamos prevencinės programos, įvairūs vyriausybiniai, organizaciniai ar mokytojų ir mokinių sugalvoti savanoriški projektai.

Prevencija yra veikla ar būdas užkirsti kelius žalingai žmogaus veiklai ar negatyviems pokyčiams žmoguje ar visuomenėje. L. Miliūnienės ir kt. (2009) teigimu, galima išskirti tris socialinės prevencijos rūšis:

- 1) prevencija, kuri yra taikoma tuomet, kai problema dar neegzistuoja. Ji taikoma kai norima užkirsti kelią negatyviems vaiko elgesio atvejams, nukrypimams. Ši prevencijos rūšis skatina mokinius gyventi aktyvų, sveiką ir taisyklingą socialinį gyvenimą, išvengiant įvairių nukrypimų nuo harmoningos asmenybės vystymosi.
- 2) prevencija, kuri yra taikoma mokiniams, turintiems ryškių delinkventinės asmenybės bruožų. Tokie atvejai yra aptariami mokyklos bendruomenėje, taikoma specialisto intervencija, organizuojami mokinio apsilankymai pas socialinius pedagogus ir psichologus ir jei tai nepadeda, taikomos kitos priemonės, kurios padeda užkirsti kelią nusikalstamiems veiksams.
- 3) prevencija, taikoma tais atvejais, kai mokinys turi ryškius deviantinio ir delinkventinio elgesio bruožus ir jo veikla stipriai nukrypusi nuo teisingos ir harmoningos veiklos. Tuomet yra taikomos specialiosios priemonės, padedančios išvengti tokių kraštutinumų.

Apie prevencijos priemones ir būdus galima rasti informacijos ir valstybiniuose dokumentuose, kurie yra daugiau orientuoti į dideles problemas – tokias kaip narkotikų vartojimas.

7 pav. Sudarytas remiantis Metodine rekomendacija (2005). *Pirminės narkomanijos prevencijos bendruomenėje vykdymas*. Departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius.

Lietuvoje yra vykdomos pirminės prevencijos strategijos, kurios pavaizduotos 7 paveiksle. Jas galima plačiau paanalizuoti. **Informacijos skelbimas.** Mokomosios programos daugiausiai yra mokyklinio lygmens. Dažnai yra naudojamas bauginimo metodas – pateikiama kuo daugiau faktų apie pasekmes, demonstruojamos narkomanų bei pažeistų jų organų nuotraukos. **Atsakingos elgsenos ugdymas.** Tikslas – skatinti savęs vertinimą, atsakomybę priimančius sprendimus, asmenybės raidą (informacijos apie narkotikus mažai arba visai nėra). **Alternatyvų kūrimas.** Manoma, kad atitrauks jaunimą nuo svaiginimosi įvairiomis medžiagomis, parodys, kad galima įdomiai, kūrybingai, turiningai bei sveikai gyventi be narkotikų. **Pasipriešinimo**

Įgūdžiai. Jos moko jaunimą pažinti ir rasti išeitį iš situacijų, kurios kelia grėsmę mokinių ir jaunimo savisaugai. **Asmeninių ir socialinių įgūdžių ugdymas.** Pastarieji gali būti naudingi mokantis ir atrenkant informaciją, kuri mokiniams yra socialiai naudinga, sąmoningai atsisakant narkotinių medžiagų. Žinant visas šias programas, neformaliojo ugdymo įstaigos įsitraukia į aktyvią palaikymo veiklą, kuri pasireiškia įvairiais projektais prieš rūkymą, prieš narkotines medžiagas ir kitus žalingus įpročius, kurie žaloja žmogaus psichinę ir fizinę sveikatą.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje veikia prevencinės veiklos mechanizmai, sukurti jo modeliai yra realizuojami praktikoje. Pabrėžtina, kad neužtenka tokių priemonių, nes jos turi būti orientuotos ir integruotos į ugdymo procesą, o dar geriau, į laisvalaikio praleidimą. Prevencinė veikla, tinkamai organizuota neformalaus ugdymo procese, turėtų skatinti mokinius vengti žalingų įpročių ir jų atsisakyti.

2.3. Prevencinės veiklos organizavimas ir vykdymas Šiaulių berniukų dainavimo mokykloje „Dagilėlis“

Lietuvos berniukų chorų festivalis – akcija „Lietuvos berniukai prieš smurtą ir narkomaniją“ – tęstinis projektas, kuris prasidėjo 2000 m. Šiuo projektu norima atkreipti visuomenės dėmesį į berniukų (didžiausios rizikos grupės) meninį užimtumą, jų kūrybiškos asmenybės ugdymą dainuojant berniukų chore, kaip vienoje iš prieinamiausių prevencijos formų. Festivalio tikslas – įtraukti chorinį judėjimą mokyklose ir kitose vaikų bei jaunimo įstaigose kuo daugiau berniukų ir menine veikla išugdyti dvasinėmis vertybėmis pagrįstus poreikius, formuoti kūrybiškas asmenybes ir, žinoma, atitraukti nuo blogos įtakos, smurto, kvaišalų.

2000 m. lapkričio mėn. Lietuvos nacionalinės filharmonijos salėje ir 2001 m. gegužės mėn. Klaipėdos universiteto Menų fakulteto salėje vyko Lietuvos berniukų chorų akcijos, kuriose dalyvavo žymiausiai Lietuvos berniukų chorai. 2002 m. šis judėjimas išaugo į festivalį, kuris įvyko Kaune, 2003 m. - Šiauliuose ir toliau yra organizuojamas kasmet skirtinguose didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Akcijose dalyvauja ne tik seniau įsikūrę berniukų chorai, bet į šią veiklą įsijungė net keturiasdešimt naujų chorų. Labai svarbu, kad idėja – berniukų užimtumas menine veikla kaip prevencinė forma – parėmė ir aktyviai plėtoti ėmėsi švietimo ir moksli bei Kultūros ministerijos. Programos sėkmę liudija pradėjęs augti naujų berniukų chorų skaičius, statistika rodo, kad judėjimas aprėpia visus naujus miestus.

Iš visos Lietuvos suvažiavę berniukai šitokiu būdu tikisi atkreipti visuomenės dėmesį į neigytinius reiškinius, o tuo pačiu į visuomenę išilies išaugintas dvasingesnis jaunimas, kuris gebės atskirti pamatines gyvenimo vertybes. Ši akcija atlieka ir socialinę funkciją ir sėkmingai

sprendžia berniukų muzikinio, dorovinio bei estetinio ugdymo, užimtumo, teigiamų vertybinių nuostatų, aktyvaus Lietuvos piliečio, formavimo problemas.

Berniukų chorinio dainavimo mokykla „Dagilėlis“, siekdama sudaryti sąlygas vaiko asmenybės saviraiškai, gebėjimams ir kultūrinei savimonei ugdyti, taip pat aktyviai dalyvauja įvairių projektų rengimuose.

Festivalis „Aš – mažytė pasaulio dalis“ – tęstinis projektas, vykdomas nuo 2002 m. Prasidėjęs nuo miesto jaunučių chorų šventės renginys išsiplėtė į Šiaulių miesto ir apskrities jaunučių chorų festivalį. Šiuo projektu siekiama ugdyti vaikų poreikį kultūrai, sugebėjimą didžiuotis ir vertinti tautines meno tradicijas, suaktyvinti ir pajvairinti vaikų meninę raišką, puoselėti vaikų chorinio dainavimo tradicijas, paskatinti vaikus ir jų vadovus naujiems kūrybiniais ieškojimams, kurti erdvę kiekvienam vaikui atskleisti savo sugebėjimus ir talentus, padėti spręsti vaikų užimtumo, prevencines problemas.

Meniški chorų koncertai, kūrybiniai mainai, aktyvesnis bendradarbiavimas, ruošimasis ir dalyvavimas šiame koncerte skatina jo dalyvius labiau vertinti ir puoselėti tautines meno tradicijas, o ateityje į visuomenę įsilies išaugintas dvasingesnis jaunimas, kuris gebės atskirti pamatines gyvenimo vertybes.

Šis festivalis turi ir viziją: įtraukti į festivalio veiklą vaikus su negalia, per meno rūšis – muziką, daile, šokį – sudaryti tęsines galimybes asmenybės saviraiškai ir gebėjimams ugdyti, skatinant vaiko, kaip pilnaverčio visuomenės nario, pasitikėjimą savimi.

Šiaulių berniukų choras „Dagilėlis“ jau eilę metų dalyvauja įvairiuose tarptautiniuose festivaliuose ir konkursuose. Sukaupta patirtis ir užsimezgę produktyvūs kūrybiniai ryšiai suteikia galimybę organizuoti Tarptautinius vaikų ir jaunimo chorų festivalius, kurie leidžia plačiam klausytojų ratui susipažinti su aukšto meninio lygio choralais, išgirsti jų atliekamą nacionalinę ir klasikinę chorinę muziką, o atvykę kolektyvai turi puikią galimybę susipažinti su Lietuva, su Šiaulių apskrities lankytinomis vietomis. Koncertai ir po jų vykstantys renginiai leidžia apskrities meno kolektyvams ir jų vadovams užmegsti naujus kūrybinius ryšius, kolektyvų nariams suteikia naujų galimybių susipažinti su panašia veikla užsiimančiais bendraamžiais.

Šių ir kitų prevencijų strategijų esmė – ankstyvoji prevencija arba tinkamas vaikų užimtumas, kurio metu siekiama visiems vaikams sudaryti sąlygas pagal galimybes gilinti ir vystyti savo gabumus ir polinkius. Laisvalaikio, kūrybinių užsiėmimų metu, kai vaikai atsipalaiduoja, pedagogams lengviau nustatyti rizikos grupei priklausančius vaikus ir jeigu reikia parinkti jiems tinkamas pagalbos ar socialinės reabilitacijos strategijas.

3. TĖVŲ POŽIŪRIO Į NEFORMALIAUS UGDYMO VYKDOMĄ PREVENCINĘ VEIKLĄ TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija ir organizavimas

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kokia yra tėvų nuomonė apie neformalaus muzikinio ugdymo organizuojamą prevencinę veiklą berniukų dainavimo mokykloje „Dagilėlis“.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti tėvų nuomonę apie muzikinio ugdymo reikšmę vaikų laisvalaikio kokybei, jų socializacijai, ankstyvajai prevencijai.
2. Išanalizuoti, ar tėvų nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi lyginant juos pagal išsilavinimą ir lytį.
3. Atskleisti tėvų nuomonės koreliacinius ryšius

Tyrimo imtis ir tyrimo etapai: tyrimas buvo organizuojamas 2008 metų rudenį. Buvo apklausti “Dagilėlio” dainavimo mokyklos pirmokų, antrokų ir septintokų ugdytojai (tėvai arba mamos). Iš viso buvo apklausta 153 tėveliai ir mamytės. Daugiausiai yra moterų – jų yra net 73,9 procentai. Trečdalį respondentų sudaro tėčiai (26,4 procentai). 2009 metų pavasarį buvo koduojami tyrimo duomenys, skaičiuojama statistika ir analizuojama gauta medžiaga.

Tyrimo anketa.

Siekiant išsiaiškinti tėvų nuomonę nagrinėjamu klausimu buvo magistro darbo autorės sudaryta anketa. Kuriant anketą buvo naudojamosi literatūros šaltinių analizės metu gautomis išvadomis apie mokinių neformalaus ugdymo ypatumus ir tiekiamus privalumus.

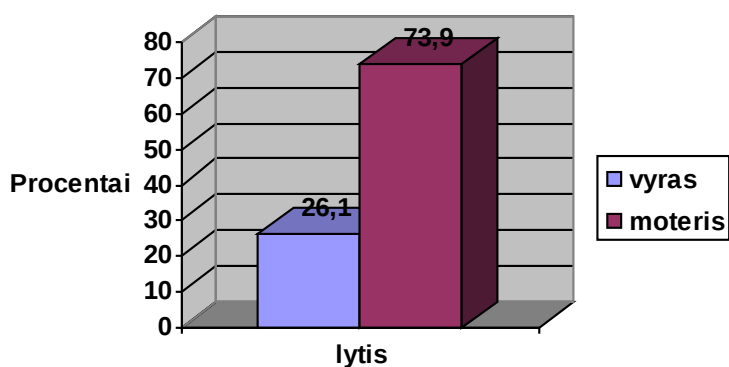
Anketa sudaryta iš šešių demografinių klausimų ir aštuonių klausimų blokų, orientuotų į problemos atskleidimą empiriniu tyrimu. Demografinius klausimus sudarė prašymai pažymėti respondentų lytį, amžių, išsilavinimą, muzikinį išsilavinimą, ar jie turėjo dainavimo patirties, jei turėjo dainavimo patirties, tai kokia tai buvo veikla. Manoma, kad šie klausimai gali turėti įtakos tyrimui, t.y., respondentų atsakymams. Tuo remiantis buvo analizuojami duomenys lyginant respondentų atsakymus pagal lytį ir išsilavinimą, skaičiuojant koreliacijas taip pat buvo ieškoma ne tik ryšių tarp įvairių veiksnių, bet ir tarp tėvų lyties bei išsilavinimo.

Likę anketos klausimų blokai yra sudaryti remiantis išsikeltais tikslais. Buvo siekiama išsiaiškinti, kokias kompetencijas, kokius įgūdžius ir gebėjimus plėtoja ir ugdo berniukų dainavimo mokykloje “Dagilėlis”, kokią tai reikšmę turi ankstyvajai prevencijai. Taip pat skirtas

atskiras blokas atskleisti tėvų nuomonei – kas gali skatinti nusikaltimus. Ši nuomonė padės geriau įvertinti berniukų dainavimo mokyklos “Dagilėlis” veiklos privalumus. Ir paskutinis klausimas skirtas nustatyti bendrą tėvų nuomonę – ar tikrai minėtoji dainavimo mokykla, kaip neformali institucija, skiria pakankamai dėmesio mokinių užimtumui ir prevencijai prieš nusikalstamumus ir žalingus įpročius.

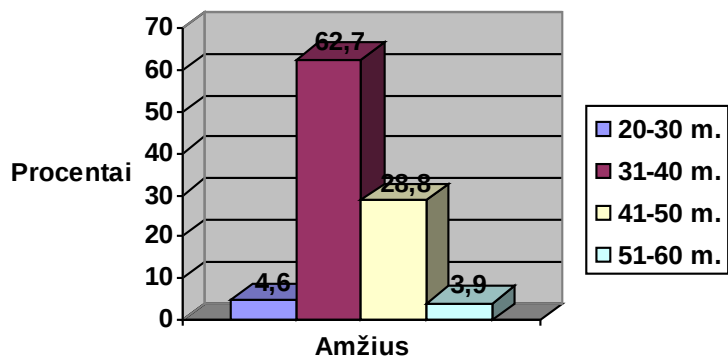
Anketa sudaryta taip, kad atskiriems klausimų blokams būtų galima taikyti aprašomąją ir analitinę statistiką (taikyti Studento t kriterijų vidurkiams lyginti ir Pearsono koreliacijos koeficientas ryšiams nustatyti).

3.2. Duomenys apie respondentus

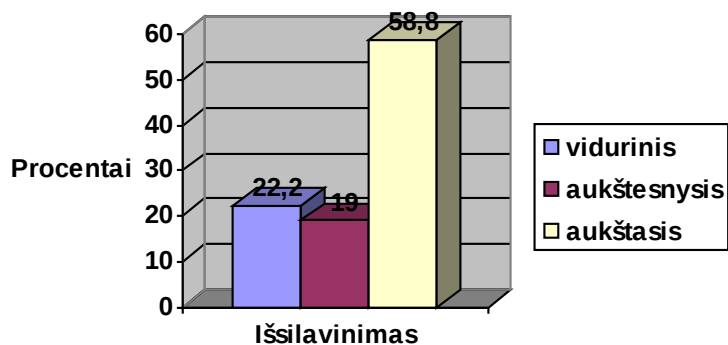
7 pav. Lytis

Tyrime dalyvavusių dalyvių buvo 153, daugiausiai yra moterų – jų yra net 73,9 procentai. Trečdalį respondentų sudaro tėčiai (26,4 procentai). Tyrimui buvo labai svarbu, kad jame dalyvautų ir vyrai ir moterys, kadangi dažniausiai jų požiūris į vaikų ugdymą ir prevenciją yra labai skirtingas. Šiuo atveju stengtasi, kad anketas užpildytų panašus skaičius abiejų lyčių respondentai, tačiau anketas vis tiek dažniausiai pildydavo mamos.

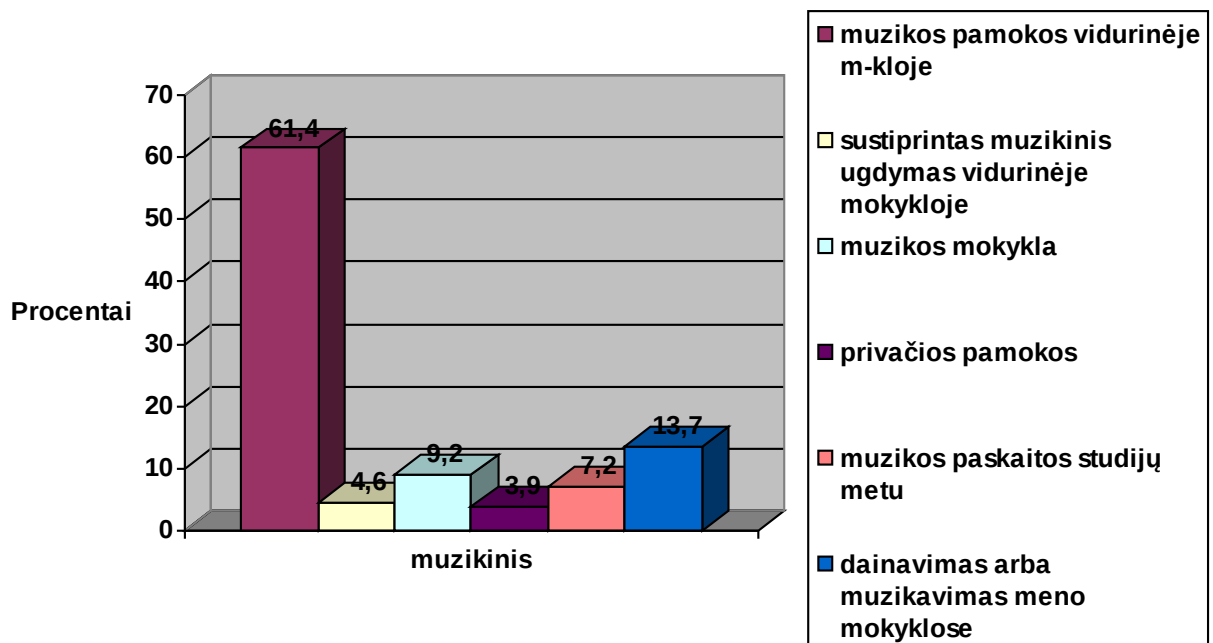
8 pav. Amžius

Tiriamieji pasiskirstė pagal įvairias amžiaus grupes. Tyrimui buvo svarbu, kad anketas užpildytų įvairaus amžiaus tėveliai, nes siekta susidaryti visapusišką nuomonę apie tyrimo objektą. Mažiausią respondentų grupę sudaro tėvai, kuriems yra nuo penkiasdešimt vienerių iki šešiasdešimt metų. Šios grupės respondentų buvo tik 3,9 procentai. Taip pat tyrime labai mažai dalyvavo ir jauniausių tėvų, kurių gyvenimo metai nesiekia 30 metų. Didžiausią respondentų grupę sudaro tėveliai, kuriems yra nuo trisdešimt vienerių iki keturiasdešimt metų ir šiek tiek mažiau tėvelių atstovauja vyresnius nei keturiasdešimt metų turinčius asmenis.

9 pav. Išsilavinimas

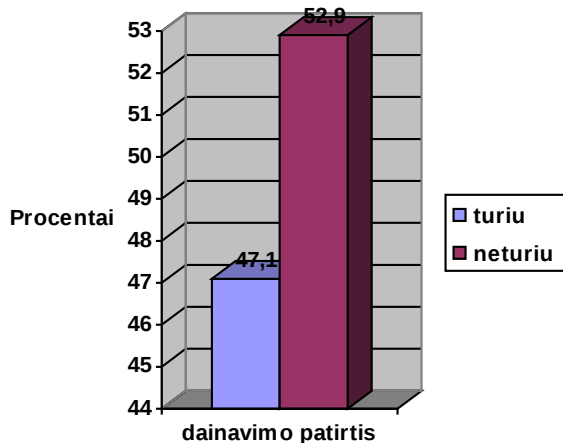
Buvo domėtasi respondentų išsilavinimu, kuris gali turėti įtakos tėvų nuomonei apie neformalaus ugdymo reikšmę ir prevencinę veiklą jų vaikui ir kitiems dainavimo mokyklos mokiniams. Vidurinį ir aukštesnįjį išsilavinimą turinčių tėvų grupės yra apylygės: 22,2 procentai tėvelių, kurie turi vidurinį išsilavinimą ir 19 procentų tėvelių, turinčių aukštesnįjį išsilavinimą. Didžiausia grupė respondentų priklauso aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų grupei – tokių yra net 58,8 procentai.

10 pav. Muzikinis išsilavinimas

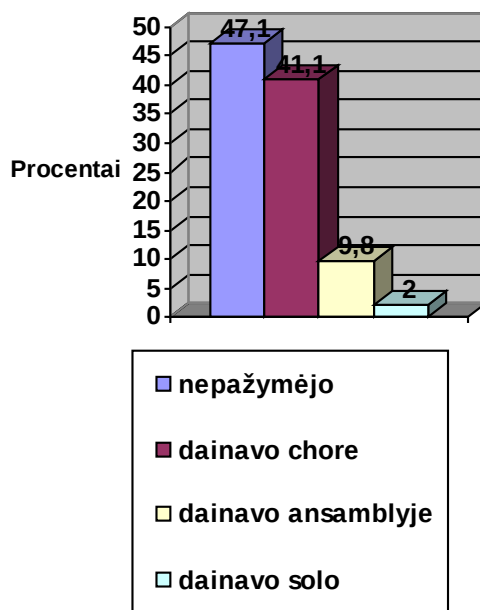
Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokį muzikinį išsilavinimą turi tėveliai, nes manoma, kad jei patys tėvai turi pakankamą muzikinį raštingumą, tai jie noriai sudaro sąlygas ir savo vaikams mokytis muzikos neformaliose institucijose. 4 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad daugiau nei pusė respondentų turi vidurinės mokyklos muzikinį išsilavinimą, kuris yra prilyginamas tik bendrųjų žinių apie muziką įgijimu, nes muzikos pamokų skaičius ir jose perteikiamos žinios mokyklose buvo ribotos. 4,6 procentai apklaustųjų lankė sustiprintą muzikinę klasę mokykloje, todėl galima sakyti, kad jie turi pakankamą muzikinį išsilavinimą ir supratimą apie dainavimą.

Dvigubai daugiau apklaustųjų (9,2 procentai) yra baigę muzikos mokyklą, todėl jie yra gerai susipažinę su neformalioju muzikiniu ugdymu per savo patirtį. Privačias muzikos pamokas lankė labai nedaug respondentų. 7,2 procentai tėvų turėjo muzikos paskaitas studijų metu, todėl jie galėjo daugiau muzikuoti nei kiti respondentai savo jaunystėje. 13,7 procentai apklaustųjų dainavo chore arba meno mokyklų kolektyvuose. Tai rodo, kad kai tėveliai turi platesnį muzikinį išsilavinimą ir yra turėję muzikavimo ar dainavimo praktikos.

11 pav. Dainavimo patirties turėjimas

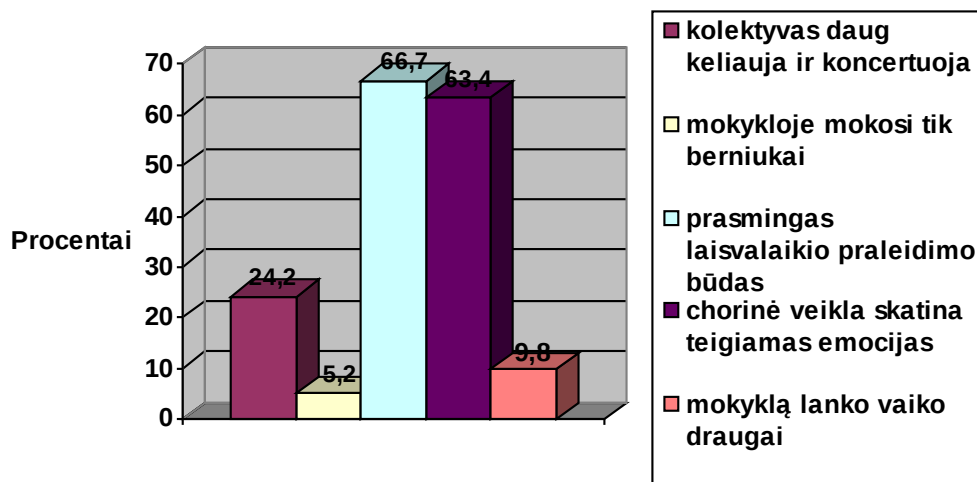
Tyrimo metu buvo teirautasi, ar tėveliai turi dainavimo patirties. Apklausus tiriamuosius paaiškėjo, kad beveik pusė iš jų turi dainavimo patirties. Kadangi beveik pusė tėvelių yra dainavę chore, ansamblyje ar solinėje veikloje, tai leidžia manyti, kad jie turi daugiau patirties ir supratimo, kas ir kodėl vyksta neformaliajame muzikiniame ugdyme, jiems yra lengviau suprasti savo vaikus ir juos moraliai palaikyti. 12 paveiksle pavaizduotas respondentų pasiskirstymas pagal jų dainuojamą veiklą. Pusę tėvelių dainavimo veikla neužsiminėjo. 41,1 procentas respondentų dainavo chore. Manoma, kad šie tėveliai labai skatina savo vaikus dainuoti chore ir lankyti neformalią dainavimo mokyklą.

12 pav. Dainavimo patirtis

Taip pat labai dažnai praktikoje pasitaiko, kad tokių tėvų vaikai lanko muzikos mokyklas daugiau tėvų iniciatyva. 9,8 procentai tiriamųjų yra dainavę ansamblyje, todėl jie taip pat turi plačios dainavimo grupėje praktikos ir yra geriau susipažinę su neformaliuoju muzikiniu ugdymu ir jo veikla per savo patirtį. Tik 2 procentai apklaustųjų yra dainavę solo, todėl tyrimui įtakos tai neturės.

3.3. Tėvų požiūris į dainavimo mokyklos prevencinę ir neformaliąją veiklą

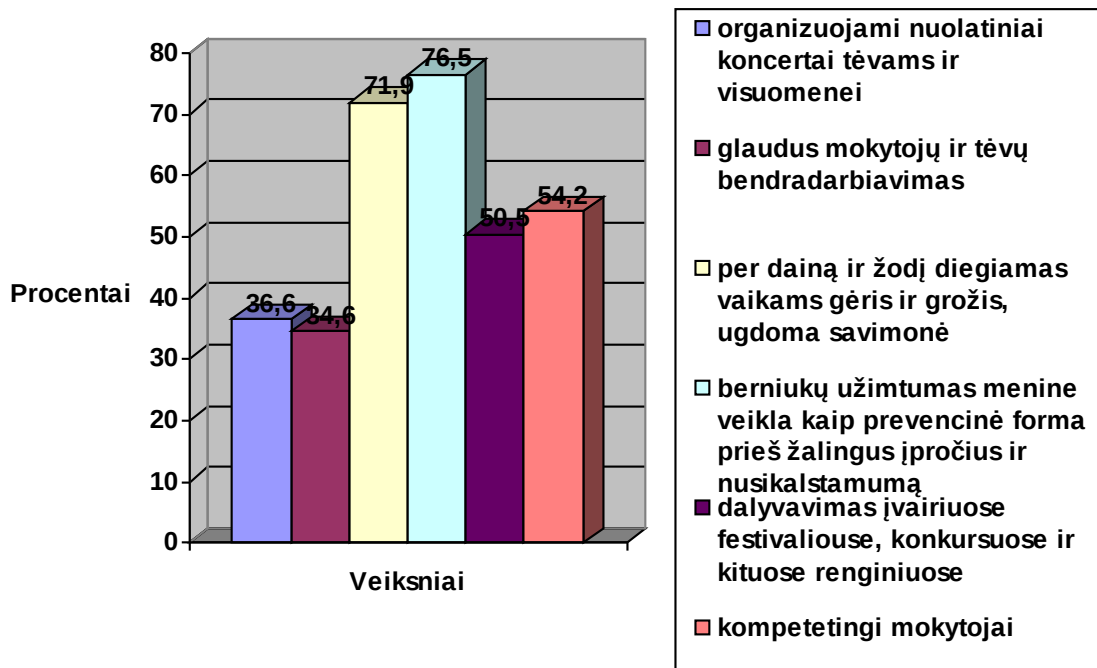

13 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos pasirinkimo priežastys

Tėvėlių buvo klausiama – kodėl jie pasirinko „Dagilėlio“ dainavimo mokyklą? Respondentų atsakymai pasiskirstė labai įvairiai. 24,2 procentai apklaustųjų pažymėjo, kad jie pasirinko neformalaus dainavimo įstaigą dėl to, kad kolektyvas yra žinomas savo laimėjimais Lietuvoje ir užsienyje, todėl labai daug koncertuoja po įvairias šalis. Šie tėveliai labai vertina keliones, kurios jų vaikams yra dar labiau svarbios ir reikšmingos, nes jiems labai patinka keliauti ir nugalėti konkursuose. 5,2 procentai tėvėlių pažymėjo, kad jiems patinka, jog mokykloje mokosi tik berniukai. Tai galima interpretuoti tuo, kad jų vaikai mažiau kreips dėmesį į mergaites ir daugiau laiko skirs mokymuisi.

Daugiausiai apklaustųjų (net 66,7 procentai) pažymėjo, kad berniukų dainavimo mokykla, kaip neformali muzikinio ugdymo institucija, yra labai prasminga veiklos formų įvairovė jų vaikams. Tėvai mano, kad būtent dainavimas šioje mokykloje yra prasmingas laisvalaikio leidimas. Tuo remiantis galima sakyti, kad tėvai labiausiai vertina prasmingą vaikų laisvalaikio užimtumą ir skatina savo vaikus lankyti mokyklą, tikėdamiesi, kad jie užaugs dorais žmonėmis ir išvengs žalingų įpročių ir neigiamos įtakos.

Taip pat daugelis tėvų (net 63,4 procentai) mano, kad dainavimas chore skatina jų atžaloms teigiamas emocijas. Galima nuspėti, kad tėvai pastebi vaikų pasitenkinimą dainuojamąja veikla ir pritaria tokiai veiklai. 9,8 procentai tėvų mano, kad jie pasirinko šią mokyklą dėl to, kad ją lankė vaiko draugai. Tėvų nuomone, vaiko socializacija yra labai svarbi, todėl renkasi tokią mokymosi vietą, kur jų vaikas bus saugus ir fiziškai ir emociškai, jam bus įdomu ir smagu ne tik dainuoti, bet ir bendrauti su kitais berniukais.

14 pav. Labiausiai patinkantys veiksniai „Dagilėlio“ muzikinio ugdymo tradicijoje

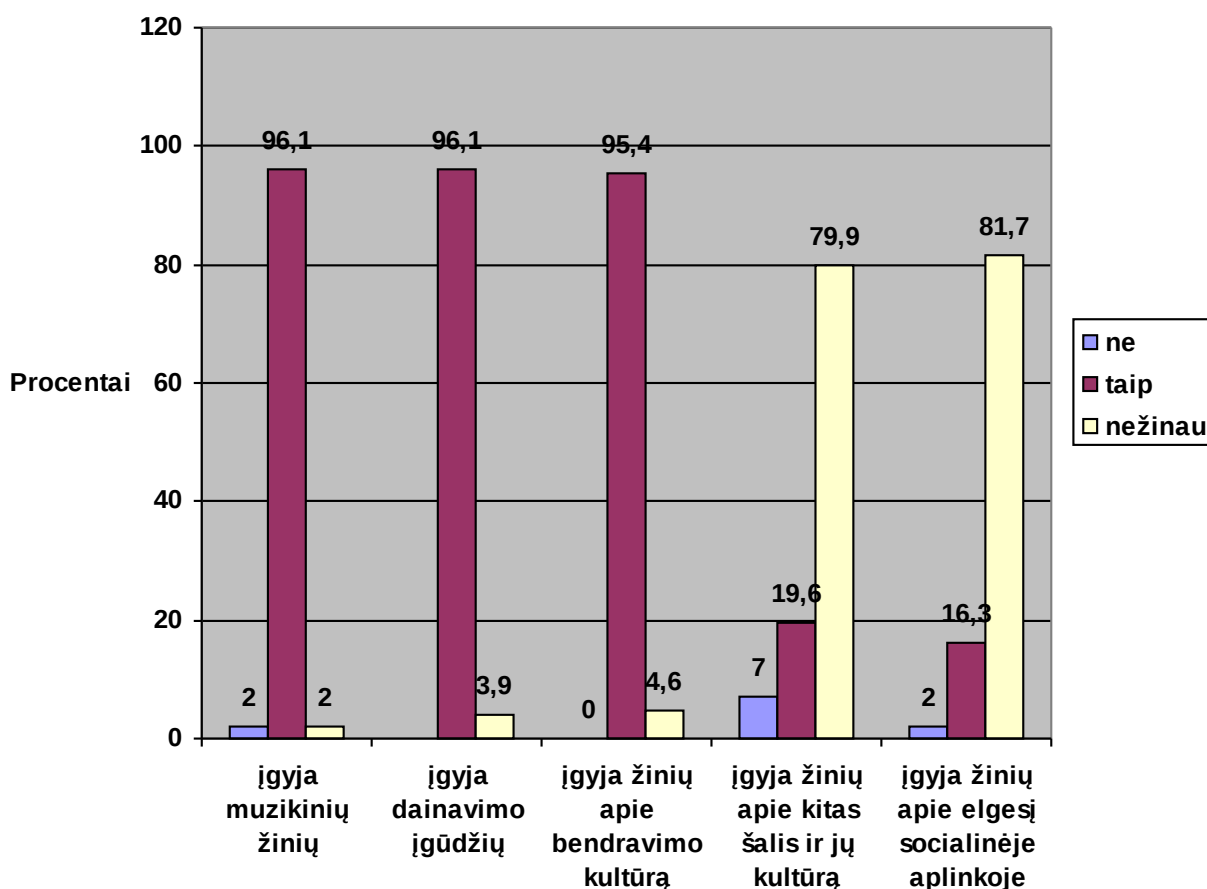
Tėvų buvo teirautasi, kas jiems labiausiai patinka „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos tradicijose. Daugiausiai tėvų pažymėjo, jog jiems patinka tai, kad dainavimas šios mokyklos berniukų chore yra ta tikra prevencinė forma prieš žalingus įpročius ir nusikalstamumą. Tai parodo tėvų nuomonę, kad dainavimas ir muzikavimas šioje mokykloje yra prasmingas jų vaikų užimtumas, kuris tiesiogine prasme saugo nuo žalingų įpročių ir neigiamos bendraamžių įtakos.

Taip pat labai daug tėvų mano, kad „per dainą ir žodį yra diegiamas vaikams gėris ir grožis, ugdoma savimonė“. Taip manančių yra 71,9 procentai. Galima sakyti, kad tėvų nuomonė iš dalies yra visiškai teisinga, jie pastebi koncertų metu profesionalų dainos ar rimtųjų akademinų žanrų atlikimą, kuris teikia klausytojui pozityvias emocijas, estetinius išgyvenimus ir skatina domėtis rimtąja muzika bei kitais menais.

Apklaustieji praktikoje regi, kad jų vaikai labiau nei bendraamžiai domisi menu, pastebi muzikos grožį ir jį per dainą perteikia. Dainavimo metu formuojasi mokinių savimonė ir adekvatus savęs vertinimas. Daugiau nei pusė tėvų mano, kad pasirinko šią dainavimo mokyklą dėl to, kad joje dirba daug kompetentingų pedagogų, kas yra geras mokyklos veiklos rodiklis, nes tėvai įvertina mokytojų profesionalumą dirbant su choru.

Taip pat pusė tėvų pažymėjo, kad pasirinko šią dainavimo mokyklą dėl to, kad chorai dalyvauja įvairiuose festivaliuose, konkursuose, renginiuose. Tėvams yra aktualu ir tai, kad mokiniai daug koncertuoja ir jų koncertuose gali dalyvauti ne tik tėveliai, bet ir visi besidomintys muzika. Respondentai pastebi ir glaudų mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą, todėl jiems mokykla

yra patraukli institucija, kurioje jie patiki auklėti savo vaiką ir žino, jog jis ne tik gaus atitinkamą muzikinį išsilavinimą, bet ir bus suprastas bei apie jo elgesį ir veiklą bus pranešta tėvams.

15 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukų įgyjami įgūdžiai

Buvo klausiama, ką tėvai mano apie dainavimo mokyklos veiklą, sietiną su įgūdžių formavimu. Beveik visi apklaustieji pažymėjo, kad šioje mokykloje jų vaikai įgyja muzikinių žinių. Taip pat manoma ir dėl dainavimo įgūdžių formavimo bei dėl žinių apie bendravimo kultūrą. Toks tėvų požiūris yra visiškai natūralus ir pastabus, bei rodo tėvų susipažinimą su realia situacija, kuri vyksta kasdienėje dainavimo mokyklos veikloje. Mokiniai čia mokomi ne tik dainuoti, bet lanko ir grojimo instrumentu pamokas, solfedį, muzikos istorijos ir kitas pasirinktas pamokas, susijusias su muzikine veikla. Jie turi galimybę pasirinkti įvairius instrumentus, su kuriais jie nori groti. Bendravimo kultūros įgūdžių jie įgyja nuolat bendraudami chore prieš repeticijas ir po jų, taip pat daug bendraujama ir kelionių metu.

Mažuma tėvų (penktadalis) mano, kad jų vaikai „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje įgyja žinių apie kitas šalis, nes daug keliauja. Kadangi į užsienį keliaujama kelis kartus per metus, natūralu, kad žinios apie užsienio šalis nėra labai didelės, bet jos vis tiek atlieka kažkokį pozityvų vaidmenį ugdytinių gyvenime. Keletas tėvų mano, kad dainavimo mokykloje jų vaikai įgyja žinių apie elgesį socialinėje aplinkoje.

**Skirtumai tarp tėvų ir mamų nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukų
įgyjamus įgūdžius**

Teiginiai	Tėvai			Mamos			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
įgyja muzikinių žinių	40	1,00	0,000	113	1,24	1,627	-,927	151	0,356
įgyja dainavimo įgūdžių	40	1,15	0,362	113	1,00	0,000	4,436	151	0,000
įgyja žinių apie bendravimo kultūrą	40	1,08	0,267	113	1,04	0,186	1,027	151	0,306
įgyja žinių apie kitas šalis ir jų kultūrą	40	1,18	0,385	113	1,22	0,438	-,592	151	0,555
įgyja žinių apie elgesį socialinėje aplinkoje	40	1,30	0,608	113	1,17	0,376	1,602	151	0,111

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų ir motinų nuomonės apie dainavimo mokyklos veiklą formuojant berniukų įgūdžius. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad beveik visais teiginiais tėvų nuomonė yra vienoda ir statistiškai reikšmingai nesiskiria, išskyrus kalbant apie įgyjamus dainavimo įgūdžius. Tėvėlių nuomone, berniukai įgyja daugiau dainavimo įgūdžių nei mamų nuomone ir šios nuomonės pasiskirstymas yra statistiškai reikšmingai skirtingas, nes $p \leq 0,05$ (šiuo atveju $p = 0,000$).

**Skirtumai tarp respondentų išsilavinimo ir nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo
mokykloje berniukų įgyjamus įgūdžius**

teiginiai	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštesnysis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
įgyja muzikinių žinių	34	,91	0,288	29	1,00	0,000	-1,648	61	0,104
įgyja dainavimo įgūdžių	34	1,00	0,000	29	1,10	0,310	-1,949	61	0,056
įgyja žinių apie bendravimo kultūrą	34	1,06	0,239	29	1,10	0,310	-,645	61	0,521
įgyja žinių apie kitas šalis ir jų kultūrą	34	1,29	0,524	29	1,31	0,471	-,128	61	0,898
įgyja žinių apie elgesį socialinėje aplinkoje	34	1,15	0,359	29	1,17	0,384	-,270	61	0,788
	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
įgyja muzikinių žinių	34	0,91	,288	90	1,33	1,805	-1,352	122	0,179
įgyja dainavimo įgūdžių	34	1,00	,000	90	1,03	0,181	-1,074	122	0,285
įgyja žinių apie bendravimo kultūrą	34	1,06	,239	90	1,02	0,148	1,025	122	0,307
įgyja žinių apie kitas šalis ir jų kultūrą	34	1,29	,524	90	1,14	0,354	1,828	122	0,070

įgyja žinių apie elgesį socialinėje aplinkoje	34	1,15	,359	90	1,23	0,498	-,922	122	0,358
	aukštesnysis išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
įgyja muzikinių žinių	29	1,00	0,000	90	1,33	1,805	-,992	117	0,323
įgyja dainavimo įgūdžių	29	1,10	0,310	90	1,03	0,181	1,502	117	0,136
įgyja žinių apie bendravimo kultūrą	29	1,10	0,310	90	1,02	0,148	1,909	117	0,059
įgyja žinių apie kitas šalis ir jų kultūrą	29	1,31	0,471	90	1,14	0,354	2,019	117	0,046
įgyja žinių apie elgesį socialinėje aplinkoje	29	1,17	0,384	90	1,23	0,498	-,602	117	0,548

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie dainavimo mokyklos formuojamus įgūdžius. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp respondentų, turinčių vidurinės mokyklos išsilavinimą ir tarp tų, kurie turi aukštesnį išsilavinimą, nėra. Tai rodo, kad respondentų nuomonė statistiškai reikšmingai nesiskiria.

Tokia pati situacija yra ir tarp respondentų, kurie yra baigę aukštąją mokyklą ir tų, kurie neturi aukštojo ar aukštesniojo išsilavinimo. Juo nuomonės statistiškai reikšmingai nesiskiria. Rastas tik vienintelis statistiškai reikšmingas skirtumas tarp apklaustųjų nuomonės apie dainavimo mokykloje įgyjamas žinias apie kitas kultūras. Tėvai, turintys aukštesnį išsilavinimą statistiškai reikšmingai daugiau (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,046$) mano, kad jų vaikai įgyja žinių apie kitas kultūras ir šalis.

5 lentelė

Koreliaciniai ryšiai tarp respondentų lyties, išsilavinimo ir nuomonės apie berniukų įgyjamus įgūdžius dainavimo mokykloje

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6	7
		lytis	r	1	-,151	,075	-,340	-,083
	p		,062	,356	,000	,306	,555	,111
	N	153	153	153	153	153	153	153
išsilavinimas	r	-,151	1	,132	,033	-,097	-,164	,083
	p	,062		,105	,686	,231	,043	,310
	N	153	153	153	153	153	153	153
įgyja muzikinių žinių	r	,075	,132	1	-,026	-,028	-,063	-,057
	p	,356	,105		,754	,734	,442	,483
	N	153	153	153	153	153	153	153

įgyja dainavimo įgūdžių	r	-,340	,033	-,026	1	,439	,378	,360
	p	,000	,686	,754	,	,000	,000	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153
įgyja žinių apie bendravimo kultūrą	r	-,083	-,097	-,028	,439	1	,262	,180
	p	,306	,231	,734	,000	,	,001	,026
	N	153	153	153	153	153	153	153
įgyja žinių apie kitas šalis ir jų kultūrą	r	,048	-,164	-,063	,378	,262	1	,190
	p	,555	,043	,442	,000	,001	,	,018
	N	153	153	153	153	153	153	153
įgyja žinių apie elgesį socialinėje aplinkoje	r	-,129	,083	-,057	,360	,180	,190	1
	p	,111	,310	,483	,000	,026	,018	,
	N	153	153	153	153	153	153	153

Domėtasi, ar respondentų nuomonės turi statistiškai reikšmingų ryšių. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad rastas silpnas neigiamas, bet statistiškai labai reikšmingas ryšys, kai $p \leq 0,01$ (šiuo atveju $p = 0,000$). Tai ryšys tarp lyties ir nuomonės apie įgyjamus dainavimo įgūdžius „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje. Tai rodo, kad kuo daugiau tėvų mano, kad jų vaikai įgyja dainavimo įgūdžius šioje mokykloje, tuo mažesnė motinų nuomonė šiuo klausimu. Tai galima interpretuoti tuo, kad tėvams labiau rūpi vaiko profesiniai gebėjimai, o motinos labiau susirūpinusios dėl vaiko užimtumo, jų tarpusavio bendravimu su bendraamžiais, jų socialiais veiksmais ir bendru suvokimu apie muziką.

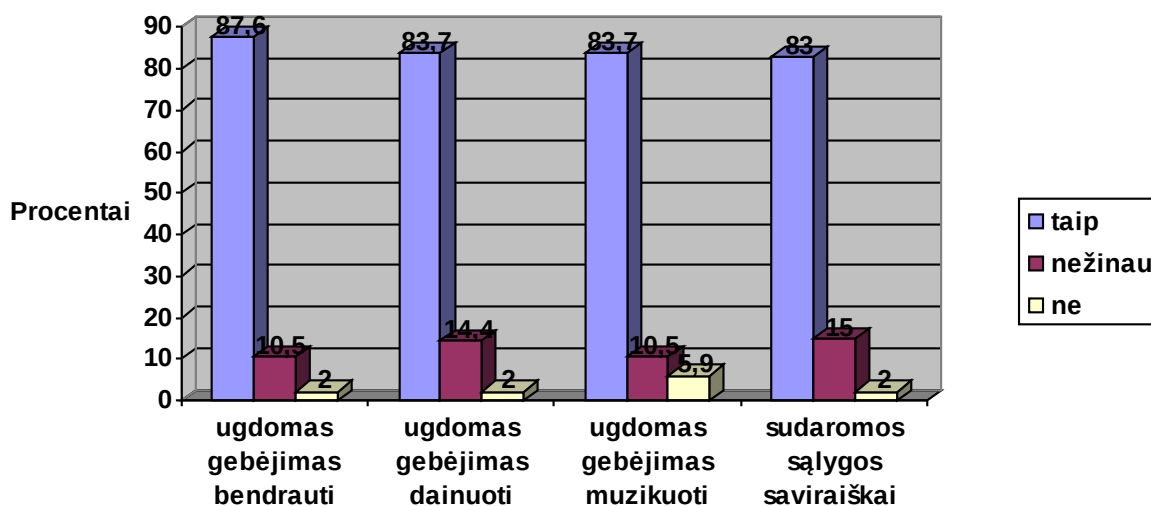
Taip pat rastas statistiškai reikšmingas (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,043$, $r = -1,64$), bet silpnas ryšys tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie įgyjamą žinias apie kitas šalis ir jų kultūrą. Tėvai, kurie turi vidurinę ir aukštesniąją išsilavinimą yra linkę labiau manyti, kad berniukai dainavimo mokykloje įgyja daug žinių apie kitų šalių kultūrą nei aukštąją išsilavinimą turintys respondentai.

Pastebėtas statistiškai labai reikšmingas, ir vidutiniškai stiprus ryšys tarp tėvų nuomonės, kad jų vaikai įgyja žinių apie bendravimo kultūrą ir nuomonės, kad tuo pat metu įgyjami ir dainavimo įgūdžiai. Tai rodo, kad respondentų nuomone vaikai dainuoja, stengiasi, jie važiuoja į konkursus kitose šalyse, todėl jų dainavimas siejasi su žiniomis apie bendravimo kultūrą, kuri yra labai savita ir unikali, nes bendraujama tik su berniukais.

Rastas statistiškai labai reikšmingas (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,000$) ir vidutiniškai stiprus ryšys tarp respondentų nuomonės apie dainavimo mokykloje formuojamus dainavimo įgūdžius bei nuomonės, kad mokykloje jie įgyja žinių apie įvairias kultūras ir kitas šalis. Tokie nuomonių ryšiai rodo, kad respondentai, kurie pastebi, jog dainavimo mokykloje lavinami ir

formuojami ne tik dainavimo įgūdžiai, bet ir socialiniai, kurie susiję su tiesiogine muzikine veikla.

Taip pat rastas statistiškai reikšmingas ryšys (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,000$) ir vidutiniškai stiprus ryšys tarp respondentų nuomonės apie pastebėto dainavimo įgūdžių formavimą ir nuomonės, kad neformali aplinka formuoja žinias apie elgesį socialinėje aplinkoje. Apklaustieji pakankamai gerai yra susipažinę su savo vaikų po pamokine veikla ir pastebi jų gebėjimų raišką meninėje ir socialinėje srityje.

16 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos ugdomi gebėjimai

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kokius gebėjimus ugdo dainavimas „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje. Atlikus tyrimą tapo aišku, kad respondentų atsakymai pasiskirstė labai panašiai. 87,6 procentai tiriamųjų mano, jog dainavimo mokykloje jų vaikai yra ugdomi bendrauti, todėl lavėja jų bendravimo kompetencija. Šiuo klausimu nuomonės neturėjo tik 10,5 procentai respondentų. 83,7 procentai respondentų mano, kad dainavimo mokykloje yra ugdomas gebėjimas dainuoti ir tiek pat apklaustųjų mano, kad mokykloje ugdomas gebėjimas muzikuoti.

83 procentai respondentų teigia, kad „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje yra sudaromos sąlygos vaikų saviraiškai, todėl jų vaikai turi galimybę save išbandyti, lavinti savo gabumus ir atsiskleisti kaip asmenybės. Visais šiais klausimais tėvų nuomonė panaši. Tai rodo, kad berniukų dainavimo mokyklos veikla atliepia tėvų lūkesčius ir jie labai gerai yra susipažinę su mokyklos vykdomu neformaliuoju ugdymu.

6 lentelė

Skirtumai tarp tėvų ir mamų nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukų formuojamus gebėjimus

teiginiai	tėvai	mamos	t - testas
-----------	-------	-------	------------

	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
ugdomas gebėjimas bendrauti	40	1,10	0,304	113	1,12	0,395	-,219	151	0,827
ugdomas gebėjimas dainuoti	40	1,08	0,267	113	1,23	0,482	-1,930	151	0,055
ugdomas gebėjimas muzikuoti	40	1,08	0,267	113	1,27	0,601	-2,024	151	0,045
sudaromos sąlygos saviraiškai	40	1,10	0,304	113	1,21	0,472	-1,406	151	0,162

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų ir motinų nuomonės apie dainavimo mokyklos veiklą formuojant berniukų gebėjimus. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad beveik visais teiginiais tėvų nuomonė yra vienoda ir statistiškai reikšmingai nesiskiria, išskyrus kalbant apie įgyjamus muzikavimo gebėjimus. Mamų nuomone, berniukai įgyja daugiau muzikavimo gebėjimų, nei tėvų nuomone ir šios nuomonės pasiskirstymas yra statistiškai reikšmingai skirtingas, nes $p \leq 0,05$ (šiuo atveju $p = 0,045$).

Tai rodo, kad mamos labiau atkreipia dėmesį į berniukų poreikį muzikuoti pasirenkamuju instrumentu ir įgyjamus grojimo instrumentu įgūdžius. Dažniausiai į atsiskaitymus berniukus lydi mamos, todėl jų nuomonė atliekant tyrimą ir išryškėjo. Taip pat manoma, kad mamos labiau skatina berniukus rinktis instrumentus, kuriais jie mokėtų groti, nes tėveliai dažniausiai nori greitų ir produktyvių profesinių įgūdžių, tokių kaip pergalės konkursuose, kurių grojant instrumentais į dainavimą orientuotoje veikloje neįmanoma pasiekti.

7 lentelė

Skirtumai tarp respondentų išsilavinimo ir nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukams ugdomus gebėjimus

	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštesnysis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
ugdomas gebėjimas bendrauti	34	1,18	0,387	29	1,03	0,186	1,805	61	0,076
ugdomas gebėjimas dainuoti	34	1,09	0,288	29	1,21	0,412	-1,339	61	0,185
ugdomas gebėjimas muzikuoti	34	1,26	0,448	29	1,52	0,829	-1,534	61	0,130
sudaromos sąlygos saviraiškai	34	1,09	0,288	29	1,28	0,649	-1,521	61	0,133
	aukštesnysis išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
ugdomas gebėjimas bendrauti	34	1,18	0,387	90	1,11	0,409	,805	122	0,422
ugdomas gebėjimas dainuoti	34	1,09	0,288	90	1,22	0,492	-1,492	122	0,138

ugdomas gebėjimas muzikuoti	34	1,26	0,448	90	1,11	0,409	1,817	122	0,072
sudaromos sąlygos saviraiškai	34	1,09	0,288	90	1,19	0,394	-1,359	122	0,177
	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
ugdomas gebėjimas bendrauti	29	1,03	0,186	90	1,11	0,409	-,975	117	0,332
ugdomas gebėjimas dainuoti	29	1,21	0,412	90	1,22	0,492	-,151	117	0,880
ugdomas gebėjimas muzikuoti	29	1,52	0,829	90	1,11	0,409	3,522	117	0,001
sudaromos sąlygos saviraiškai	29	1,28	0,649	90	1,19	0,394	,871	117	0,385

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie dainavimo mokyklos ugdomus gebėjimus. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp respondentų, turinčių vidurinės mokyklos išsilavinimą ir tarp tų, kurie turi aukštesnį išsilavinimą, nėra. Tokia pati situacija yra ir tarp respondentų, kurie yra baigę aukštąją mokyklą ir tų, kurie neturi aukštojo ar aukštesniojo išsilavinimo. Tai rodo, kad respondentų nuomonė statistiškai reikšmingai nesiskiria. Šiuo klausimu galima teigti, kad respondentų nuomonė apie berniukams ugdomus gebėjimus dainavimo mokykloje yra panaši, todėl statistiškai reikšmingai nesiskiria. Kaip jau aptarta anksčiau, daugelis tėvų ir mamų pritaria, kad dainavimo muzikos mokykloje berniukams yra formuojami įvairūs su muzika ir socialiniu gyvenimu susiję gebėjimai, ypač tai būdinga vyresnio amžiaus vaikams, kurie jau gali keliauti po įvairias šalis ir dalyvauti įvairiuose konkursuose.

Rastas tik vienintelis statistiškai reikšmingas skirtumas tarp apklaustųjų nuomonės apie dainavimo mokykloje ugdomą gebėjimą muzikuoti. Respondentai, turintys vidurinį išsilavinimą yra labiau linkę manyti, kad berniukams formuojami stiprūs muzikavimo įgūdžiai. Ši nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi nuo tų, kurie turi aukštąjį išsilavinimą (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,001$). Tai galima paaiškinti tuo, kad vidurinį išsilavinimą turintys tėveliai ir mamos gal būt siekia, kad jų vaikai mokėtų kaip tik įmanoma daugiau, turėtų platesnį išsilavinimą ir labiau vertina muzikavimą, domisi tuo, ką vaikai išmoksta grodami. Tuo tarpu aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys dažniau pastebi, kad muzikavimas nėra toks svarbus, ypač tuomet, kai meno žmonėms pragyventi iš savo išlavintų gebėjimų yra labai sunku, todėl kritišku požiūriu jie mažiau akcentuoja ir silpniau vertina mokykloje lavinamus muzikavimo įgūdžius.

8 lentelė

**Koreliaciniai ryšiai tarp respondentų lyties, išsilavinimo ir nuomonės apie berniukų
ugdumus gebėjimus dainavimo mokykloje**

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6
	lytis	r	1	-,151	,018	,155	,163
	p	,	,062	,827	,055	,045	,162
	N	153	153	153	153	153	153
išsilavinimas	r	-,151	1	-,048	,116	-,169	,069
	p	,062	,	,560	,155	,037	,399
	N	153	153	153	153	153	153
ugdomas gebėjimas bendrauti	r	,018	-,048	1	,352	,464	,239
	p	,827	,560	,	,000	,000	,003
	N	153	153	153	153	153	153
ugdomas gebėjimas dainuoti	r	,155	,116	,352	1	,485	,469
	p	,055	,155	,000	,	,000	,000
	N	153	153	153	153	153	153
ugdomas gebėjimas muzikuoti	r	,163	-,169	,464	,485	1	,329
	p	,045	,037	,000	,000	,	,000
	N	153	153	153	153	153	153
sudaromos sąlygos saviraiškai	r	,114	,069	,239	,469	,329	1
	p	,162	,399	,003	,000	,000	,
	N	153	153	153	153	153	153

Atlikus koreliacinę analizę paaiškėjo, kad yra statistiškai reikšmingų ryšių tarp kai kurių kintamųjų. Tačiau negalima teigti, kad šių ryšių yra labai daug arba, kad jie yra stiprūs. Respondentų požiūris į dainavimo mokykloje ugdumus gebėjimus nėra statistiškai priklausomas ir sietinas su respondentų lytimi. Tai reiškia, kad ir tėveliai ir mamytės mąsto panašiai šiuo klausimu.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,037$, $r = -0,169$). Šis ryšys yra labai silpnas ir neigiamas, rodantis, kad kuo berniukų tėvelių ir mamų išsilavinimas yra mažesnis, tuo jie labiau akcentuoja mokykloje ugdumus muzikavimo gebėjimus. Tą patvirtina ir aukščiau aptarti duomenys, kurie parodė statistiškai reikšmingus skirtumus tarp vidurinių ir aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų. Kadangi ryšys yra labai silpnas, galima sakyti, kad reikšmingos įtakos respondentų nuomonei toks atsakymų pasiskirstymas neturi ir bendroje visumoje atsakymai vis tiek yra panašūs nekreipiant dėmesio į apklaustųjų išsilavinimą.

Pastebėtas statistiškai labai reikšmingas, ir vidutiniškai silpnas ryšys (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,352$) tarp tėvų nuomonės, kad jų vaikams yra ugdomi gebėjimai bendrauti ir nuomonės, kad ugdomi gebėjimai dainuoti. Tai rodo, kad respondentų nuomone vaikai

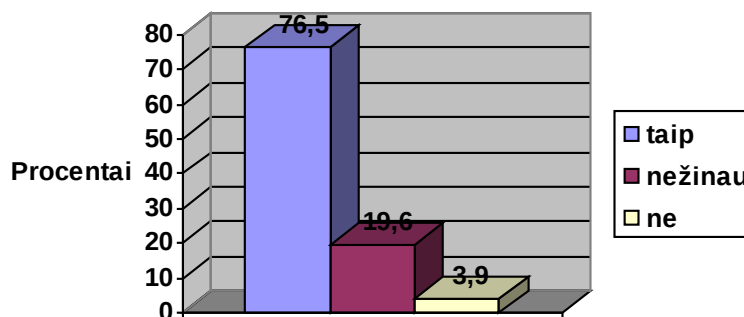
dainuoja, stengiasi, jie važiuoja į konkursus kitose šalyse, todėl jų dainavimas siejasi su žiniomis apie bendravimą. Respondentai akcentuoja tai, kad mokykloje berniukai mokosi ne tik dainuoti, bet ir bendrauti. Šie rezultatai sutampa su anksčiau aptartais duomenimis, kurie bylojo apie nuomonę, kad dainavimo mokykloje berniukai išmoksta bendrauti su savo bendraamžiais kultūringai ir susiranda savo draugų ratą, kuris yra motyvuotas ir visada užimtas prasminga dainavimo veikla.

Rastas statistiškai labai reikšmingas (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,464$) ir vidutiniškai stiprus ryšys tarp respondentų nuomonės, kad jų vaikams yra ugdomi gebėjimai bendrauti bei nuomonės, kad mokykloje jiems ugdomas gebėjimas muzikuoti. Kuo daugiau respondentų, manančių, kad jų vaikai dainavimo mokykloje yra mokomi bendrauti, tuo daugiau jie pritaria nuomonei, kad jie mokosi ir muzikuoti bei dainuoti. Taip pat pastebimas ir dar vienas statistiškai reikšmingas ir vidutiniškai silpnas koreliacinis ryšys tarp respondentų nuomonės, kad jų vaikams yra ugdomas gebėjimas bendrauti ir to, kad jie turi visas galimybes realizuoti savo gebėjimus per jų raišką (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,003$, $r = 0,239$).

Gebėjimo dainuoti įgūdžiai yra patys svarbiausi, nes nuo jų priklauso vaiko ateitis šioje mokykloje. Kuo geriau ugdytinis dainuos, tuo daugiau šalių aplankys, sudalyvaus įvairiuose konkursuose ir turės įvairesnes raiškos galimybes. Rasti net trys su dainavimu susiję statistiškai reikšmingi ryšiai. Respondentų nuomone, kuo daugiau ugdomi gebėjimai dainuoti, tuo labiau ugdomi gebėjimai muzikuoti (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,485$), tuo daugiau sudaromos sąlygos saviraiškai (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,469$) ir daugiau ugdomi gebėjimai bendrauti (kai $p \leq 0,01$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,352$). Šie ryšiai yra statistiškai labai reikšmingi, tačiau silpni ir vidutiniškai stiprūs.

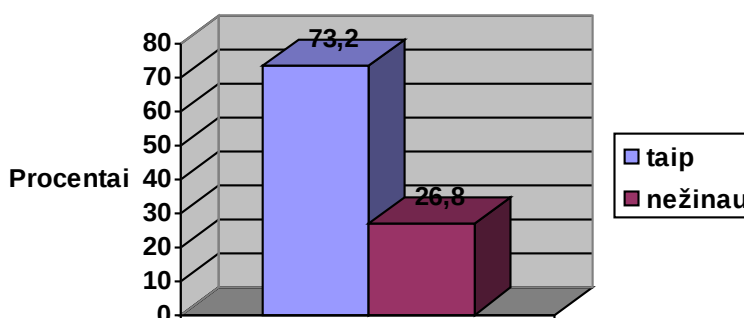
Manoma, kad respondentai pastebi tai, jog „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje sudaromos sąlygos ir mokinių saviraiškos poreikius: mokiniai gali pasirinkti – koku instrumentu groti; jie gali papildomai mokytis improvizacijos muzikos aranžuotės teorijos; taip pat jie gali rinktis, kiek ir kokuose koncertuose dalyvaus; vyresnieji mokiniai, baigę šią mokyklą, turi galimybę pasilikti ir dainuoti chore. Tėvai tai vertina ir pripažįsta kaip privalumą, kuris siejamas su įvairių muzikinių ir socialinių gebėjimų ugdymu šioje neformaliojo ugdymo įstaigoje.

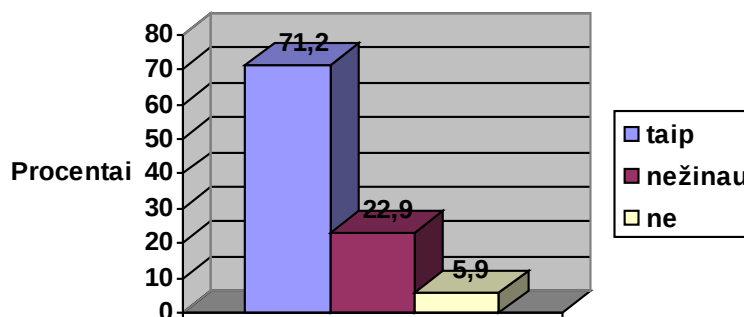
17 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje skatinama bendrauti

Respondentų nuomone dainavimo mokykloje berniukai yra skatinami bendrauti. Taip mano daugiau kaip trys trečdaliai apklaustųjų. Tai rodo, kad tėvai pastebi, kad neformalaus ugdymo institucijoje yra sudaromos sąlygos mokinių bendravimui ir bendradarbiavimui, kas yra labai svarbu šiuolaikiniam žmogui, kuris dažniau bendrauja su kompiuteriu nei žmonėmis. Taip plėtojamoms bendravimo kompetencijoms ir siekiama išlavinti socialines kompetencijas.

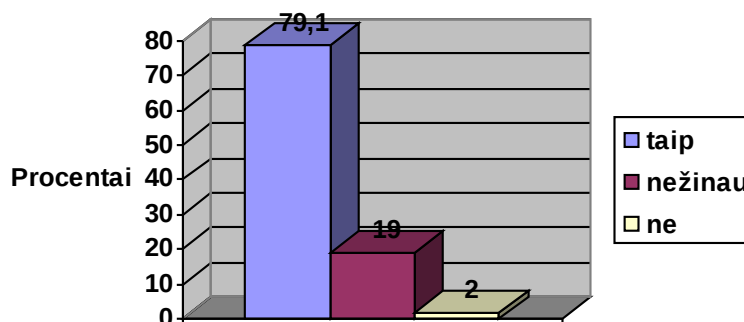
18 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje sudaromos sąlygos asmenybės meninei raiškai

73,2 procentai respondentų teigia, kad „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje yra sudaromos sąlygos vaikų meninei raiškai, todėl jų vaikai turi galimybę save išbandyti, lavinti savo gabumus ir atsiskleisti kaip asmenybės. Toks tėvų vertinimas parodo, jog jie labai teigiamai ir realistiškai vertina mokyklos paslaugas.

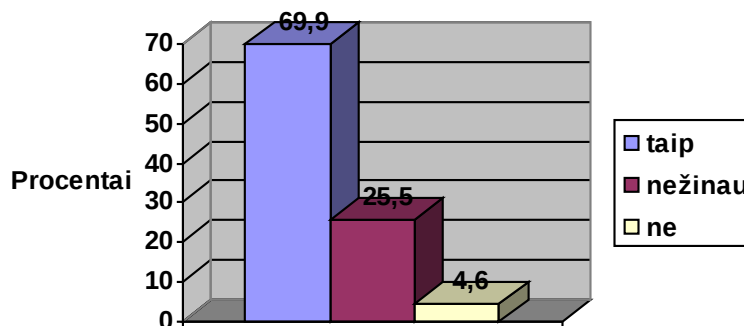
19 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje ugdomas pasitikėjimas savimi

Buvo teirautasi mokinių tėvų apie tai, ar „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje yra ugdomas pasitikėjimas savimi. Vaikystėje ir paauglystėje pasitikėjimo savimi jausmas yra labai svarbus ir susijęs su įvairiais veiksniais, tokiais kaip geri ar blogi veiksmai. Kuo vaikai ir paaugliai labiau savimi pasitiki, tuo jų savivertė aukštesnė, jie randa išeitį iš sunkių gyvenimo situacijų ir mažiau pasiduoda depresijai. Taip pat pastebimas ir mažesnis polinkis į blogų draugų kompanijas, nes pasitikint savimi, ieškoma būdų kaip prasmingai save realizuoti ir taip tobulėti, o ne vulgariais veiksmais siekiant pritraukti daugiau dėmesio. Šiuo klausimu daugiau kaip trys trečdaliai respondentų mano, kad berniukų dainavimo mokykloje jų vaikams sudaromos sąlygos pasitikėjimui savimi įgyti.

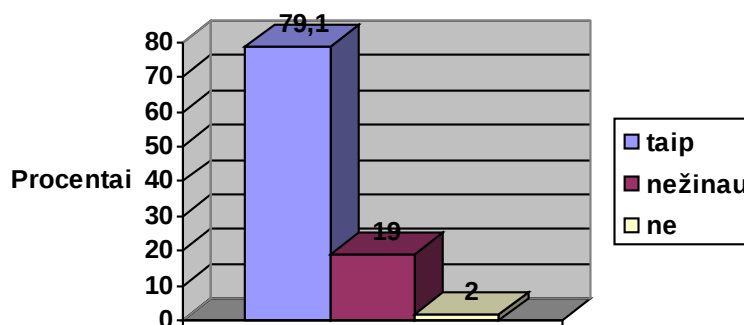
20 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje keliama vaiko savivertė

Daugiau kaip trys trečdaliai respondentų mano, kad berniukų dainavimo mokykloje jų vaikams sudaromos sąlygos savivertei ugdyti. Neabejotinai, šie atsakymai siejami su aukščiau aptartais, todėl manoma, kad tėvai sutinka su teiginiais, kad šioje mokykloje berniukams ugdoma ir savivertė ir ugdoma jų saviraiška.

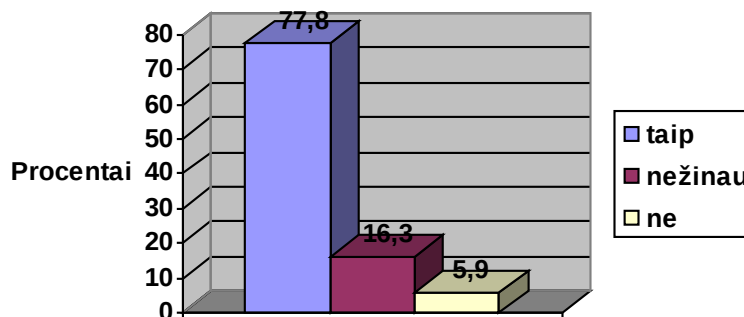
21 pav. “Dagilėlio” dainavimo mokykloje ugdomas bendruomeniškumo jausmas

Tėvų buvo teirautasi apie bendruomeniškumo ugdymą dainavimo mokykloje. Daugelio respondentų nuomone, bendruomeniškumo jausmas yra ugdomas. Chordinė veikla yra susijusi su glaudžiais santykiais tarp bendraamžių, kurie susitinka kelis ar daugiau kartų per savaitę, važiuoja į ilgas keliones, dalyvauja konkursuose. Šią bendruomenę vienija labai stiprūs vieningi tikslai – nugalėti, gerai sudainuoti, puikiai pasirodyti. Natūralu, kad vieningi tikslai paskatina berniukus gražiai tarpusavyje sutarti, laikytis bendros nuomonės ar požiūrio tam tikru klausimu ir gerai orientuotis vieno lyties asmenų grupėje.

22 pav. “Dagilėlio” dainavimo mokykloje padedama orientuotis tarpkultūrinėje veikloje

Kadangi dainavimo mokyklos auklėtiniai dažnai keliauja po įvairias šalis, manoma, kad jie turi galimybę plėsti savo tarpkultūrinę kompetenciją. Buvo pasidomėta respondentų nuomone šiuo klausimu. Paaiškėjo, kad 79,1 procentas apklaustųjų mano, kad dainavimo mokykloje vaikai tikrai turi galimybę plėtoti savo tarpkultūrinius gebėjimus – t.y., bendrauti užsienio kalba, susirasti draugų užsienyje, mokėti perprasti svetimos kultūros elementus, pastebėti kitos kultūros architektūrinį, muzikinį ir estetinį grožį.

23 pav. Dainavimas „Dagilėlio“ mokykloje padeda kultūrinei integracijai

Buvo teirautasi mokinių tėvų apie tai, ar „Dagilėlio“ dainavimo mokykla padeda ugdyti kultūrinę integraciją. Lietuvai įstojus į Europos sąjungą, atsivėrė keliai ir galimybės studijuoti užsienyje, tobulintis ir mokytis svečiose šalyse. Padidėjo poreikis mokėti užsienio kalbas ir gerai pažinti kitų šalių kultūrą, kad esant būtinumui, tinkamai ten adaptuotis. Tuo remiantis svarbu, kad neformalus ugdymas padėtų mokiniams kažkoku būdu integruotis ne tik savo kultūroje, bet ir užsienio. Neabejotinai reikšmingas yra ir mūsų šalies kultūros bei istorijos žinojimas. Berniukai labai dažnai dalyvauja įvairiuose valstybiniuose kultūriniuose projektuose, jie dalyvauja prestižiniuose renginiuose, skirtuose Lietuvos ir užsienio kultūrai. Koncertuoja ir religinės, ir pramoginės scenos auditorijai, visuomet dalyvaujama dainų šventėse. Koncertiniame repertuare daugybė lietuvių kompozitorių kūrinių. Mokinių tėvai visa tai pastebi ir konstatuoja, kad mokykloje plėtojamos kultūrinės integracijos kompetencijos.

9 lentelė

Skirtumai tarp tėvų ir mamų nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukų formuojamas kompetencijas

teiginiai	tėvai			mamos			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
skatinami bendrauti	40	1,08	0,267	113	1,17	0,441	-1,255	151	0,212
sudaromos sąlygos meninei raiškai	40	1,13	0,335	113	1,33	0,574	-2,105	151	0,037
ugdo pasitikėjimą savimi	40	1,38	0,490	113	1,23	0,423	1,785	151	0,076
kelia vaiko savivartę	40	1,40	0,632	113	1,33	0,574	,669	151	0,505
ugdomas bendruomeniškumo jausmas	40	1,25	0,439	113	1,22	0,477	,335	151	0,738
padeda orientuotis tarp kultūrinėje veikloje	40	1,23	0,480	113	1,39	0,589	-1,587	151	0,115
padeda kultūrinei integracijai	40	1,18	0,385	113	1,25	0,492	-,848	151	0,398
ugdomi socialiniai	40	1,55	0,749	113	1,19	0,454	3,626	151	0,000

įgūdžiai									
----------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų ir motinų nuomonės apie dainavimo mokyklos veiklą plėtojant berniukų kompetencijas ir sudarant sąlygas joms. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad beveik visais teiginiais tėvų nuomonė yra vienoda ir statistiškai reikšmingai nesiskiria, išskyrus kalbant apie sudaromas sąlygas meninei raiškai ir socialinių įgūdžių ugdymui. Motinų nuomone, berniukams sudaromos labai geros sąlygos meninei raiškai ir ši nuomonė yra statistiškai reikšmingai skirtinga nuo tėvų nuomonės, nes $p \leq 0,05$ (šiuo atveju $p = 0,037$). Tai rodo, kad motinos labiau pastebi vaikų meninius gebėjimus, jos labiau tai vertina ir didžiuojasi vaikų pasiekimas. Motinos dažniau nei tėvai ateina į koncertus ir atlydi į mokyklą bei pasitinka iš jos. Jos dažniau nei tėvai stebi atsiskaitymus ir todėl geriau pastebi vaikų gebėjimų vystymą.

Tačiau tėvai statistiškai reikšmingai daugiau nei motinos mano, kad berniukai dainavimo mokykloje gali laisvai plėtoti savo socialines kompetencijas. Akivaizdu, kad motinoms nėra taip svarbu bendravimo įgūdžiai, kurie labai vertinami tėvų, kurie yra orientuoti į profesinius mokinio pasiekimus ir bendravimo įgūdžių lavinimą. Bendravimas ir kitos socialinės kompetencijos yra labai svarbios kiekvienam šiuolaikiniam žmogui, nes daugelis darbo struktūros atstovų yra nuo jo tiesiogiai priklausomi. Natūralu, kad tėveliai labiau pastebi su socialinėmis kompetencijomis susijusias veiklas.

10 lentelė

Skirtumai tarp respondentų išsilavinimo ir nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukams ugdomas kompetencijas

teiginiai	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštesnysis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
skatinami bendrauti	34	1,12	0,327	29	1,31	0,660	-1,501	61	0,139
sudaromos sąlygos meninei raiškai	34	1,44	0,660	29	1,24	0,636	1,218	61	0,228
ugdo pasitikėjimą savimi	34	1,21	0,410	29	1,48	0,509	-2,391	61	0,020
kelia vaiko savivertę	34	1,21	0,410	29	1,66	0,814	-2,827	61	0,006
ugdomas bendruomeniškumo jausmas	34	1,24	0,431	29	1,21	0,412	,266	61	0,791
padeda orientuotis tarp kultūrinėje veikloje	34	1,29	0,524	29	1,52	0,829	-1,296	61	0,200
padeda kultūrinei integracijai	34	1,44	0,660	29	1,34	0,484	,651	61	0,518
ugdomi socialiniai įgūdžiai	34	1,24	0,606	29	1,31	0,660	-,470	61	0,640

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie dainavimo mokyklos plėtojamas kompetencijas. Rasti du statistiškai reikšmingi skirtumai tarp respondentų, turinčių vidurinės mokyklos išsilavinimą ir tarp tų, kurie turi aukštesnįjį išsilavinimą. Šiuo klausimu galima teigti, kad respondentų nuomonė apie berniukams plėtojamas kompetencijas dainavimo mokykloje daugeliu atveju yra panaši, todėl statistiškai reikšmingai nesiskiria. Kaip jau aptarta anksčiau, daugelis tėvų ir mamų pritaria, kad dainavimo muzikos mokykloje berniukams yra formuojami įvairūs su muzika ir socialiniu gyvenimu susiję gebėjimai bei plėtojamos kompetencijos.

Aukštesnįjį išsilavinimą turintys respondentai kurkas dažniau pažymėjo, kad dainavimo mokykloje berniukams yra ugdomas pasitikėjimas savimi. Daug rečiau taip mano vidurinį išsilavinimą turintys apklaustieji, todėl jų nuomonė nuo aukštesnįjį išsilavinimą turinčių žmonių statistiškai reikšmingai skiriasi (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,020$). Ta pati situacija yra ir vaiko savivertės kėlimo klausimu. Daugelis aukštesnįjį išsilavinimą turinčių respondentų mano, kad vaiko savivertė yra keliama dainuojant. Nuomonės statistiškai reikšmingai skiriasi kai $p \leq 0,05$ (šiuo atveju $p = 0,006$). Galima sakyti, kad aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėveliai ir mamytės labiau pastebi mokykloje teikiamas kokybiškas vaiko savivertės ir pasitikėjimo savimi ugdymo rezultatus.

11 lentelė

Skirtumai tarp respondentų išsilavinimo ir nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukams ugdomas kompetencijas

teiginiai	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
skatinami bendrauti	34	1,12	0,327	90	1,10	0,302	,284	122	0,777
sudaromos sąlygos meninei raiškai	34	1,44	0,660	90	1,22	0,418	2,196	122	0,030
ugdo pasitikėjimą savimi	34	1,21	0,410	90	1,22	0,418	-,195	122	0,846
kelia vaiko savivartę	34	1,21	0,410	90	1,30	0,529	-,936	122	0,351
ugdomas bendruomeniškumo jausmas	34	1,24	0,431	90	1,23	0,498	,020	122	0,984
padeda orientuotis tarp kultūrinėje veikloje	34	1,29	0,524	90	1,31	0,466	-,175	122	0,861
padeda kultūrinei integracijai	34	1,44	0,660	90	1,11	0,316	3,754	122	0,000
ugdomi socialiniai įgūdžiai	34	1,24	0,606	90	1,29	0,525	-,486	122	0,628

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie dainavimo mokyklos plėtojamas kompetencijas. Atlikus tyrimą

tapo aišku, kad yra tik du statistiškai reikšmingi skirtumai tarp vidurinės mokyklos išsilavinimą turinčių respondentų nuomonės ir tų, kurie turi aukštąjį išsilavinimą. Visi kiti teiginiai apie socialines kompetencijas yra apylygiai, o tai rodo, kad visų išsilavinimų tėvai labai panašiai vertina dainavimo mokyklos teikiamas paslaugas ir jų kokybę. Galima sakyti, kad vertinimas yra pozityvus.

Vidurinį išsilavinimą turintys tėvai ir motinos kur kas daugiau mano, kad dainavimo mokykloje sudaromos sąlygos meninei raiškai. Ši nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi nuo aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,030$). Taip pat vidurinį išsilavinimą turintys tėvai ir motinos daugiau mano, kad šioje neformaliojo ugdymo įstaigoje padedama kultūrinei integracijai (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,000$). Galima sakyti, kad vidurinį išsilavinimą turintys respondentai labiau pastebi tam paminėtus privalumus, nei aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai ir motinos.

12 lentelė

Skirtumai tarp respondentų išsilavinimo ir nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukams ugdomas kompetencijas

teiginiai	aukštesnysis išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
skatinami bendrauti	29	1,31	0,660	90	1,10	0,302	2,365	117	0,020
sudaromos sąlygos meninei raiškai	29	1,24	0,636	90	1,22	0,418	,187	117	0,852
ugdo pasitikėjimą savimi	29	1,48	0,509	90	1,22	0,418	2,764	117	0,007
kelia vaiko savivartę	29	1,66	0,814	90	1,30	0,529	2,729	117	0,007
ugdomas bendruomeniškumo jausmas	29	1,21	0,412	90	1,23	0,498	-,258	117	0,797
padeda orientuotis tarp kultūrinėje veikloje	29	1,52	0,829	90	1,31	0,466	1,682	117	0,095
padeda kultūrinei integracijai	29	1,34	0,484	90	1,11	0,316	3,013	117	0,003
ugdomi socialiniai įgūdžiai	29	1,31	0,660	90	1,29	0,525	,179	117	0,858

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie dainavimo mokyklos plėtojamas kompetencijas. Rasti keturi statistiškai reikšmingi skirtumai tarp respondentų, turinčių aukštesnįjį išsilavinimą ir tarp tų, kurie turi aukštąjį išsilavinimą. Šiuo klausimu galima teigti, kad respondentų nuomonė apie berniukams plėtojamas kompetencijas dainavimo mokykloje daugeliu atveju statistiškai reikšmingai skiriasi. Kaip jau aptarta anksčiau, daugelis tėvų ir mamų pritaria, kad dainavimo muzikos mokykloje berniukams yra formuojami įvairūs su muzika ir socialiniu gyvenimu susiję

gebėjimai bei plėtojamos kompetencijos, tačiau tam statistiškai reikšmingai daugiau pritaria aukštesnįjį išsilavinimą turintys respondentai. Minėtą išsilavinimą turintys tėvai ir motinos dažniau akcentavo berniukų dainavimo mokykloje ugdomą pasitikėjimą savimi ir ši nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi nuo aukštąjį išsilavinimą turinčių apklaustųjų (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,007$).

Taip pat panaši situacija įvertintu vaiko savivertės skatinimu – aukštesnį išsilavinimą turinčių ugdytojų statistiškai reikšmingai daugiau mano kad berniukams labai dažnai ugdoma savivertė (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,007$). Tėvai ir motinos mano, kad berniukams lavinamas gebėjimas bendrauti ir ši nuomonė yra kur kas didesnė tų tėvų, kurie turi aukštesnįjį išsilavinimą nei tų, kurie turi aukštąjį išsilavinimą (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,020$). Taip pat nuomonės skiriasi ir pasisakant už kultūrinės kompetencijos plėtojimą – aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai ir motinos labiau akcentuoja šį dalyką (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,003$).

Galima sakyti, kad aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai mažiausiai akcentuoja dainavimo mokykloje vykstančius kompetencijų plėtojimo ir joms kuriamų sąlygų rezultatus. Gal būt manoma, kad ugdymo kokybė ir mokiniuose pastebimi pokyčiai yra savaime suprantami dalykai. Kita vertus, daugelis mokykloje besimokančiųjų tėvų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, užima aukštas pareigas, jie turi plačias galimybes komunuoti su užsienio šalimis, todėl tarpkultūrinė kompetencija jiems nėra tokia svarbi, nes jų vaikai turi galimybę ją plėtoti. Taip pat pastebima, kad labai gerai finansiškai gyvenančių tėvų vaikai yra daugiau savimi pasitikintys, todėl savivertė taip pat mažiau akcentuotina.

13 lentelė

Koreliaciniai ryšiai tarp respondentų lyties, išsilavinimo ir nuomonės apie berniukų ugdomus gebėjimus dainavimo mokykloje

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		lytis	r	1	-,151	,102	,169	-,144	-,054	-,027	,128
	p	,	,062	,212	,037	,076	,505	,738	,115	,398	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
išsilavinimas	r	-,151	1	-,060	-,156	-,036	,008	,003	-,020	-,305	,032
	p	,062	,	,460	,053	,659	,920	,968	,809	,000	,697
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
skatinami bendrauti	r	,102	-,060	1	,368	,553	,425	,348	,414	,383	,224
	p	,212	,460	,	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,005
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153

sudaromos sąlygos meninei raiškai	r	,169	-,156	,368	1	,189	,306	,304	,296	,331	,180
	p	,037	,053	,000	,	,019	,000	,000	,000	,000	,026
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
ugdo pasitikėjimą savimi	r	-,144	-,036	,553	,189	1	,397	,528	,126	,369	,326
	p	,076	,659	,000	,019	,	,000	,000	,122	,000	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
kelia vaiko savivartę	r	-,054	,008	,425	,306	,397	1	,237	,467	,261	,357
	p	,505	,920	,000	,000	,000	,	,003	,000	,001	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
ugdomas bendruomeniškumo jausmas	r	-,027	,003	,348	,304	,528	,237	1	,197	,364	,253
	p	,738	,968	,000	,000	,000	,003	,	,015	,000	,002
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
padeda orientuotis tarp kultūrinėje veikloje	r	,128	-,020	,414	,296	,126	,467	,197	1	,271	,125
	p	,115	,809	,000	,000	,122	,000	,015	,	,001	,123
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
padeda kultūrinei integracijai	r	,069	-,305	,383	,331	,369	,261	,364	,271	1	,328
	p	,398	,000	,000	,000	,000	,001	,000	,001	,	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153
ugdomi socialiniai įgūdžiai	r	-,283	,032	,224	,180	,326	,357	,253	,125	,328	1
	p	,000	,697	,005	,026	,000	,000	,002	,123	,000	,
	N	153	153	153	153	153	153	153	153	153	153

Atlikus koreliacinę analizę paaiškėjo, kad yra statistiškai reikšmingų ryšių tarp daugelio kintamųjų. Tačiau negalima teigti, kad šie ryšiai yra stiprūs. Respondentų požiūris į dainavimo mokykloje ugdomus gebėjimus ir plėtojamas kompetencijas, sudarant jų plėtotei sąlygas, lyties aspektu yra labai panašus, beveik identiškas. Rastas tik vienas statistiškai labai reikšmingas, bet silpnas ir neigiamas ryšys (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = -0,283$) tarp respondentų lyties ir jų požiūrio į ugdomus socialinius įgūdžius „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje. Tėveliai kur kas dažniau galvoja, kad socialinė kompetencija yra plėtojama šioje mokykloje ir toks jų požiūris statistiškai reikšmingai skiriasi nuo motinų požiūrio. Galima sakyti, kad tėvams labiau rūpi vaiko bendravimo įgūdžiai, todėl į juos jie atkreipia daugiau dėmesio nei mamos. Kadangi daugiau statistiškai reikšmingų skirtumų nėra, galima sakyti, kad tėvai ir mamos laikosi panašios nuomonės apie neformaliojo dainavimo įstaigos veiklą plėtojamų kompetencijų atžvilgiu. Kaip jau aptarta aukščiau, respondentų nuomonė yra labai gera apie šioje mokykloje ugdomus gebėjimus ir kompetencijas, nes dažniausiai teigiamus atsakymo variantus pasirinkdavo daugiau nei trys trečdaliai apklaustųjų.

Rastas statistiškai labai reikšmingas (kai $p \leq 0,00$; šiuo atveju $p = 0,000$ $r = - 0,305$), bet silpnas ryšys tarp respondentų išsilavinimo ir požiūrio į kultūrinės integracijos gebėjimų lavinimą berniukų dainavimo mokykloje. Šis ryšys yra silpnas ir neigiamas, rodantis, kad kuo berniukų tėvelių ir mamų išsilavinimas yra mažesnis, tuo jie labiau akcentuoja mokykloje ugdomus kultūrinės integracijos gebėjimus. Tą patvirtina ir aukščiau aptarti duomenys, kurie parodė statistiškai reikšmingus skirtumus tarp vidurinių ir aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų bei tarp aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų. Kadangi ryšys yra silpnas, galima sakyti, kad respondentų nuomonė gali kisti ir ji nėra absoliuti.

Rasta labai daug statistiškai reikšmingų ryšių tarp respondentų požiūrio į mokykloje skatinamą berniukų tarpusavio bendravimą ir bendradarbiavimą bei tarp kitų kintamųjų. Pastebimas labai reikšmingas bet vidutiniškai silpnas ryšys (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,368$) tarp nuomonės, kad dainavimo mokykloje yra ugdomas berniukų bendravimas ir bendradarbiavimas bei tarp nuomonės, kad šioje mokykloje jiems yra sudaromos sąlygos meninei saviraiškai. Ši koreliacija yra teigiama, todėl rodo, kad kuo daugiau tėvams ir motinoms atrodo, kad mokykloje berniukai bendrauja ir bendradarbiauja, tuo jie labiau yra įsitikinę, kad jie turi didesnę galimybę atsiskleisti per saviraišką. Tam tikra prasme tai yra labai teisingas požiūris, nes kai vaikai gerai tarpusavyje sutaria, jie noriai dalyvauja renginiuose, gražiai sugyvena koncertuose ir išvykose, juos vienija bendri tikslai ir jie visada noriai grupėse atlieka užduotis. Galima sakyti, kad gražus bendravimas tarp to paties amžiaus berniukų tarsi paskatina juos visada lankyti užsiėmimus, dainuoti ir siekti gerų dainavimo įgūdžių, todėl bendravimas iš dalies paskatina užsiimti menine raiška.

Taip pat yra statistiškai labai reikšmingas ir vidutiniškai stiprus ryšys (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,553$) tarp respondentų nuomonės, kad berniukai turi sąlygas bendrauti ir tarp nuomonės, kad yra ugdomas pasitikėjimas savimi. Kuo tėvai ir motinos yra labiau įsitikinę, kad bendravimas yra puiki niša berniukams atsiskleisti, kad šioje mokykloje bendravimas yra skatinamas, tuo jie dažniau ir stipriau mano, kad yra ugdomas pasitikėjimas savimi. Galima sakyti, kad berniukai, bendraudami susiranda gerų draugų, atisikleidžia kaip bręstančios asmenybės, suvokia savo padėtį socialiniame rate ir išmoksta priimti savo vaidmenis bendruomenėje. Tokiu būdu jie gerai sugyvena su draugais ir puikiai jaučiasi kolektyvuose. Kai vaikas gerai jaučiasi ir yra laukiamas bendruomenėje, mažesnė tikimybė, kad jis turės kompleksų, todėl keliama vaiko savivertė ir pasitikėjimas savimi, kuris berniukams yra labai svarbus.

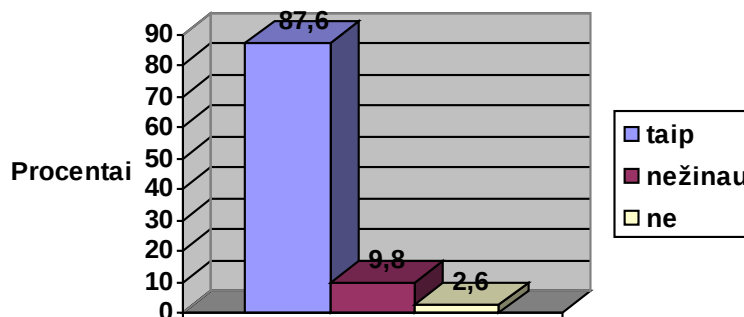
Rastas toks pat labai statistiškai reikšmingas ryšys tarp respondentų nuomonės, kad dainavimo mokykloje berniukams sudaromos sąlygos bendrauti ir tarp nuomonės kad šioje mokykloje jie turi galimybę kelti savo savivertę (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,425$).

Vaiko savivertė yra labai susijusi su pasitikėjimu savimi, todėl galima paaiškinti tėvų nuomonę, kad kuo daugiau bendraujama su draugais, tuo berniukai geriau jaučiasi, labiau pasitiki savimi ir kelia savo savivertę, kuri yra labai reikšminga bręstančiam vaikui. Aukštas savęs vertinimas yra tarsi garantas nuo įvairiausių kompleksų, kurie kamuoja paauglius, jei jų savivertė yra maža. Taip pat manoma, kad aukšta savivertė ir pasitikėjimas savimi užkerta kelią nusikalstamumui ir tarnauja tarsi prevencija. Kai vaikas savimi pasitiki, jam nėra reikalo ieškoti būdų, kaip atkreipti į save dėmesį ir gauti kuo daugiau liaupsų iš aplinkos.

Rastas statistiškai labai reikšmingas ir vidutiniškai silpnas ryšys tarp respondentų nuomonės, jog yra ugdomas bendravimas ir nuomonės, kad ugdomas bendruomeniškumo jausmas (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,348$). Tokia tėvų nuomonė yra visiškai pagrįsta ir teisinga, nes kuo daugiau berniukai bendrauja tarpusavyje, tuo daugiau saitų juos jungia – panašūs interesai, paslaptys, žaidimai, domėjimasis ir vieningas tikslas gerai dainuoti. Bendruomeniškumas dainavimo mokykloje yra išskirtinis bruožas, nes daugelis berniukų gerai sugyvena tarpusavyje, turi daug draugų ir vieni kitiems padeda, jei to reikia.

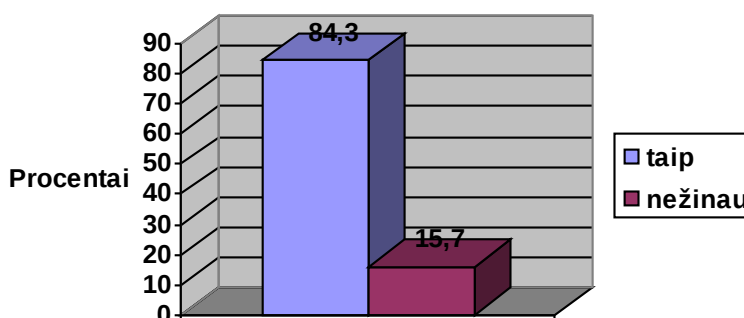
Taip pat rasti statistiškai labai reikšmingi ir vidutiniškai silpni ryšiai tarp respondentų nuomonės apie dainavimo mokykloje ugdomą bendravimą ir pagalbos orientuojantis kultūrinėje veikloje (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,414$) bei tarp kultūrinėje integracijoje (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,383$). Koreliaciniai ryšiai rodo, kad tėvų nuomonė yra susijusi su daugeliu veiksnių, kurie turi įtakos mokinių tarpusavio bendravimui. Kadangi vaikai gerai sugyvena tarpusavyje, jie sutaria kelionėse, gražiai bendrauja, jiems yra smagu, patiria įvairių išpūdžių, todėl labai gerai jaučiasi ir yra patenkinti tiek koncertuodami Lietuvoje, tiek užsienyje. Taip pat tėvai mano, kad siejasi mokinių bendravimo įgūdžiai ir jų socialinė kompetencija (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,005$, $r = 0,224$). Rastas statistiškai reikšmingas ir silpnas ryšys, kuris yra teigiamas, todėl rodo sietinumą tarp pozityvios respondentų nuomonės. Apklaustieji įsitikinę, kad berniukams lavinami gebėjimai labai susiję su bendravimu šioje mokykloje tarp bendraamžių ir vyresnių berniukų, kai dainuojama chore. Tai teikia patirties bendraujant su įvairaus amžiaus berniukais ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje.

Toliau lentelėje regimi statistiškai reikšmingi ryšiai kartojasi tarp įvairių nuomonės veiksnių, todėl juos aptarinėti kelis kartus nėra prasminga. Galima sakyti, kad tėvų ir motinų nuomonė yra labai pozityvi įvairių kompetencijų formavimo atžvilgiu. Jei respondentai mano, kad lavinamas gebėjimas bendrauti, tai šis gebėjimas su kitomis kompetencijomis siejamas koreliacijomis. Taip pat būdingi koreliaciniai ryšiai tarp visų kitų lentelėje išvardintų kompetencijų ir sąlygų joms ugdyti sudarymo – vadinasi, kuo daugiau vaikai dainuoja, bendrauja tarpusavyje, keliauja, tuo daugiau įvairių kompetencijų jie įgyja.

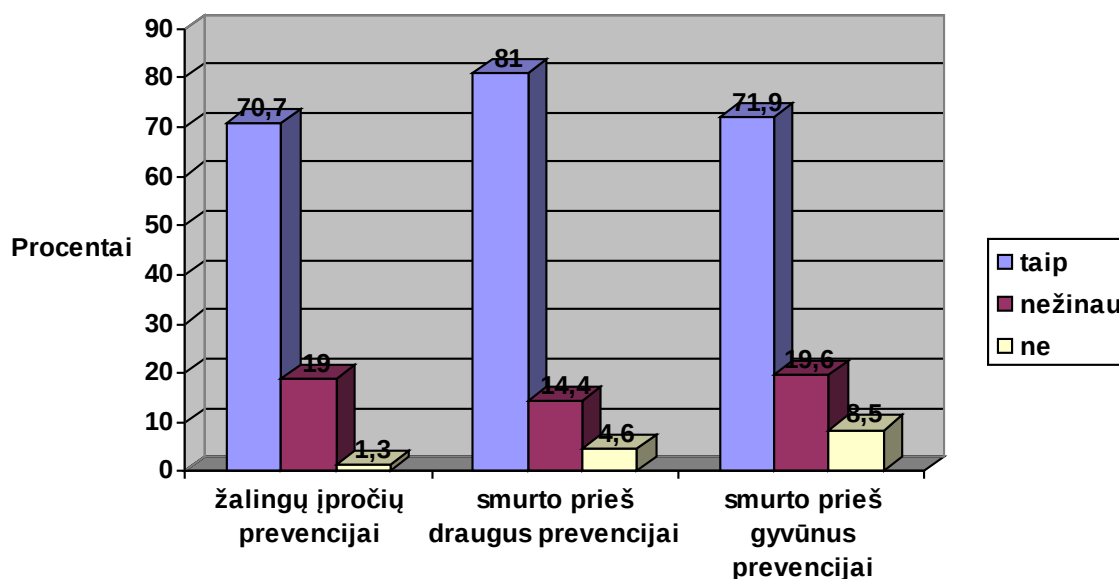
24 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje sudaromos sąlygos prasmingam užimtumui

Tėvų buvo teirautasi, ar sudaromos sąlygos prasmingam užimtumui po pamokinių metų „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos tradicijose. Daugiausiai tėvų pažymėjo, kad šios mokyklos berniukų dainavimo mokykloje yra reikiamos sąlygos prasmingam užimtumui. Tai parodo tėvų nuomonę, kad prasmingas jų vaikų užimtumas, kuris tiesiogine prasme saugo nuo žalingų įpročių ir neigiamos bendraamžių įtakos, yra pastebėtas ir vertinamas kaip privalumas.

25 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje ugdomos vertybės

Respondentų nuomone dainavimo mokykloje berniukai yra ugdomi vertybių pagrindu. Taip mano daugiau kaip trys trečdaliai apklaustųjų. Tai rodo, kad tėvai pastebi, kad neformalaus ugdymo institucijoje yra sudaromos sąlygos berniukų vertybėms formuotis, kas yra labai svarbu šiuolaikiniam žmogui, kuris dažniau bendrauja su kompiuteriu nei žmonėmis. Taip vaikai yra ruošiami gyvenimui, būti gerais, dorais ir sąžiningais žmonėmis, suvokiančiais ir įvertinančiais meno galią bei poveikį žmogaus asmenybės vystymuisi.

26 pav. Dainavimas „Dagilėlio“ mokykloje turi reikšmės ankstyvajai prevencijai

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kokią reikšmę turi dainavimas „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje, kaip prevencinė veikla. Atlikus tyrimą tapo aišku, kad respondentų atsakymai pasiskirstė labai panašiai. 70,7 procentai tiriamųjų mano, jog dainavimo mokykloje jų vaikams yra sudaromos sąlygos žalingų įpročių prevencijai. Galima sakyti, kad tėvai yra teisūs, nes kuo daugiau vaikas yra užimtas, tuo mažiau laiko lieka užsiimti neleistina ir į blogį linkusia veikla. Dar daugiau tėvelių ir motinų pritaria nuomonei, kad dainavimo mokykloje yra saugoma nuo smurto prieš draugus. Neabejotinai, berniukai gerai sutaria su savo draugais, todėl puoselėjamos geros emocijos ir šilti jausmai, niekam nekyla noras smurtauti. Jei mokiniai neturi draugų bendrojo lavinimo mokykloje, jie jų turi šioje dainavimo mokykloje, todėl bendravimo poreikis yra kompensuojamas. Taip pat daugiau nei trys trečdaliai respondentų mano, kad dainavimas „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje apsaugo nuo smurto prieš gyvūnus. Mokymasis menų yra orientuotas į gamtos, meno ir žmogaus sukurtų kūrinių grožio pajautimą ir puoselėjimą, todėl visa berniukų energija nukreipiama grožio bei estetiko paieškai, natūralu, kad nekyla poreikis smurtauti.

14 lentelė

Skirtumai tarp tėvų ir mamų nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos reikšmę ankstyvajai prevencijai

teiginiai	tėvai			mamos			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
sudaromos sąlygos prasmingam užimtumui	40	1,20	0,464	113	1,13	0,412	,858	151	0,392
ugdomos vertybės	40	1,18	0,385	113	1,15	0,359	,365	151	0,716
turi reikšmės žalingų įpročių prevencijai	40	1,20	0,464	113	1,22	0,438	-,260	151	0,796

turi reikšmės smurto prieš draugus prevencijai	40	1,15	0,362	113	1,27	0,567	-1,203	151	0,231
turi reikšmės smurto prieš gyvūnus prevencijai	40	1,30	0,608	113	1,39	0,647	-,763	151	0,447

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų ir motinų nuomonės apie dainavimo mokyklos veiklą formuojant ankstyvąją prevenciją. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad visais teiginiais tėvų nuomonė yra vienoda ir statistiškai reikšmingai nesiskiria. Visų respondentų nuomone, dainavimo mokykloje berniukai yra saugomi nuo žalingų įpročių, skatinami nesmurtauti prie savo draugus ir prieš gyvūnus. Tokia nuomonė ir skirtumų tarp jų nebuvimas rodo, kad ir tėvai ir motinos yra vieningos nuomonės, todėl, galima sakyti, kad šioje mokykloje berniukams yra perteikiamas pozityvus elgesio modelis.

15 lentelė

Skirtumai tarp respondentų išsilavinimo ir nuomonės apie „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje berniukams ugdomas kompetencijas

teiginiai	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštesnysis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
sudaromos sąlygos prasmingam užimtumui	34	1,15	0,436	29	1,14	0,351	,090	61	0,928
ugdomos vertybės	34	1,15	0,359	29	1,10	0,310	,511	61	0,611
turi reikšmės žalingų įpročių prevencijai	34	1,35	0,544	29	1,17	0,384	1,496	61	0,140
turi reikšmės smurto prieš draugus prevencijai	34	1,44	0,786	29	1,14	0,351	1,919	61	0,060
turi reikšmės smurto prieš gyvūnus prevencijai	34	1,76	0,781	29	1,17	0,384	3,716	61	,000
teiginiai	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
sudaromos sąlygos prasmingam užimtumui	34	1,15	0,436	90	1,16	0,447	-,095	122	0,924
ugdomos vertybės	34	1,15	0,359	90	1,18	0,384	-,404	122	0,687
turi reikšmės žalingų įpročių prevencijai	34	1,35	0,544	90	1,18	0,413	1,925	122	0,057
turi reikšmės smurto prieš draugus prevencijai	34	1,44	0,786	90	1,19	0,421	2,302	122	0,023
turi reikšmės smurto prieš gyvūnus prevencijai	34	1,76	0,781	90	1,28	0,581	3,772	122	0,000

teiginiai	aukštesnysis išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
sudaromos sąlygos prasmingam užimtumui	29	1,14	0,351	90	1,16	0,447	-,194	117	0,847
ugdamos vertybės	29	1,10	0,310	90	1,18	0,384	-,946	117	0,346
turi reikšmės žalingų įpročių prevencijai	29	1,17	0,384	90	1,18	0,413	-,062	117	0,951
turi reikšmės smurto prieš draugus prevencijai	29	1,14	0,351	90	1,19	0,421	-,589	117	0,557
turi reikšmės smurto prieš gyvūnus prevencijai	29	1,17	0,384	90	1,28	0,581	-,913	117	0,363

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie dainavimo mokyklos veiklą ankstyvosios prevencijos atžvilgiu. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp respondentų, turinčių vidurinės mokyklos išsilavinimą ir tarp tų, kurie turi aukštesnį išsilavinimą, beveik nėra. Rastas tik vienas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp nuomonės, kad berniukų dainavimo mokykloje yra skatinama nesmurtauti. Vidurinį išsilavinimą turintys tėveliai ir motinos yra daugiau linkę manyti, kad šioje mokykloje jų vaikai yra skatinami nesmurtauti prieš gyvūnus (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,000$).

Rasti du statistiškai reikšmingi skirtumai tarp apklaustųjų nuomonės apie dainavimo mokyklos reikšmę smurto prieš draugus prevencijai (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,023$) ir smurto prieš gyvūnus prevencijai (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,000$). Respondentai, turintys vidurinį išsilavinimą yra labiau linkę manyti, kad berniukams formuojami stiprūs pozityvūs jausmai ir teisingos vertybės, kurios atsiskleidžia kaip prevencinė priemonė prieš smurtą. Ši nuomonė statistiškai reikšmingai skiriasi nuo tų, kurie turi aukštą išsilavinimą. Tai galima paaiškinti tuo, kad vidurinį išsilavinimą turintys tėveliai ir mamos galbūt daugiau atkreipia dėmesį į neformalios dainavimo įstaigos privalumus ir prasmingą vaikų užimtumą, kuris ir apsaugo nuo žalingų veiksmų ir smurto.

Panaši situacija yra ir tarp respondentų, kurie yra baigę aukštąją mokyklą ir tų, kurie turi aukštesnį išsilavinimą. Tai rodo, kad respondentų nuomonė statistiškai reikšmingai nesiskiria. Šiuo klausimu galima teigti, kad respondentų nuomonė apie berniukams vykdomą prevencinę veiklą dainavimo mokykloje yra panaši, todėl statistiškai reikšmingai nesiskiria. Kaip jau aptarta anksčiau, daugelis tėvų ir mamų pritaria, kad dainavimo muzikos mokykloje berniukams yra formuojami įvairūs su muzika ir socialiniu gyvenimu susiję gebėjimai, kurie labai siejasi su prevencija, nes kuo daugiau vaikai užsiėmę, tuo jie atidžiau ir moraliau vertina gerus žmogaus tarpusavio santykius.

Koreliaciniai ryšiai tarp respondentų lyties, išsilavinimo ir nuomonės apie prevencinę veiklą berniukų dainavimo mokykloje

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6	7
		lytis	r	1	-,151	-,070	-,030	,021
	p	,	,062	,392	,716	,796	,231	,447
	N	153	153	153	153	153	153	153
išsilavinimas	r	-,151	1	,011	,048	-,145	-,170	-,269
	p	,062	,	,894	,552	,073	,035	,001
	N	153	153	153	153	153	153	153
sudaromos sąlygos prasmingam užimtumui	r	-,070	,011	1	,228	,350	,077	,233
	p	,392	,894	,	,005	,000	,347	,004
	N	153	153	153	153	153	153	153
ugdomos vertybės	r	-,030	,048	,228	1	,033	,495	,119
	p	,716	,552	,005	,	,681	,000	,141
	N	153	153	153	153	153	153	153
turi reikšmės žalingų įpročių prevencijai	r	,021	-,145	,350	,033	1	,262	,488
	p	,796	,073	,000	,681	,	,001	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153
turi reikšmės smurto prieš draugus prevencijai	r	,097	-,170	,077	,495	,262	1	,551
	p	,231	,035	,347	,000	,001	,	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153
turi reikšmės smurto prieš gyvūnus prevencijai	r	,062	-,269	,233	,119	,488	,551	1
	p	,447	,001	,004	,141	,000	,000	,
	N	153	153	153	153	153	153	153

Atlikus koreliacinę analizę paaiškėjo, kad yra statistiškai reikšmingų ryšių tarp daugelio kintamųjų. Tačiau negalima teigti, kad šie ryšiai yra stiprūs. Respondentų požiūris į dainavimo mokykloje ugdomus gebėjimus, sudarant sąlygas prevencinei veikla, lyties aspektu yra labai panašus, beveik identiškas. Galima sakyti, kad tėvai ir mamos laikosi panašios nuomonės apie neformaliojo dainavimo įstaigos veiklą ankstyvosios prevencijos atžvilgiu. Kaip jau aptarta aukščiau, respondentų nuomonė yra labai gera apie šioje mokykloje ugdomus gebėjimus ir kompetencijas bei apie viso to įtaka mokinių vertybėms, pozityviam požiūriui bei prevencinei veiklai, nes dažniausiai teigiamus atsakymo variantus pasirinkdavo daugiau nei trys trečdaliai apklaustųjų.

Rasti du statistiškai reikšmingi (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,035$ $r = - 0,170$), bet silpnas ryšys tarp respondentų išsilavinimo ir požiūrio į berniukų dainavimo mokyklos reikšmę smurto prieš draugus prevencijai. Šis ryšys yra silpnas ir neigiamas, rodantis, kad kuo berniukų

tėvelių ir mamų išsilavinimas yra mažesnis, tuo jie labiau akcentuoja mokyklos įtaką prevencinei veiklai. Tą patvirtina ir aukščiau aptarti duomenys, kurie parodė statistiškai reikšmingus skirtumus tarp vidurinių ir aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų. Kadangi ryšys yra silpnas, galima sakyti, kad respondentų nuomonė gali kisti ir ji nėra absoliuti. Taip pat yra statistiškai reikšmingas, bet silpnas neigiamas ryšys tarp respondentų išsilavinimo ir jų požiūrio į dainavimo mokyklos įtaką smurto prieš gyvūnus prevencijai (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,001$ $r = -0,269$). Kuo berniukų tėvelių ir mamų išsilavinimas yra mažesnis, tuo jie labiau akcentuoja mokyklos įtaką smurto prieš gyvūnus prevencijai.

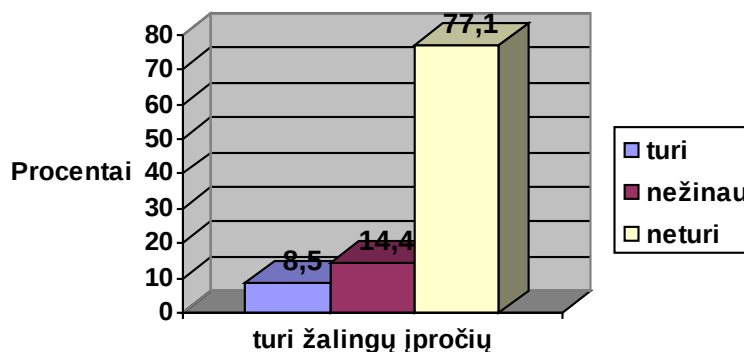
Rasta labai daug statistiškai reikšmingų ryšių tarp respondentų požiūrio į mokykloje ugdomas vertybes ir sudaromas sąlygas prasmingam užimtumui. Pastebimas reikšmingas, bet silpnas ryšys (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,005$, $r = 0,228$) tarp minėtų veiksmų. Ši koreliacija yra teigiama, todėl rodo, kad kuo daugiau tėvams ir motinoms atrodo, kad mokykloje berniukams diegiamos vertybės, tuo jie labiau yra įsitikinę, kad berniukai turi didesnę galimybę prasmingam laiko praleidimui per saviraišką. Tai yra labai teisingas požiūris, nes kai vaikai po pamokinėje veikloje yra prasmingai užimti, jie išmoksta daug naudingų dalykų ne tik žinių lygyje, bet ir bendravimo kultūros bei teigiamo elgesio požiūriu.

Taip pat tėvai ir motinos mano, kad kuo daugiau vaikai labiau užimti prasminga šios mokyklos dainavimo veikla, tuo berniukai mažiau siekia rūkyti, gerti ir vartoti narkotikus (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,350$). Galima sakyti, kad tėvai mano, jog berniukai prasminga veikla domisi ir neturi nei laiko, nei poreikio žalingiems įpročiams. Ta pati situacija yra ir požiūrio į prasmigos veiklos šioje mokykloje sąsajos su prevencija prieš smurtą gyvūnams (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,004$, $r = 0,233$). Tai rodo, kad tėvai ir motinos mano, kad kuo daugiau vaikai prasmingai užimti, jiems nebereikia smurtauti prieš gyvūnus ir domėtis žalingais įpročiais.

Pastebimas labai reikšmingas, bet vidutiniškas ryšys (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,495$) tarp tėvų nuomonės, kad dainavimo mokykloje yra skatinamos ir ugdomos vertybės ir veiksnio, rodančio, kad dainavimo mokykla turi reikšmės prevencijai prieš draugus. Ši koreliacija yra teigiama, todėl rodo, kad kuo daugiau tėvams ir motinoms atrodo, kad mokykloje berniukams diegiamos vertybės, tuo jie labiau yra įsitikinę, kad berniukai turi didesnę galimybę nesmurtauti prieš draugus. Tai galima paaiškinti tuo, kad vertybės skatina gražiai sutarti su draugais, o ne smurtauti prieš juos.

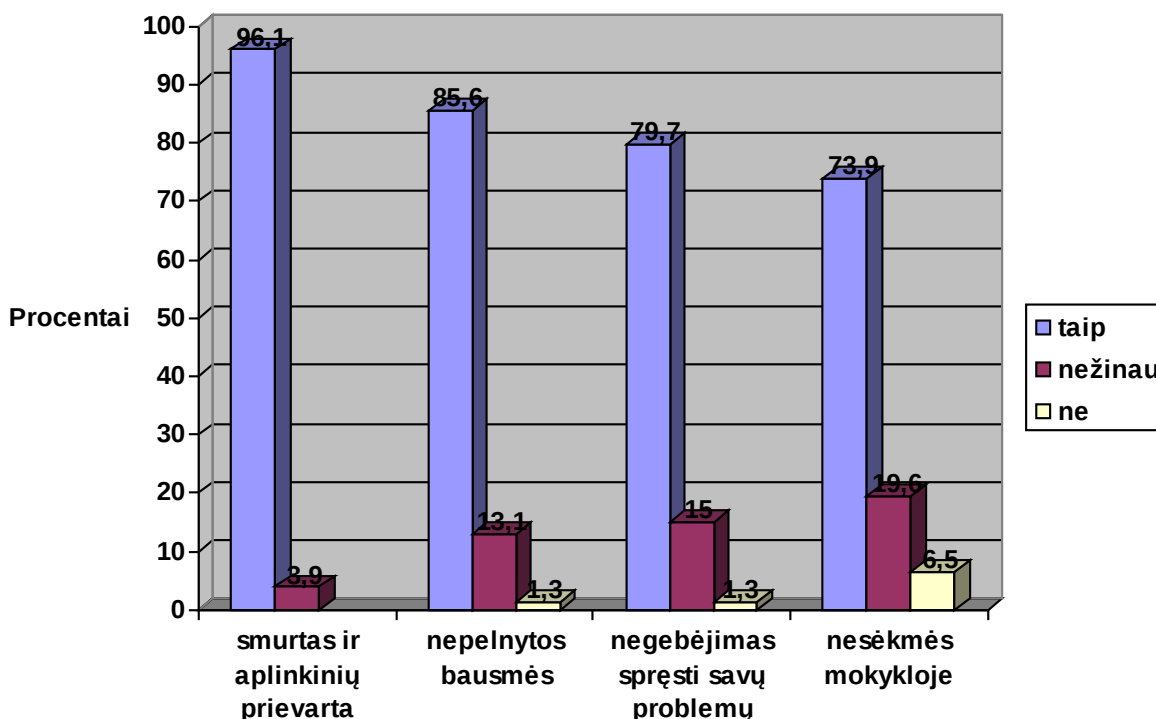
Kiti rasti statistiškai reikšmingi ryšiai rodo, kad tėvų nuomonės labai susisieja, kai kalbama apie dainavimo mokyklos įtaką prevencinei veiklai prieš draugus ir prevenciją prieš žalingus įpročius (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,001$, $r = 0,262$), prevencinei veiklai prieš gyvūnus ir prevencinei veiklai prieš žalingus įpročius (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r =$

0,488). Taip pat yra statistiškai reikšmingas ryšys tarp tėvų ir motinų nuomonės, kad dainavimo mokyklos veikla turi įtakos prevencijai prieš draugus ir prevencijai prieš gyvūnus (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,551$). Visi šie ryšiai rodo, kad respondentai yra įsitikinę, kad dainavimo mokykloje jų vaikai yra ugdomi pozityvių vertybių, teigiamo elgesio ir visapusiškai yra saugomi nuo žalingų įpročių bei smurto.

27 pav. Tėvų nuomonė apie jų vaikų žalingus įpročius

Kaip matoma iš paveikslo, daugelis tėvų mano, kad jų vaikai neturi žalingų įpročių. Tai visiškai tikėtina, kadangi vaikai yra dar pradinukai, todėl žalingų įpročių jie tikrai neturėtų turėti.

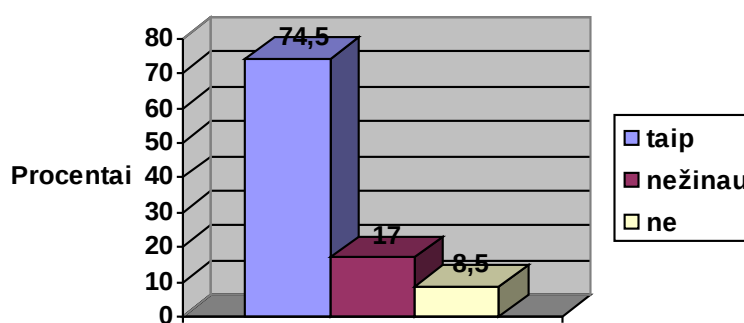

28 pav. Žalingus įpročius skatinantys veiksniai

Tėvų buvo teirautasi apie tai, kas skatina vaikų žalingus įpročius ir nusikalstamumą. Daugelio respondentų nuomone, tokius veiksmus skatina aplinkinių smurtas ir prievarta (96,1

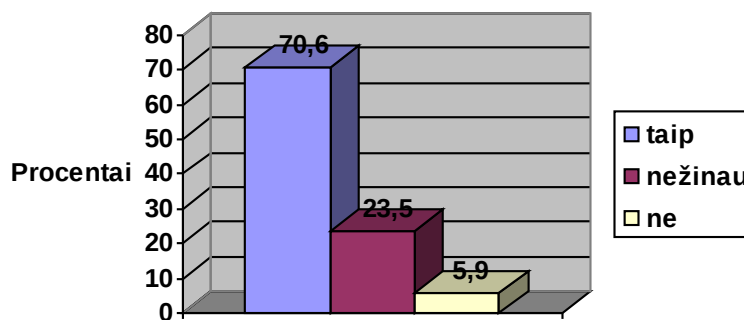
procentas). Šiek tiek mažiau tėvų mano, kad nepelnytos bausmės skatina žalingus įpročius (85,6 procentai). Tai rodo, kad tėvai atkreipia dėmesį į nepelnytas bausmes ir siekia vaikus bausti labai saikingai.

Tėvai pritaria nuomonei, kad nesugebėjimas spręsti savo problemų sąlygoja mokinių žalingus įpročius ir nusikaltimus (taip manančių yra 79,7 procentai). Taip pat tėvai pritaria, kad nesėkmės mokykloje gali įtakoti žalingus įpročius. Tai rodo, kad tėvai mano, jog nepilnavertiškumas ir nesėkmės bendraujant su draugais, blogi pažymiai gali paskatinti mokinius į kitas veiklas, kuriose jie ieškotų paramos ir saviraiškos. Dažniausiai tokie vaikai susiranda draugų ir grupėje išbando alkoholį, rūkymą ir prisigalvoja įvairiausių negerų dalykų.

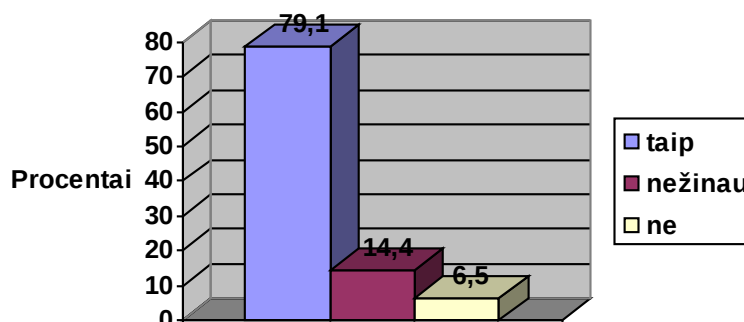
29 pav. Žalingus įpročius skatina šeimos ekonominės ir socialinės sąlygos

Daugelis tėvų mano, kad žalingus įpročius skatina blogos ekonominės ir socialinės šeimos sąlygos. Praktika rodo, kad asocialių šeimų vaikai kur kas dažniau įklimpsta į blogų draugų ratą. Asocialiose šeimose vaikai dažnai būna neprižiūrimi, jie turi daug laisvo laiko. Kai vaikai regi nepriteklių, daug ko negauna vien dėl to, kad jų tėvai neturi pinigų. Pinigų neturėjimas dažnai sąlygoja suaugusiųjų depresiją, jie dažnai vartoja alkoholį, todėl vaikai, matydami tokį elgesį, naudojami juo kaip pavyzdžiu.

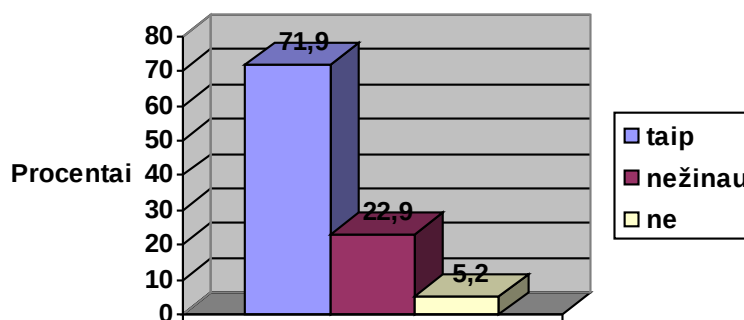
30 pav. Žalingus įpročius skatina siekių neturėjimas

70,6 procentai tėvų mano, kad žalingus įpročius gali skatinti ir siekių neturėjimas. Kuomet vaikai neturi siekių, jie neturi tikslų ir priemonių jų siekti: nesistengia, neieško būdų, kaip pasiekti tikslus.

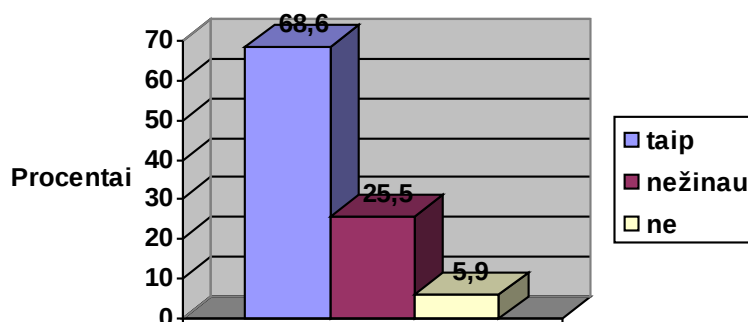
31 pav. Žalingus įpročius skatina vaikų ir tėvų susvetimėjimas

Daugelis tėvų mano, kad jų vaikus gali pastūmėti žalingiems įpročiams tėvų ir vaikų susvetimėjimas. Kuomet tėvai yra užsiėmę savo reikalais ir mažai domisi bei retai kontroliuoja savo vaikų užimtumą, jie nepastebi, kaip vaikai mąsto, kur jie eina, ką veikia. Natūralu, kad tėvų dėmesio stokojantys vaikai ieško to dėmesio kitur ir dažnai pradeda lankytis blogą įtaką darančių vaikų draugijose.

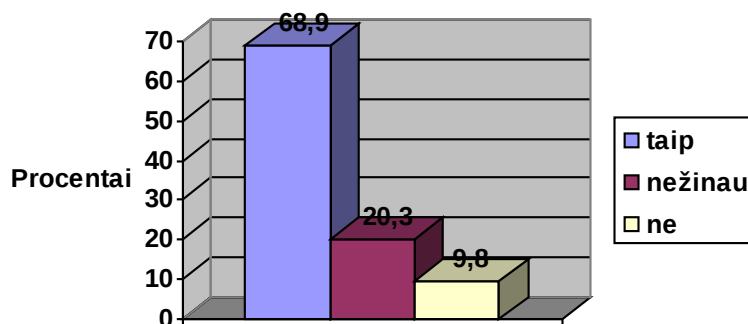
32 pav. Žalingus įpročius skatina tradicinių šeimos vertybių kaita

Tėvai pritaria nuomonei, kad žalingus įpročius ir nusikalstamumą gali skatinti tradicinių šeimos vertybių kaita. Kadangi vaikai dažnai žiūri televizorių, jie mėgsta įvairias laidas ir filmus, kuriuose perteikiamos modernios šeimos vertybės, kuriose nėra griežtų taisyklių vaikams, taip pat nėra ir bausmių. Manoma, kad tokia įtaka gali didėti, nes emigruojant vienam iš tėvų, vaikai nebeturi realaus ir gero šeimos pavyzdžio.

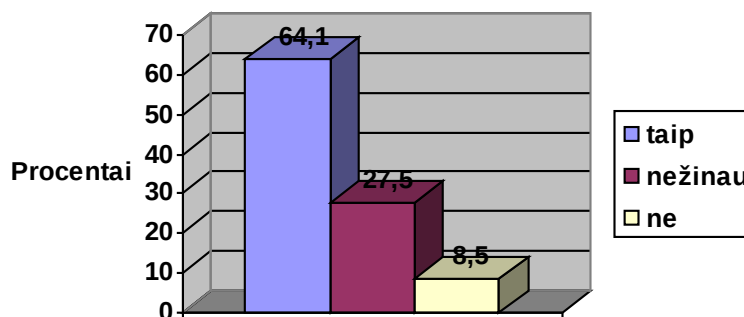
33 pav. Žalingus įpročius skatina silpna neformali veikla

Tėvų buvo teirautasi, ar gali silpna neformalios veiklos pasiūla įtakoti vaikų žalingus įpročius. 68,6 procentai tiriamųjų atsakė, kad tikrai gali. Tokia nuomonė yra labai sviri ir pagrįsta, nes kai vaikai neturi tikslo, jie ieško prasmės blogus veiksmus skatinančioje veikloje ir stipriai atsilieka nuo savo bendraamžių. „Dagilėlio“ dainavimo mokykloje kaip tik ir lankosi tie vaikai, kurių tėvai yra visapusiškai suinteresuoti vaikų po pamokiniu užimtumu, nes jie mano, kad tokiu būdu galima apsaugoti savo vaikus nuo blogos įtakos. Tačiau, jei vaikas nenori dainuoti, jam tenka rinktis galima tik iš kelių kitos pakraipos mokyklų.

34 pav. Žalingus įpročius skatina nepakankami socialiniai įgūdžiai

Daugelis tėvų mano, kad žalingus įpročius skatina nepakankami socialiniai įgūdžiai. Praktika rodo, kad uždari vaikai, nelinkę bendrauti, nesugebantys susirasti draugų, dažnai paguodos ieško blogų draugų kompanijose ir linksta į žalingus įpročius.

35 pav. Žalingus įpročius skatina visuomenės pokyčiai

Tėvų buvo teirautasi, ar gali visuomenės pokyčiai įtakoti vaikų žalingus įpročius. 64,1 procentai tiriamųjų atsakė, kad tikrai gali. Tokia nuomonė yra labai sviri ir pagrįsta, nes vaikai dažnai žiūri televizorių, per kurį perteikiamos vulgarios amerikietiškos vertybės, kurios neturi nieko bendro su normaliu gyvenimu ir normalios šeimos įvaizdžiu. Tai rodo, kad nuolatinė imigracija, vienišos šeimos, per didelė laisvė vaikams skatina žalingus įpročius mokiniams.

17 lentelė

Skirtumai tarp tėvų ir mamų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina žalingus įpročius ir nusikalstamumą

teiginiai	tėvai			mamos			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
smurtas ir aplinkinių prievarta	40	1,02	0,158	113	1,04	0,207	-,536	151	0,593
nepelnytos bausmės	40	1,13	0,335	113	1,17	0,421	-,586	151	0,559
negebėjimas spręsti kasdienių problemų	40	1,13	0,335	113	1,30	0,596	-1,768	151	0,079
nesėkmės mokykloje	40	1,30	0,564	113	1,34	0,607	-,331	151	0,741
vaikų neužimtumas	40	1,25	0,439	113	1,37	0,684	-1,050	151	0,295
šėimos ekonominės ir socialinės sąlygos	40	1,30	0,516	113	1,37	0,615	-,659	151	0,511
vaikų ir tėvų susvetimėjimas	40	1,25	0,439	113	1,28	0,619	-,312	151	0,755
tradicinių šėimos vertybių kaita	40	1,27	0,506	113	1,35	0,596	-,747	151	0,456
šėimos, kaip socializacijos institucijos, ugdomosios funkcijos problemos	40	1,23	0,423	113	1,36	0,628	-1,288	151	0,200
neformalaus ugdymo pasiūlos problema	40	1,45	0,639	113	1,35	0,579	,958	151	0,340
nepakankami socialiniai įgūdžiai	40	1,38	0,628	113	1,41	0,677	-,262	151	0,793

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų ir motinų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina nepilnamečių žalingus įpročius ir nusikalstamumą. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad visais teiginiais tėvų nuomonė yra vienoda ir statistiškai reikšmingai nesiskiria. Tokia nuomonė ir skirtumų tarp jų nebuvimas rodo, kad ir tėvai ir motinos yra vieningos nuomonės, todėl, galima sakyti, kad anksčiau aptarti veiksniai vienodai svarbūs ir motinų ir tėvų nuomone.

18 lentelė

Skirtumai tarp vidurinių ir aukštesnįjį išsilavinimą turinčių respondentų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina žalingus įpročius ir nusikalstamumą

teiginiai	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštesnysis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
smurtas ir aplinkinių prievarta	34	1,12	,327	29	1,03	,186	1,212	61	0,230
nepelnytos bausmės	34	1,24	,554	29	1,14	,351	,817	61	0,417
negebėjimas spręsti kasdienių problemų	34	1,29	,524	29	1,45	,736	-,968	61	0,337
nesėkmės mokykloje	34	1,24	,654	29	1,48	,634	-1,518	61	0,134
vaikų neužimtumas	34	1,41	,609	29	1,10	,310	2,466	61	0,016
šėimos ekonominės ir socialinės sąlygos	34	1,32	,475	29	1,38	,561	-,427	61	0,671
vaikų ir tėvų susvetimėjimas	34	1,12	,327	29	1,45	,686	-2,500	61	0,015
tradicinių šėimos vertybių kaita	34	1,35	,597	29	1,38	,494	-,189	61	0,851
šėimos, kaip socializacijos institucijos, ugdomosios funkcijos problemos	34	1,15	,359	29	1,34	,484	-1,858	61	0,068
neformalaus ugdymo pasiūlos problema	34	1,41	,657	29	1,48	,509	-,473	61	0,638
nepakankami socialiniai įgūdžiai	34	1,50	,749	29	1,34	,553	,922	61	0,360

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina nepilnamečių žalingus įpročius ir nusikalstamumą.. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp respondentų, turinčių vidurinės mokyklos išsilavinimą ir tarp tų, kurie turi aukštesnįjį išsilavinimą, beveik nėra. Rasti tik keli statistiškai reikšmingi skirtumai tarp nuomonės, kad vaikų neužimtumas labai skatina žalingus nepilnamečių įpročius ir nusikalstamumą (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,016$). Tėvai, turintys vidurinį išsilavinimą šiam veiksmui pritaria kur kas labiau, nei tėvai, turintys aukštesnįjį išsilavinimą. Tačiau aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai kur kas labiau mano, kad vaikus žalingiems įpročiams paskatina vaikų ir tėvų susvetimėjimas (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,015$).

Skirtumai tarp vidurinių ir aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina žalingus įpročius ir nusikalstamumą

teiginiai	vidurinės mokyklos išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
smurtas ir aplinkinių prievarta	34	1,12	,327	90	1,01	,105	2,750	122	0,007
nepelnytos bausmės	34	1,24	,554	90	1,13	,342	1,235	122	0,219
negebėjimas spręsti kasdienių problemų	34	1,29	,524	90	1,18	,464	1,202	122	0,232
nesėkmės mokykloje	34	1,24	,654	90	1,31	,554	-,646	122	0,519
vaikų neužimtumas	34	1,41	,609	90	1,39	,698	,168	122	0,867
šeimoms ekonominės ir socialinės sąlygos	34	1,32	,475	90	1,36	,641	-,265	122	0,792
vaikų ir tėvų susvetimėjimas	34	1,12	,327	90	1,28	,600	-1,473	122	0,143
tradicinių šeimos vertybių kaita	34	1,35	,597	90	1,31	,593	,350	122	0,727
šeimos, kaip socializacijos institucijos, ugdomosios funkcijos problemos	34	1,15	,359	90	1,39	,665	-2,008	122	0,047
neformalaus ugdymo pasiūlos problema	34	1,41	,657	90	1,32	,596	,725	122	0,470
nepakankami socialiniai įgūdžiai	34	1,50	,749	90	1,38	,663	,883	122	0,379

Rasti du statistiškai reikšmingi skirtumai tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina nepilnamečių žalingus įpročius ir nusikalstamumą. Tėvai, turintys vidurinės mokyklos išsilavinimą labiau mano, kad smurtas ir aplinkinių prievarta skatina žalingus įpročius (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,007$) nei tėvai, turintys aukštąjį išsilavinimą. Akivaizdu, kad į tokį veiksnių labiau dėmesį atkreipia bendrąjį išsilavinimą turintys tėvai.

Respondentai, turintys aukštąjį išsilavinimą yra labiau linkę manyti, kad šeimos ugdomosios funkcijos problemos, kurios neigiamai veikia vaikus ir juos skatina rūkyti, vartoti alkoholį ir vykdyti nusikaltimus. Tai rodo, kad tėvai mano, jog šeimos įtaka vaikų elgesiui turi labai didelę įtaką. Neabejotinai, aukštosiose mokyklose tėvai turėjo labai daug su socializacija susijusių disciplinų, todėl gal būt plačiau linkę akcentuoti šeimos atsakomybę už atžalų veiksmų ir žalingų įpročių prevenciją.

Skirtumai tarp aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina žalingus įpročius ir nusikalstamumą

teiginiai	aukštesnysis išsilavinimas			aukštasis išsilavinimas			t - testas		
	N	Mean	σ	N	Mean	σ	t	df	p
smurtas ir aplinkinių prievarta	29	1,03	,186	90	1,01	,105	,847	117	0,399
nepelnytos bausmės	29	1,14	,351	90	1,13	,342	,063	117	0,950
negebėjimas spręsti kasdienių problemų	29	1,45	,736	90	1,18	,464	2,339	117	0,021
nesėkmės mokykloje	29	1,48	,634	90	1,31	,554	1,401	117	0,164
vaikų neužimtumas	29	1,10	,310	90	1,39	,698	-2,130	117	0,035
šeimoms ekonominės ir socialinės sąlygos	29	1,38	,561	90	1,36	,641	,178	117	0,859
vaikų ir tėvų susvetimėjimas	29	1,45	,686	90	1,28	,600	1,284	117	0,202
tradicinių šeimos vertybių kaita	29	1,38	,494	90	1,31	,593	,560	117	0,577
šeimoms, kaip socializacijos institucijos, ugdomosios funkcijos problemos	29	1,34	,484	90	1,39	,665	-,329	117	0,743
neformalaus ugdymo pasiūlos problema	29	1,48	,509	90	1,32	,596	1,304	117	0,195
nepakankami socialiniai įgūdžiai	29	1,34	,553	90	1,38	,663	-,242	117	0,809

Rasti du statistiškai reikšmingi skirtumai tarp tėvų išsilavinimo ir jų nuomonės apie veiksnius, kurie skatina nepilnamečių žalingus įpročius ir nusikalstamumą. Tėvai, turintys aukštesnįjį išsilavinimą labiau mano, kad negebėjimas spręsti kasdienių problemų skatina žalingus įpročius (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,021$) nei tėvai, turintys aukštąjį išsilavinimą. Akivaizdu, kad į tokį veiksnį labiau dėmesį atkreipia aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai.

Respondentai, turintys aukštąjį išsilavinimą yra labiau linkę manyti, kad vaikai, kurie neturi užimtumo, aplinkos yra skatinami rūkyti, vartoti alkoholį ir vykdyti nusikaltimus. Neabejotinai, aukštesnioje mokykloje tėvai turėjo labai daug su socializacija susijusių disciplinų, todėl gal būt plačiau linkę akcentuoti neformalaus ugdymo svarbą mokinių socializacijai

Koreliaciniai ryšiai tarp respondentų lyties, išsilavinimo ir nuomonės apie veiksnius, sąlygojančius žalingus įpročius

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6	7	8
		lytis	r	1	-,151	,044	,048	,142	,027
	p	,	,062	,593	,559	,079	,741	,295	,511
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
išsilavinimas	r	-,151	1	-,213	-,096	-,121	,023	,025	,017
	p	,062	,	,008	,240	,136	,780	,760	,838
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
smurtas ir aplinkinių prievarta	r	,044	-,213	1	,090	,277	,287	,105	-,121
	p	,593	,008	,	,271	,001	,000	,196	,136
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
nepelnytos bausmės	r	,048	-,096	,090	1	,329	,171	,284	,294
	p	,559	,240	,271	,	,000	,035	,000	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
negebėjimas spręsti kasdienių problemų	r	,142	-,121	,277	,329	1	,432	,302	,005
	p	,079	,136	,001	,000	,	,000	,000	,953
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
nesėkmės mokykloje	r	,027	,023	,287	,171	,432	1	,352	,457
	p	,741	,780	,000	,035	,000	,	,000	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
vaikų neužimtumas	r	,085	,025	,105	,284	,302	,352	1	,135
	p	,295	,760	,196	,000	,000	,000	,	,095
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
šeimoms ekonominės ir socialinės sąlygos	r	,054	,017	-,121	,294	,005	,457	,135	1
	p	,511	,838	,136	,000	,953	,000	,095	,
	N	153	153	153	153	153	153	153	153

Atlikus koreliacinę analizę paaiškėjo, kad yra statistiškai reikšmingų ryšių tarp daugelio kintamųjų. Tačiau negalima teigti, kad šie ryšiai yra stiprūs. Respondentų požiūris į veiksnius, kurie skatina vaikų žalingus įpročius ir nusikaltimus, yra siejamas su kitais veiksniais.

Rastas vienas neigiamas koreliacinis ryšys tarp respondentų išsilavinimo ir jų nuomonės apie smurto ir aplinkinių prievartos įtaką mokinių žalingų įpročių pasirinkimui (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,008$ $r = -0,213$). Tai rodo, kad kuo tėvų išsilavinimas mažesnis, tuo jie dažniau galvoja, kad mokiniams daro didelę įtaką aplinkoje stebimas smurtas ir prievarta. Kadangi pastaruoju metu mokiniai stebi labai daug smurto per televizorių, tai galima tik numanyti, kokią siaubingą įtaką tokie vaizdai daro vaikų psichikai.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,001$ $r = 0,277$), bet silpnas ryšys tarp respondentų išsilavinimo ir požiūrio į aplinkoje regimo smurto ir veiksnio, rodančio negebėjimą spręsti savo asmenines problemas. Tai rodo, kad kuo labiau tėvai mano, kad vaikus žalingiems įpročiams skatina aplinkoje regimas smurtas, tuo labiau tą skatina ir nesugebėjimas spręsti savo problemų. Tokia sąsaja įmanoma, ypač, jei vaikai dažnai žiūri televizorių ir mažai bendrauja su draugais, mažai mokosi. Kadangi per televizorių rodomi smurto kupini filmai ir laidos, galima tikėtis, jog jų įtaka yra didžiulė, be to, kuo daugiau stebimi smurto atvejai, tuo daugiau bijoma pačiam spręsti savo problemas. Dažnai vaikai tiesiog nebepajėgia jų išspręsti. Taip pat rastas statistiškai labai reikšmingas, bet silpnas teigiamas ryšys tarp tėvų nuomonės, kad vaikams įtaką daro regimas smurtas ir nuomonės, kad vaikai patiria nesėkmes mokykloje (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$ $r = 0,284$). Tokia nuomonės sąsaja visiškai pagrįsta, nes kuo daugiau vaikai stebi blogą elgesį aplinkoje, tuo mažiau savarankiškai sprendžia savo problemas ir tuo sunkiau mokosi mokykloje. Tokie atvejai itin dažni asocialiose šeimose, kur po smurto scenų vaikai visiškai nebegali susikaupti ir paruošti namų darbų.

Rastas statistiškai reikšmingas, bet silpnas koreliacinis ryšys tarp tėvų nuomonės, kad žalingus įpročius skatina šeimos ekonominės sąlygos ir nepelnytos bausmės (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,294$). Tai reiškia, kad tėvų nuomonės siejasi ir logiškai yra paaiškinama, nes asocialių šeimų vaikai dažniau yra skriaudžiami, jie dažniau mušami. Likę koreliaciniai ryšiai rodo, kad nuomonės siejasi su jau patartais veiksniais, todėl plačiau jie nebus analizuojami.

22 lentelė

Koreliaciniai ryšiai tarp respondentų lyties, išsilavinimo ir nuomonės apie veiksnius, sąlygojančius žalingus įpročius

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6	7	8
		lytis	r	1	-,151	,061	,104	-,078	,021
	p	,	,062	,456	,200	,340	,793	,826	,216
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
išsilavinimas	r	-,151	1	-,037	,160	-,079	-,064	-,097	,100
	p	,062	,	,649	,048	,334	,431	,232	,217
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
vaikų ir tėvų susvetimėjimas	r	,061	-,037	1	,184	,482	,219	,502	,161
	p	,456	,649	,	,023	,000	,006	,000	,047
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
tradicinių šeimos vertybių kaita	r	,104	,160	,184	1	,387	,495	,083	,366
	p	,200	,048	,023	,	,000	,000	,306	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153

šeimos, kaip socializacijos institucijos, ugdomosios funkcijos problemos	r	-,078	-,079	,482	,387	1	,506	,609	,294
	p	,340	,334	,000	,000	,	,000	,000	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
neformalaus ugdymo pasiūlos problema	r	,021	-,064	,219	,495	,506	1	,320	,464
	p	,793	,431	,006	,000	,000	,	,000	,000
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
nepakankami socialiniai įgūdžiai	r	,018	-,097	,502	,083	,609	,320	1	,250
	p	,826	,232	,000	,306	,000	,000	,	,002
	N	153	153	153	153	153	153	153	153
spartūs pokyčiai visuomenėje	r	,101	,100	,161	,366	,294	,464	,250	1
	p	,216	,217	,047	,000	,000	,000	,002	,
	N	153	153	153	153	153	153	153	153

Rastas statistiškai reikšmingas (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,048$ $r = 0,160$), bet silpnas ryšys tarp respondentų išsilavinimo ir požiūrio į tradicinių šeimos vertybių kaitą, kaip į veiksnį, kuris sąlygoja žalingus įpročius. Tai rodo, kad kuo labiau išsilavinę tėvai, tuo daugiau jie mano, kad vaikus žalingiems įpročiams skatina šeimyninių vertybių kaita: nesantuokiniai ryšiai, vienas tėvas šeimoje, tėvų buvimas užsienyje ir panašiai. Galima sakyti, kad ryšiai gali būti pagrįsti, nes daugiau išsilavinę tėvai gal būt turi didesnę išsiauklėjimą apmąstyti tradicines šeimynine vertybes, kurios yra reikalingos auklėjant vaikus.

Rasti keturi statistiškai reikšmingi ryšiai tarp respondentų požiūrio į tėvų ir vaikų susvetimėjimą, kaip veiksnį, sąlygojantį žalingus įpročius. Pirmas koreliacinis ryšys tarp minėto veiksnio yra pastebimas tarp tradicinių šeimos vertybių kaitos (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,023$, $r = 0,184$). Kuo daugiau tėvai mano, kad nyksta tradicinės šeimos vertybės, tuo jų nuomonė siejasi su mąstymu, kad sunkiau vaikams perimti teisingo elgesio modelius, jie dažniau įklimpsta į blogos įtakos ratą, vaikai ir tėvai išgyvena susvetimėjimą. Manoma, kad tradicinių šeimos vertybių kaita, parodanti, kad įmanomas gyvenimas šeimoje yra kitoks, nei buvo įprasta, gali sietis su vaikų ir tėvų susvetimėjimu: labai dažnai tėvai išvažiuoja uždarbiauti į užsienį, vaikai paliekami seneliams, todėl pamažu pradeda atsirasti bendravimo spragos, socialinių ryšių silpnėjimas ir tėvų autoriteto nykimas. Socialinė priklausomybė nyksta, todėl vaikai ieško autoritetų kitur, prisiimdami sau malonesnį bendravimo stilių su draugais.

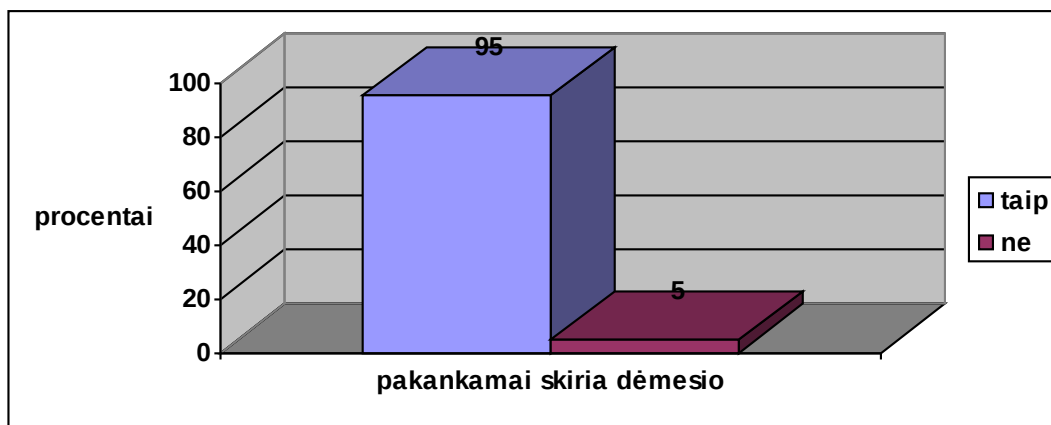
Kitas koreliacinis ryšys atskleidžia, kad kuo dažniau tėvai mano, kad tėvų ir vaikų susvetimėjimas gali lemti žalingus vaikų įpročius, tuo dažniau jie mano, kad tą gali sąlygoti ir šeimos problemos (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,482$). Tikėtina, kad tėvų nuomonė atspindi ir realybės bruožus, nes šeimos narių tarpusavio susvetimėjimas gali sąlygoti ir įvairias šeimos problemas, kurios trukdo berniukams tinkamai pasirinkti vertybes, tinkamai mąstyti ir

elgtis pozityviai. Kai šeimoje yra daug problemų, vaikai nejaučia stipraus ryšio su tėvais, jie ieško paramos blogo elgesio draugų kompanijose.

Dar vienas koreliacinis ryšys rodo sąsajas tarp tėvų nuomonės, jog žalingus įpročius skatina tėvų ir vaikų susvetimėjimas ir nuomonės, kad tuos žalingus įpročius gali skatinti per siaura neformalaus ugdymo problema (kai $p \leq 0,05$; šiuo atveju $p = 0,006$, $r = 0,219$). Tinkamas vaikų užimtumas turi sąlygoti pozityvią vaiko asmenybės auklėjimo veiklą, todėl atvirkštinis procesas skatina žalingus įpročius. Rastas koreliacinis ryšys tarp nuomonės, jog žalingus įpročius skatina tėvų ir vaikus susvetimėjimas ir nuomonės, kad žalingus įpročius skatina nepakankami socialiniai įgūdžiai (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,502$). Šis ryšys yra vidutiniškai stiprus, todėl rodo tėvų nuomonės stiprumą tais klausimais. Galima sakyti, kad galbūt, jei tėvai su vaikais nepalaiko glaudžių ryšių, jie mažai bendrauja, vaikams tai gali turėti įtakos ir sąlygoti nepasitikėjimą savimi, gali būti, kad socialiai sunkiai bendraujantys vaikai yra linkę turi problemų namuose. Interpretacijoms patvirtinti reikia tolimesnių platesnio pobūdžio tyrimų.

Pastebėti koreliaciniai ryšiai tarp tėvų nuomonės, kad žalingus įpročius skatina tradicinių šeimos vertybių kaita ir nuomonės, jog tai sąlygoja kiti veiksniai. Tokių ryšių yra net trys. Stipriausias ryšys yra tarp tėvų nuomonės, jog žalingus įpročius skatina neformalaus ugdymo pasiūlos problema ir tradicinių šeimos vertybių kaita (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,495$). Šie veiksniai, siejami tarpusavyje, rodo, kad gyvenime visa tai gali turėti įtakos, nes nesutarimai šeimoje ir mažas būrelių pasirinkimas gali laiduoti vaikų neužimtumą, todėl jie dažnai pasirinktų draugų kompanijas, kurios skatina rūkyti ir vartoti alkoholį.

Kitas ryšys rodo, kad su tradicinių šeimos vertybių kaita gali sietis ir šeimos funkcijų problemos. Tai rodo, kad kuo daugiau tėvai galvoja, kad vaikų susvetimėjimas gali pastūmėti mokinius žalingiems įpročiams, tuo labiau jie galvoja, kad tą gali padaryti ir problemos šeimoje (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,387$). Taip pat vidutiniškai silpnas ryšys rodo, kad kuo daugiau tėvai mano, kad šeimos susvetimėjimas turi įtakos žalingiems įpročiams, tuo labiau jie mano, kad tą paskatinti gali ir spartūs pokyčiai visuomenėje (kai $p \leq 0,001$; šiuo atveju $p = 0,000$, $r = 0,366$). Tokia tėvų pozicija atskleidžia, kad žalingiems įpročiams paskatinti gali daugiausiai šeimos ir visuomenėje kylančios problemos, todėl kitų ryšių nėra tikslo analizuoti, jie iš dalies jau aptarti.

36 pav. „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos skiriamo dėmesio žalingų įpročių ir nusikaltimų išankstinei prevencijai vertinimas

Iš paskutinio paveikslo yra aišku, kad tėvų nuomonė yra labai vieninga paskutiniu metu. Jie mano, kad berniukų dainavimo mokykla „Dagilėlis“ skiria pakankamai dėmesio prevencinės veiklos organizavimui ir optimizavimui. Ši nuomonė yra labai svarbi, nes nuo tokio pozityvaus požiūrio kyla mokyklos įvaizdis ir didėja paklausa tarp kitų neformalių institucijų. Kadangi duomenys šiuo klausimu yra labai aukšti, nėra reikalo juos lyginti pagal lytį ar išsilavinimą.

Apibendrinant visą empirę dalį, galima sakyti, kad berniukų dainavimo mokyklos „Dagilėlis“ prevencinė veikla yra pastebėta ir labai pozityviai įvertinta mokinių tėvų. Rasta labai daug statistiškai reikšmingų skirtumų lyties ir išsilavinimo aspektu lyginant tėvų nuomonę apie įvairius žalingus įpročius skatinančius veiksnius bei mokyklos svarbą socialiniam ir pozityviam elgesiui ateityje. Taip pat rasta labai daug statistiškai reikšmingų ryšių tarp tėvų nuomonės įvairiais minėtais klausimais. Visa tai atskleidžia, jog tėvų išsilavinimas ir lytis iš dalies turi įtakos jų nuomonei apie berniukų dainavimo mokyklos prevencinę veiklą. Koreliaciniai ryšiai rodo, kad tėvų nuomonės siejasi daugeliu klausimų, o tai atskleidžia, jog jie laikosi vieningos ir pozityvios nuomonės apie šios mokyklos prevencinę veiklą.

IŠVADOS

1. Neformalaus ugdymo tikslai ir uždaviniai yra orientuoti į turiningo, įdomaus, lavinant gabumus ir įgimus gebėjimus mokinių laisvalaikio organizavimą. Neformalaus ugdymo veiklą reglamentuojantys dokumentai ir mokslinė literatūra atskleidžia šios ugdymo rūšies svarbą mokinių gyvenime ir jos paskirtį organizuojant prasmingą laisvalaikį, kuris nukreipia link pozityvaus elgesio.

2. Lietuvoje veikia prevencinės veiklos mechanizmai, o sukurti jo modeliai yra realizuojami praktikoje, tačiau to neužtenka norint užtikrinti mokinių saugumą nuo žalingų įpročių ir nusikalstamumo. Neformalaus muzikinio ugdymo (berniukų dainavimo mokyklos „Dagilėlis“ atveju) organizavimas ir optimizavimas gali padėti sumažinti riziką, jog vaikai nusikals ir didinti galimybę juos užimti produktyvia veikla. Šioje mokykloje prevencinės veiklos esmė – ankstyvoji prevencija arba tinkamas vaikų užimtumas, kurio metu siekiama visiems vaikams sudaryti sąlygas pagal galimybes gilinti ir vystyti savo muzikinius gabumus ir polinkius.

3. Berniukų dainavimo mokyklos „Dagilėlis“ mokinių tėvų nuomonė apie šioje mokykloje organizuojamą prevencinės veiklos reikšmę mokinių ugdymui yra labai teigiama ir rodo tėvų pasitikėjimą šios mokyklos ugdymo kokybe ir pasiekimais. Tėvai yra patenkinti pastebimais pokyčiais mokinių elgesyje, bendravime ir nuolat gerėjančiais dainavimo įgūdžiais bei mokykloje organizuojamais prevenciniais projektais, kurie skatina mokinius nerūkyti, nevartoti alkoholio ir nesiimti smurto.

4. Berniukų dainavimo mokyklos „Dagilėlis“ mokinių tėvų nuomonė apie šioje mokykloje organizuojamą prevencinės veiklos reikšmę mokinių ugdymui statistiškai reikšmingai nesiskiria lyginant atsakymus nei lyties, nei išsilavinimo aspektu, kas rodo, jog tėvai laikosi vieningos nuomonės šiuo klausimu. Tačiau rasta daugybė statiškai reikšmingų skirtumų tarp tėvų nuomonės, kurie rodo, kad vidurinę išsilavinimą turintys tėvai dažniau nei aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai mano, kad berniukai šioje mokykloje plėtoja įvairias socialines kompetencijas, ugdo gebėjimus. Taip pat jie daugiau mano, kad šios mokyklos veikla gali būti naudinga apsaugant vaikus nuo smurto ir žalingų įpročių. Aukštąjį išsilavinimą turintys tėvai labiau akcentuoja meninės veiklos kompetencijų ugdymo privalumus teikiamus berniukų dainavimo mokykloje. Motinos kur kas labiau nei tėvai mano, kad berniukams šioje mokykloje ugdomi meniniai gebėjimai ir saviraiška, tėvai labiau akcentuoja dainavimo ir socialinių įgūdžių lavinimo kokybę šioje mokykloje. Tėvai, turintys vidurinę išsilavinimą labiausiai mano, kad vaikų neužimtumas labai skatina žalingus nepilnamečių įpročius ir nusikalstamumą bei, kad smurtas ir aplinkinių prievarta skatina žalingus įpročius. Tačiau aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai kur kas labiau mano, kad vaikus žalingiems įpročiams paskatina vaikų ir tėvų susvetimėjimas ir negebėjimas spręsti kasdieninių problemų skatina žalingus įpročius.

5. Rasta labai daug statistiškai reikšmingų ir labai reikšmingų ryšių, kurie dažniausiai yra labai silpni, silpni ir vidutiniškai silpni. Pastarieji rodydavo, kad tėvų nuomonė daugeliu klausimu siejasi su įvairiais neformaliojo ugdymo dainavimo mokykloje vykdomais prevenciniais veiksniais. Rasti koreliaciniai ryšiai atskleidžia, kad siejasi tėvų nuomonės manant, jog dainavimo mokykloje berniukai lavina įvairius muzikinius gebėjimus, dainavimo įgūdžius. Jie plėtoja savo socialines ir kultūrinės kompetencijas. Kuo tėvų išsilavinimas yra žemesnis, tuo jie labiau atkreipia dėmesį į mokykloje vykdomą prevencinį poveikį jų mokiniams ir vertina tos veiklos kokybę. Taip pat tėvai labai atkreipia dėmesį į žalingus įpročius ir nusikalstamumą skatinančius veiksmus, nes daugelis jų tarpusavyje siejasi ryšiais, kas rodo brandžią tėvų nuostatą – jog neformali muzikinė veikla gali padėti apsaugoti mokinius nuo žalingų įpročių ir nusikalstamumo.

LITERATŪRA

1. Barkauskaitė M. (2001). *Paaugliai: sociapedagoginė dinamika*. Vilnius.
2. Baršauskienė V., Leliūgienė I. (2001). *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje*. Užsienio šalių patirtis. Kaunas.
3. Bitinas B. (1990). *Bendrosios pedagogikos pagrindai*. Vilnius.
4. Dapkienė S. (1998). Papildomo ugdymo formos. Šiauliai.
5. Dapkienė S. (2002). *Papildomojo ugdymo formos*. Šiauliai.
6. Davidavičienės A. (2001). *Narkotinių medžiagų prevencijos programa ir standartas*. Vilnius.
7. Gaigalienė M., Lukšienė L. (2002). Paauglių laisvalaikio ypatumai. *Pedagogika. Mokslo darbai*. Nr. 62. Vilnius. P.27-31.
8. Grinevičienė N. (1994-1995). Mikro ir makro aplinkos įtaka moksleivių laisvalaikiui. *Lietuvos šeima*. Vilnius. P. 153-157.
9. Grinevičienė N. (1997). Mokinių laisvalaikio ir papildomojo ugdymo šiandieninės problemos. *Lietuvos mokykla: istorija ir dabartis*. Šiauliai. P. 46-48.
10. Grinevičienė N. (1996). Socialinė vaikų laisvalaikio analizė. *Lietuva socialinių pokyčių erdvėje*. Vilnius: Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas. P. 201 -207.
11. Jovaiša, L. (1993). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija.
12. Jovaiša L. (1995). *Hodegetika: auklėjimo mokslas*. Vilnius.
13. Jovaiša, L. (2001). *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai.
14. Juodaitytė, A., Taroza, L. (2001). Vaikų nusikalstamumo raiškos socialinės – edukacinės dimensijos. *Pedagogika*. Nr. 50. P.115–125.
15. Kernytė, A. (2006). *Neformalus ugdymas popamokinėje veikloje* [Žiūrėta 2006-02-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.multikultura.lt/renginiai/konf2004/Kernytes%20.htm>>
16. Kličius A. (1995). Laisvalaikis: veiklos pasirinkimas. *Permainų metas: tapatumo ieškojimas*. Vilnius.
17. Kličius A. (1994). Laisvalaikis jaunimo laiko biudžete. *Praeitis ir dabartis*. Kaunas.
18. Kličius A. (1999). Laisvalaikis: kai kurie tyrimų aspektai. *Iš Lietuvos sociologijos istorijos II knyga*. Vilnius.
19. Kličius A. (1993). Kultūrinė veikla: dabartis ir problemos. *Žmogaus interesai ir dabartis (sociologiniai tyrimai)*. Vilnius.
20. Kličius A. (1982). Mūsų laisvalaikis. *Mokslas ir gyvenimas*. Nr.2. P. 28-31.
21. Kvieskienė G. (1996). *Laisvalaikio kultūra*. Vilnius.

22. Kvieskienė G. (2000). *Socializacijos pedagogika*. Vilnius.
23. Kvieskienė G., Mockevičienė D. (2002). Laisvalaikio reikšmė ankstyvajai prevencijai. *Socialinio pedagogo ABC*. Socialinis ugdymas V. Vilnius.
24. Kvieskienė G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius.
25. Kvieskienė G. (2005). *Pozityvioji socializacija*. Vilnius.
26. Lamanauskas V. (2007). Švietimo dimensijos. Vilnius.
27. Laužikas, Jonas. (1993). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas.
28. Leliūgienė I. (2003). *Socialinė pedagogika*. Kaunas.
29. Maceina, A. (2007). *Raštai*. Vilnius.
30. Metodinė rekomendacija (2005). *Pirminės narkomanijos prevencijos bendruomenėje vykdymas*. Departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius.
31. Michailovič, I. (2001). *Baudžiamajame įstatyme numatytų nepilnamečių resocializacijos priemonių taikymas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
32. Mikoliūnienė, V. (2002). *Vadybos abėcėlė praktinėje pedagogo veikloje*. Vilnius: PPRC rotaprintas.
33. *Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija* (2005) [Žiūrėta 2006-04-22]. Prieiga per internetą: <[http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2005-12-30-ISAK-2696\(1\).doc](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2005-12-30-ISAK-2696(1).doc)>
34. *Neformaliojo vaikų švietimo sąnaudos ir prieinamumas* (2006). Tyrimo ataskaita [Žiūrėta 2008-02-25]. Prieiga per internetą: www.smm.lt/scietimo_bukle/docs/tyrimas.
35. Ozolaitė V. V. (2006). *Estetinis moksleivių auklėjimas*. Šiauliai.
36. Paplauskas-Ramūnas A. (1996). *Pedagoginiai raštai*. Vilnius.
37. Paulavičiūtė, A. (2000). Mokinių racionalaus laisvalaikio panaudojimo reikšmė asmenybei. *Pedagogika* 43, p. 53-63.
38. Petrikenė Z. S. (2002). *Vaikų sociokultūrinė raiška*. Šilutė.
39. Rajeckas, V. (2004). *Pedagogikos pagrindai*. Vilnius.
40. Stonkienė S. (2002). Mokykla išstūmė vaikus į gatvę. *Šiaulių kraštas*, spalio 25, p. 6.
41. Survutaitė, D. (2004). Papildomojo ugdymo stebėseną Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje. *Acta Pedagogica Vilnensia*, 12, p.164-170.
42. Šatrijos Ragana (1997). *Raštai*. Vilnius: Vaga.
43. Šinkūnienė, R. (2005). Laisvalaikio studijos ir rekreacijos administravimas. *Socialinis darbas*. Nr. 4, (1). P.122-130.
44. Šukytės D. (2007). *Neformaliojo ugdymo modelis: teorinis ir empirinis pagrindimas*. Daktaro disertacija. Vilnius.

45. Vabalas-Gudaitis, J. (1983). Psichologijos ir pedagogikos straipsniai. *Lietuvos mokslo paminklai*. Vilnius.
46. Vaitkevičius J. (1982). *Moksleivių mokymosi ir laisvalaikio problemos*. Vilnius.
47. Vaitkevičius J. (1988). *Socialinės pedagogikos bruožai*. Vilnius.
48. Vaitkevičius J. (1995). *Socialinės pedagogikos pagrindai*. Vilnius.
49. Vydūnas (1990). *Raštai*. Vilnius: Mintis.
50. Vydūnas, Maceina, A., Maldeikis, A., Liaugminas, A., Paplauskas-Ramūnas, A. (1996). *Lietuvos pedagogikos istorijos chrestomatija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

PRIEDAI